

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ:

«Η άποψη των επαγγελματιών και ειδικών για τον νέο Νόμο σχετικά με την
επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων»

Σπουδάστρια :

Γεωργαρά Λυδία

Επιβλέπουσα :

Πελεκίδου Λίνα

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2026

Copyright@ 2026 Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Σχολή Επιστημών Υγείας, Κρήτης. <https://sw.hmu.gr/>

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Πτυχιακής Εργασίας αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Λυδία Γεωργαρά, της επιβλέπουσας Πελεκίδου Α. Κοινωνική Λειτουργό, ακαδημαϊκό υπότροφο του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Η υπογράφουσα φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού
Μεσογειακού Πανεπιστημίου (πρόγραμμα σπουδών ΑΤΕΙ Κρήτης)

Λυδία Γεωργαρά

δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

«Η άποψη των επαγγελματιών και ειδικών για τον νέο Νόμο σχετικά με την επιτροπεία των
ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων»

είναι στο σύνολό της προϊόν δικής μου δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν
χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνω ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε
εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε ίδρυμα ή
οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολό
της.

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

Ονοματεπώνυμο

Ονοματεπώνυμο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το προσφυγικό ζήτημα και η αυξημένη παρουσία ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα ανέδειξαν σημαντικές προκλήσεις για το σύστημα παιδικής προστασίας και την ανάγκη ανάπτυξης εξειδικευμένων μηχανισμών υποστήριξης και εκπροσώπησης των παιδιών αυτών.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων των επαγγελματιών που εργάζονται στο πεδίο της παιδικής προστασίας και του προσφυγικού, σχετικά με την εφαρμογή και αποτελεσματικότητα του θεσμού της Επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα. Για την υλοποίηση της έρευνας αξιοποιήθηκε η ποιοτική ερευνητική μέθοδος, μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων με εννέα (9) επαγγελματίες διαφορετικών ειδικοτήτων. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψαν σαράντα τέσσερις (44) κωδικοί, οι οποίοι ομαδοποιήθηκαν σε οχτώ (8) κατηγορίες και στη συνέχεια συντέθηκαν σε έξι (6) βασικούς θεματικούς άξονες.

Τα ευρήματα τη μελέτης ανέδειξαν σημαντικές δυσλειτουργίες στο σύστημα παιδικής προστασίας, όπως η αστάθεια του θεσμικού πλαισίου, η απουσία στρατηγικού σχεδιασμού, οι εκτεταμένες γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι χρονικές καθυστερήσεις, καθώς και οι δομικές ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό και υποδομές. Ο θεσμός της επιτροπείας αναγνωρίζεται ως αναγκαίος για την ομαλή και άμεση διεκπεραίωση των ζητημάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων και για τη διασφάλιση των βέλτιστων συμφερόντων τους. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητά του περιορίζεται σημαντικά από τις ευρύτερες συνθήκες λειτουργίας του συστήματος.

Η εργασία καταλήγει ότι η αποτελεσματική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω μεμονωμένων παρεμβάσεων, αλλά απαιτεί τη συνολική αναδιοργάνωση και ενίσχυση του συστήματος παιδικής προστασίας στην Ελλάδα. Ο άμεσος διορισμός επιτρόπου, αν και σημαντικός, δεν επαρκεί από μόνος του ως μέτρο προστασίας, εφόσον δεν υποστηρίζεται από ένα συντονισμένο, σταθερό και επαρκώς στελεχωμένο σύστημα.

Λέξεις κλειδιά: ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες, θεσμός Επιτροπείας, παιδική προστασία, δικαιώματα, ευαλωτότητα, κοινωνική εργασία

ABSTRACT

The refugee crisis and the increasing number of unaccompanied minors arriving in Greece have posed significant challenges to the national child protection system, highlighting the need for specialized mechanisms of support and legal representation.

This study aims to examine the perspectives of professionals working in the fields of child protection and refugee support services, regarding the implementation and effectiveness of the Guardianship system for unaccompanied minors in Greece. A qualitative research methodology was employed through semi-structured interviews with nine (9) professionals from diverse disciplinary and professional backgrounds. Data analysis produced forty-four (44) initial codes, which were grouped into eight (8) categories and ultimately synthesized into six (6) overarching thematic areas.

The findings reveal significant dysfunctions within the child protection system, including institutional instability, lack of strategic planning, extensive bureaucracy and delays, as well as structural shortages in staffing and infrastructure. Although the institution of Guardianship is widely recognized as a necessary mechanism for safeguarding the best interests of unaccompanied minors and facilitating access to rights and services, its effectiveness is considerably constrained by the broader systemic conditions within which it operates.

The study concludes that the effective protection of unaccompanied minors cannot rely solely on isolated institutional interventions, but requires a broader, comprehensive and coordinated child protection framework system. The immediate appointment of a Guardian, while important, is not sufficient in itself unless supported by a coordinated, stable, and adequately resourced system.

Keywords: unaccompanied refugee minors, Guardianship, child protection, rights, vulnerability, social work

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. Η ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	9
1.1. ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	14
2. ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	20
2.1. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ	22
2.2. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	26
2.3. ΔΟΜΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ	33
3. Η ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	36
3.1. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ	36
3.2. Ο ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ.....	41
4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ & ΣΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	45
4.1. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΡΟΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ	47
5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	51
5.1. ΣΚΟΠΟΣ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	51
5.2. ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ	51
5.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	52
5.4. ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	53
5.5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	53
5.6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	54
5.6.1. ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	55
5.7. ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ & ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	57
5.8. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	57
6. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	60
6.1 ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	62
7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	68
7.1. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	72
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	74
9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ & ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	76
10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ	80
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	88
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	92
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ.....	92
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ.....	95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	100

1. ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ	100
------------------------------	-----

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1: ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ 2018	12
ΕΙΚΟΝΑ 2:ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ	17
ΕΙΚΟΝΑ 4:ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ.....	21
ΕΙΚΟΝΑ 5:ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ 07.06.2013 ΕΩΣ 29.02.2020).....	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ	15
ΠΙΝΑΚΑΣ 2:ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ	19

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση των τελευταίων ετών χαρακτηρίζεται από την αύξηση της εισόδου μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (UNHCR, 2019). Μεγάλος αριθμός ανθρώπων βρήκε καταφύγιο στην Ε.Ε. καθώς το μεταναστευτικό φαινόμενο επιδεινώθηκε, εξαιτίας ενόπλων συγκρούσεων και πολιτικών διώξεων. Οι μεταναστευτικές αυτές εισροές επέφεραν τεράστιο σύνολο αντιδράσεων τόσο στην Ε.Ε., όσο και στα κράτη υποδοχής. (Καραμαγκάλης, 2016). Τη τελευταία 20ετία η Ευρώπη αποτελεί πόλο έλξης καινούριων και τεραστίων διαστάσεων μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων από κράτη της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και της Ασίας (Καλαβρός, Γεωργόπουλος, 2013). Οι μετακινήσεις των πληθυσμών συνδέονται κατά κύριο λόγο με πολεμικές καταστάσεις, πολιτικές αναταραχές και οικονομικές δυσκολίες (Κοροντζής, 2017). Όσοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την χώρα τους λόγω άσκησης βίας ή δίωξης ονομάζονται πρόσφυγες, ενώ όσοι επιλέγουν ελεύθερα να αποχωρήσουν από τη χώρα τους για να αναζητήσουν εργασία και καλύτερες συνθήκες ζωής, ονομάζονται μετανάστες (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2002).

Η Ελλάδα, με τη γεωγραφική της θέση σαν εξωτερικό σύνορο της Ε.Ε., αποτελεί κύρια πύλη εισόδου στην Ευρώπη και βιώνει σε σημαντικό βαθμό το μεταναστευτικό και προσφυγικό φαινόμενο (UNICEF, 2018). Οι λόγοι που την κατέστησαν χώρα προσέλκυσης σχετίζονται αρχικά με τη γεωφυσική ιδιομορφία των ελληνικών συνόρων, η οποία παρέχει εύκολη πρόσβαση. Μαζί με την Ιταλία, είναι οι χώρες της Ε.Ε. που επηρεάστηκαν περισσότερο από τις μεταναστευτικές και προσφυγικές εισροές κατά την περίοδο 2015-2016 (Υπηρεσία Ασύλου, Στατιστικά, Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018). Στη σύνοδο κορυφής 25-26 Ιουνίου 2015 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2015) αποφασίστηκε η παροχή βοήθειας στην Ελλάδα, με τη συνεργασία και υποστήριξη των Frontex, Eurojust, Europol και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), για τη δημιουργία εγκαταστάσεων πρώτης υποδοχής «hotspots», για την άμεση ταυτοποίηση, καταχώριση και λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων των εισερχόμενων μεταναστών, σύμφωνα με το κανονισμό Δουβλίνο III και την αρχειοθέτησή τους στην ευρωπαϊκή κεντρική βάση της Eurodac (Parkes, 2017).

Με την αύξηση των προσφυγικών ροών τα τελευταία χρόνια, παράλληλα αυξάνεται και ο αριθμός των ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων που εισέρχονται στην Ευρώπη, κυρίως μέσω της Ελλάδας (IOM, 2017). Έρευνες δείχνουν πως η προσέλευση των ασυνόδευτων παιδιών, στην αναζήτηση τους για άσυλο στις Ευρωπαϊκές χώρες, ξεκίνησε να αυξάνεται από το 2015 προσθέτοντας έτσι 20-30% στο σύνολο των αιτούντων άσυλο (Kalverboer & al., 2017). Η

Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών υπολογίζει πως μέχρι το Σεπτέμβριο του 2019, πάνω από 28% των συνολικών προσφυγικών αφίξεων στην Ευρώπη μέσω της Μεσογείου, ήταν παιδιά τα οποία, ως επί το πλείστο, ταξίδευαν μόνα τους (UNHCR, 2019).

1. Η ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η Ευρώπη διανύει μια περίοδο προσφυγικής κρίσης, η οποία βιώνεται ταυτόχρονα με την οικονομική κρίση αρκετών κρατών, που παράλληλα συμπίπτει με σοβαρά τρομοκρατικά χτυπήματα στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο (Human Rights Watch, 2018) - τα οποία αποτελούν την έναρξη μιας κρίσης ασφάλειας για τους Ευρωπαίους πολίτες. Η ανθρωπιστική κρίση, η οποία χαρακτηρίζει το προσφυγικό φαινόμενο των τελευταίων ετών, ορίζεται από τον ΟΗΕ ως μια ασυνήθιστη, ενδεχομένως πρωτόγνωρη και γενικευμένη κατάσταση, που απειλεί την υγεία, την διαβίωση και τη ζωή των ανθρώπων (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 2009).

Σε σχέση με τη μεταναστευτική πολιτική της, η Ευρώπη κατέβαλε προσπάθειες επίλυσης του μεταναστευτικού και προσφυγικού θέματος. Θέσπισε νόμους, υιοθέτησε και υλοποίησε προγράμματα μεταναστευτικής πολιτικής, υπέγραψε διακρατικές συμφωνίες και δημιούργησε οργανισμούς υποστήριξης (Τρουμπέτα, 2012). Επιδίωξε να στηριχθεί σε τρεις βασικές αρχές, την ευημερία, την αλληλεγγύη και την ασφάλεια. Η ευημερία αφορά την ένταξη των μεταναστών στις χώρες υποδοχής, η αλληλεγγύη αφορά την συνεργασία των κρατών μελών, ώστε να αφομοιώνονται σε όλες τις χώρες, ενώ η ασφάλεια αναφέρεται στο σημαντικότερο στοιχείο για την Ευρωπαϊκή Ένωση και αποσκοπεί στο να δημιουργήσει ένα ασφαλές, πλαίσιο προστασίας για όλους (Βαρβιτσιώτης & Καμπούρογλου, 2006).

Το 2004 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το πολυετές Πρόγραμμα της Χάγης (2005-2010), το οποίο προέβλεπε την ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης μέσα στα σύνορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2005). Προτεραιότητες του προγράμματος ήταν η καταπολέμηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών με τα κατάλληλα μέτρα και ο έλεγχος των συνόρων. Κατά την περίοδο 2010-2014, εφαρμόστηκε το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, το οποίο αντικατέστησε αυτό της Χάγης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2010). Βασικός στόχος αυτού του προγράμματος, ήταν η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών και ως εκ τούτου υποστηρίζει, ότι η μεταναστευτική πολιτική δεν πρέπει να διαχωρίζεται από την εξωτερική πολιτική - δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις αρχές που περιλαμβάνονται στο

Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2008).

Η μεταναστευτική και προσφυγική πολιτική της Ε.Ε. έχει ως στόχο την ισότητα και τον σεβασμό, στα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων. Στοχεύει στη προσβασιμότητα των διαδικασιών παροχής διεθνούς προστασίας, ώστε να συμβάλλει στην νόμιμη ενσωμάτωση τους στην Ευρώπη (Τρουμπέτα, 2012). Ωστόσο, αν και κύριος στόχος είναι η χάραξη μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής για κάθε χώρα μέλος της Ε.Ε. και η ομαλή ένταξη στο ευρωπαϊκό σύνολο, ο εγκλωβισμός εκατοντάδων μεταναστών και προσφύγων στις ευρωπαϊκές χώρες, και ιδίως στις χώρες του νότου (Ελλάδα, Ιταλία), οδηγεί και σε ακραία φαινόμενα και επικίνδυνες συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα ρατσιστικές επιθέσεις εναντίον τους, χρήση βίας, ακόμη και δολοφονίες. Αρκετοί Ευρωπαίοι πολίτες αντιμετωπίζουν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες ως εισβολείς, οι οποίοι θα αλλοιώσουν την εθνική τους ταυτότητα, την πολιτιστική τους κληρονομία και την εθνική τους ομοιογένεια (Husbands στο Ethnic and Racial Studies, 2013).

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, από τις αρχές του 2015 περίπου 1.000.573 πρόσφυγες κ μετανάστες έχουν καταφτάσει στην Ευρώπη δια θαλάσσης κυρίως στην Ελλάδα κ στην Ιταλία (UNHCR, 2015, Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018). Η χρονική περίοδος από το 2015 έως το 2016 χαρακτηρίζεται, όχι απλώς δύσκολη, αλλά σχεδόν τρομακτική για την Ευρώπη, την Ελλάδα και την Τουρκία - όπως και για τους ίδιους τους μετανάστες και πρόσφυγες. Τα σύνορα έφτασαν σε κίνδυνο να κλείσουν, ενώ το ελληνικό κράτος παραλίγο να βρεθεί εκτός της συμφωνίας Σένγκεν (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015). Η Συνθήκη του Σένγκεν υπογράφηκε το 1985, ενώ το 1997 αποτέλεσε τμήμα της έννομης τάξης της Ε.Ε, έκτοτε εξελίσσεται διαρκώς, με ενσωμάτωση και επικαιροποίηση, σε τακτά χρονικά διαστήματα, των κανόνων της Ε.Ε. αναφορικά με τη διαχείριση των συνόρων.

Το άρθρο 67 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ε.Ε. (ΣΛΕΕ) επικύρωσε τον Κώδικα Συνόρων του Σένγκεν (κανονισμός ΕΚ αριθ. 562/2006, κανονισμός ΕΕ 2016/399) ορίζοντας ότι τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. δεν θα πραγματοποιούν ελέγχους μεταξύ των συνόρων τους και οι υπήκοοι των κρατών-μελών μπορούν να κινούνται ελεύθερα μεταξύ των κρατών αυτών. Το γεγονός αυτό, επιτρέπει και υπηκόους της Ε.Ε. που προέρχονται από τρίτες χώρες να μετακινούνται σε οποιοδήποτε κράτος επιλέξουν. Ταυτόχρονα καθορίζονται τα κοινά εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης, ενώ με τα άρθρα 77, 78, 79 κ 80 της ΣΛΕΕ, τονίζεται η αναγκαιότητα της ύπαρξης ενός κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου και μιας κοινής

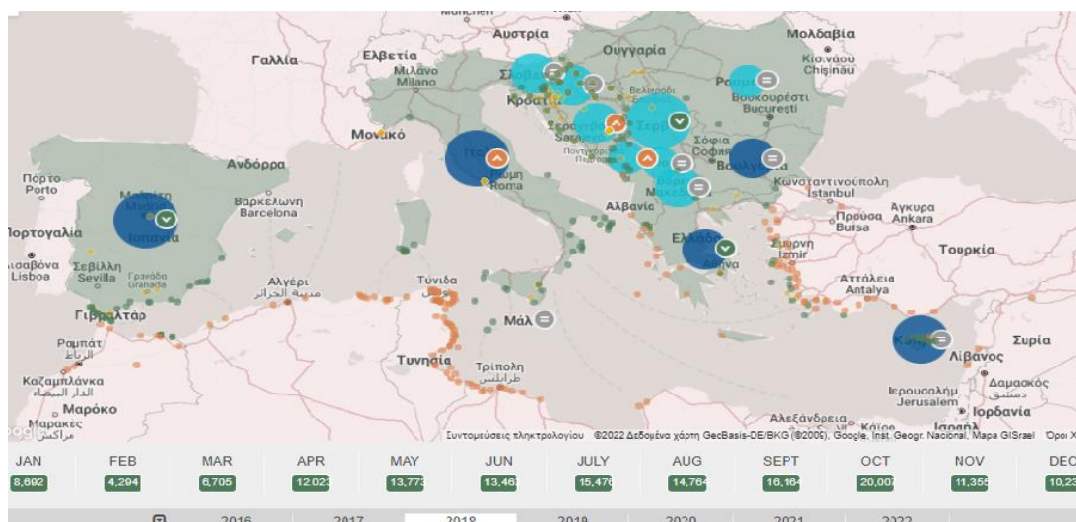
Μεταναστευτικής Πολίτικης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012, 2016). Γενικότερα, απαιτείται μία καθολική ευρωπαϊκή προσέγγιση, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση (Κουσκουβέλης, 2015).

Κατά την άνοιξη του 2015, η Τουρκία αποφάσισε να κλείσει τα σύνορα με τη Συρία, ενώ παράλληλα άνοιξε τα θαλάσσια σύνορα της με την Ελλάδα. Το ποσοστό αφίξεων στην Μεσόγειο αυξήθηκε κατακόρυφα, φτάνοντας στο ζενίθ τον Οκτώβριο 2015, όταν 200.000 άνθρωποι διέσχισαν τη Μεσόγειο (UNCHR, 2015, Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018) - ενώ συνολικά για το 2016 κατέφθασαν στην Ευρώπη 390.005 πρόσφυγες και μετανάστες σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM - Flow Monitoring). Ωστόσο την άνοιξη του 2016 οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές εμφάνισαν μείωση, ύστερα από τη Κοινή Δήλωση ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Τουρκία (Valdaru et al. in Estonian Human Development Report, 2016/2017). Σύμφωνα με τη Δήλωση, όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες ή αιτούντες άσυλο που καταφθάνουν στα ελληνικά νησιά από την Τουρκία από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα, θα επιστρέφονται στην Τουρκία, εάν δεν ζητήσουν άσυλο στην Ελλάδα, ή αν ζητήσουν άσυλο και η αίτηση τους κριθεί αβάσιμη, μετά την εξατομικευμένη αξιολόγηση της, σύμφωνα με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο. Βασικός στόχος της είναι η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης και η αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης προς την Ε.Ε. (Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2016).

Η Τουρκία επιπλέον δεσμεύθηκε να αναλάβει αυστηρότερα μέτρα, για την αποτροπή ανοίγματος νέων οδών παράτυπης μετανάστευσης, από την Τουρκία προς την Ε.Ε. Σε αντάλλαγμα, η Ε.Ε. διαθέτει σημαντικούς πόρους στην Τουρκία, για την στήριξη των προσφύγων και για τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών τους, με την εκταμίευση 3 δισ. ευρώ ώστε να αντιμετωπιστούν οι άμεσες ανθρωπιστικές και αναπτυξιακές ανάγκες τους (Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2016). Η Ε.Ε. δεσμεύθηκε επίσης να κινητοποιήσει επιπρόσθετη χρηματοδότηση έως 3 δισ. ευρώ μέχρι τα τέλη του 2018, φτάνοντας συνολικά στα 6 δισεκατομμύρια ευρώ χρηματοδότησης. Επιπλέον δόθηκαν διαβεβαιώσεις για την εκκίνηση των διαπραγματεύσεων ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στα πλαίσια της Κοινής Δήλωσης, για το έτος 2016 έχουν επιστραφεί από την Ελλάδα στη Τουρκία 801 μετανάστες και 380 για το 2017 (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, 2017). Ωστόσο σύμφωνα με έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας, η Τουρκία δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής χώρα, καθώς δε παρέχει αποτελεσματική προστασία στα άτομα που επιστρέφουν εκεί (Διεθνής Αμνηστία, 2017).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και είχε δημιουργήσει ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης (Early Warning System), με τη συνεργασία του Frontex, της European External Action Service (EEAS) και του European Asylum Support Office (EASO), εξακολουθούσε να μην είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει επαρκώς την κατάσταση (Parkes, 2017). Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (IOM, 2019) το 2017 τα επίπεδα μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. εμφάνισαν ελαφριά μείωση σε σύγκριση με το 2016, ωστόσο παρέμειναν υψηλά. Παράλληλα υπολογίζεται ότι εκείνη τη χρονιά, πάνω από 3000 άτομα πεθάναν ή εξαφανίστηκαν κατά την προσπάθειά τους να διασχίσουν τη Μεσόγειο (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, 2018).

Το Δεκέμβριο του 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε δελτίο τύπου αναφερόμενη στη μετανάστευση και σύμφωνα με τη δήλωση του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean-Claude Juncker, αν και η μείωση αφίξεων των παράτυπων μεταναστών στην ΕΕ έφτασε στο 63% το 2017 «η μετανάστευση θα εξακολουθήσει να αποτελεί πρόκληση και τις επόμενες δεκαετίες» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο τύπου 7/12/2017). Ο αριθμός ανθρώπων που εισήλθαν στην Ευρώπη το 2017 ήταν λίγο μεγαλύτερος από 188.000, ενώ το 2018 ο αριθμός μειώθηκε περισσότερο καθώς την προσέγγισαν 147.683 άτομα (IOM - Flow Monitoring). Ωστόσο, παρά τη συνεχιζόμενη μείωση αφίξεων, οι κοινές προσπάθειες της Ε.Ε και των κρατών μελών της θα πρέπει να ενισχυθούν περισσότερο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο τύπου 7/12/2017), καθώς η κατάσταση εξακολουθεί να είναι κρίσιμη.

Εικόνα 1: Μετακινήσεις πληθυσμών προς την Ευρώπη 2018
(Πηγή IOM –flow monitoring)

Το 2019 συνολικά 128.663 άνθρωποι εισήλθαν στην Ευρώπη, με το ποσοστό άφιξης να παρουσιάζει αύξηση από τον Αύγουστο του 2019 και έπειτα (IOM - Flow Monitoring), ενώ η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ υπολογίζει, ότι περίπου 1.041 άτομα έχουν πεθάνει ή εξαφανιστεί στη Μεσόγειο, μέχρι τα μέσα της ίδιας χρονιάς, προσπαθώντας να φτάσουν στην Ευρώπη. Το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί κατά 43% σε σύγκριση με το ποσοστό εξαφανισμένων ατόμων του 2018 (UNCHR, 2019). Στη καταγραφή του ΔΟΜ για τις αφίξεις στην Ευρώπη, παρουσιάζεται πως απεβίωσαν ή εξαφανίστηκαν 2.087 συνολικά για το 2019, ενώ 2.326 για το 2020. Το ποσοστό αυτό παραμένει σε υψηλά επίπεδα, συγκριτικά με την μείωση των αφίξεων, οι οποίες για το 2020 ανέρχονται στα 99.907 άτομα, σηματοδοτώντας την χαμηλότερη ροή για πρώτη φορά από το 2015 που ξεκίνησαν (IOM - Flow Monitoring).

Τον Δεκέμβριο του 2019, με την εμφάνιση του κορονοϊού SARS-CoV-2 στην πόλη Wuhan, επαρχία της Κίνας, δημιουργήθηκε ξαφνική έξαρση των κρουσμάτων, η οποία εξαπλώθηκε προς την υπόλοιπη υφήλιο, το πρώτο τρίμηνο του 2020, φτάνοντας στην Ευρώπη και την Αμερική. Η έξαρση αυτή προκάλεσε την πανδημία της νόσου COVID-19 παγκόσμιας εμβέλειας (World Health Organization, 2020), με πολλούς και αιφνίδιους θανάτους και οδήγησε όλες τις χώρες σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και καραντίνας - απαγορεύοντας τις μετακινήσεις ακόμα και μέσα στις χώρες της Ε.Ε. Η συνθήκες τις πανδημίας, με τη σειρά τους οδήγησαν στην μείωση των ροών μεταναστών κ προσφύγων για το 2020 (IOM - Flow Monitoring), αναγκάζοντας όλες τις χώρες να ασχοληθούν αποκλειστικά με την πανδημία και την παγκόσμια υγεία.

Αύξηση στην μετακίνηση παρατηρήθηκε και πάλι από τον Ιούλιο του 2020, όταν οι χώρες άρχισαν να μειώνουν τα μέτρα καραντίνας και αποκλεισμού που είχαν θέσει από τον χειμώνα, με 10.997 άτομα να περνάνε τα σύνορα της Ευρώπης, ενώ τον μέχρι τον Ιούνιο κυμαίνονταν στις 2.000 με 4.000 ανά μήνα (IOM - Flow Monitoring). Οι ροές εμφάνισαν μια σταθερή μείωση και τους πρώτους μήνες του 2021, με μέσο όρο 6.000 αφίξεις το μήνα, ενώ τον Μάιο του ίδιο έτους, σημειώθηκε εκ νέου αύξηση των αφίξεων, με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης να καταγράφει 19.034 άτομα για εκείνον το μήνα. Το ποσοστό συνέχισε να παραμένει αντίστοιχα ψηλά μέχρι το τέλος του έτους. Συνολικά για το 2021 εισήλθαν 151.417 άνθρωποι Ευρώπη, ανεβάζοντας το ποσοστό για ακόμα μία φορά, στα επίπεδα της περιόδου του 2018 (IOM - Flow Monitoring), ενώ 3,224 άνθρωποι καταγράφονται ως νεκροί ή εξαφανισμένοι.

1.1. ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με την UNHCR (2020) περισσότεροι από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες και μετανάστες κατέφθασαν στην Ελλάδα το 2015 και στις αρχές του 2016, ώστε να συνεχίσουν το ταξίδι με προορισμό άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Alexandridis & Dalkiran, 2017). Κατά το πρώτο διάστημα εξάπλωσης του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου, η Ελλάδα εμφάνισε μεγάλη ανεπάρκεια σχετικά με τη διαχείρισή του. Το μεγαλύτερο μέρος των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών υποδέχθηκαν τα νησιά του Αιγαίου Λέσβος, Χίος, Κως, Σάμος και Λέρος (UNHCR, 2015, Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018). Η χώρα προκειμένου να διαχειριστεί την όλη κατάσταση, προχώρησε στη δημιουργία κρατικών δομών φιλοξενίας, μαζί με δομές που δημιουργήθηκαν από την UNHCR (Πρόγραμμα ESTIA) σε συνεργασία ΜΚΟ (SolidarityNow, Praksis, κ.α.) που δρομολόγησαν τη φιλοξενία προσφύγων και μεταναστών και σε άλλους χώρους, όπως διαμερίσματα, ξενοδοχεία κτλ. Παρά την μετεγκατάσταση αρκετών από τους αιτούντες άσυλο στην ηπειρωτική Ελλάδα, η κατάσταση στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου συνέχισε να είναι πολύ πιεσμένη (Διεθνής Αμνηστία, 2016, UNHCR, 2018).

Το Μάρτιο του 2016 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δελτίο τύπου 113/16 της 9.3.2016 του Συμβουλίου της Ε.Ε.), συμφώνησε στη θέσπιση ενός μηχανισμού στήριξης έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης που προκλήθηκε από τις προσφυγικές ροές στην Ελλάδα (Stergiou, 2016). Ο μηχανισμός αυτός, σκοπό είχε να βοηθήσει την Ελλάδα να καλύψει τις βασικές ανάγκες των ατόμων, που φθάνουν στα εδάφη της μέσω της παροχής τροφίμων, φαρμάκων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης. Καθώς οι υπερμεγέθους διαστάσεων μεταναστευτικές και προσφυγικές εισροές που δέχεται η Ελλάδα συνεχίζονται να αυξάνονται και το 2017 (UNHCR, 2018), δημιουργούν μια σειρά κοινωνικών προβλημάτων τόσο για τους μετανάστες και πρόσφυγες όσο και για την κοινωνία υποδοχής - ειδικά και σε συνδυασμό με την ήδη υπάρχουσα οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης πολλές φορές είναι η όξυνση φυλετικών και εθνικιστικών αντιπαραθέσεων και η καλλιέργεια ξενοφοβίας και ρατσισμού (Refugee Support Aegean, 2018).

Το 2016, η Ελλάδα έγινε η χώρα της Ε.Ε. με το υψηλότερο ποσοστό αιτούντων άσυλο, σε σύγκριση με τον πληθυσμό της (Ελευθεριάδου, 2017), ποσοστό που συνέχισε να αυξάνεται και τα επόμενα χρόνια όπως φαίνεται και στο Πίνακα 1 (Υπηρεσία Ασύλου, Στατιστικά). Για την εξέταση της κάθε αίτησης και τις μετέπειτα διαδικασίες της, τη μεταφορά στην ενδοχώρα, τη διαδικασία νόμιμης παραμονής ή τη μετεγκατάσταση σε άλλο κράτος της Ε.Ε., απαιτείται

αρκετός χρόνος. Εξαιτίας αυτής της καθυστέρησης, ο αριθμός ατόμων στα κέντρα υποδοχής όλο και αυξάνεται. Η συσσώρευση αυτή για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε συνδυασμό με τις ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης (Διεθνής Αμνηστία, 2016, 2017, Γιατροί Χωρίς Σύνορα, 2017), οδηγεί σε εντάσεις και προβλήματα τόσο μεταξύ των προσφύγων όσο και στους μόνιμους κατοίκους των νησιών, αλλά και σε σοβαρή παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ανθρώπων που φθάνουν στην Ε.Ε. (Oxfam, 2017). Το ελληνικό κράτος δέχτηκε διαπόμπευση διεθνώς για περιστατικά σαν εκείνο της Ειδομένης, όπου στην περιοχή αναπτύχθηκε ο μεγαλύτερος προσφυγικός καταυλισμός στα Βαλκάνια, ο οποίος φιλοξένησε περισσότερους από 10.000 ανθρώπους (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες GCR, 2016).

Την περίοδο του πρώτου τριμήνου του 2018, υποβλήθηκαν περισσότερες από 40.000 αιτήσεις στην Υπηρεσία Ασύλου, ενώ έγινε προσπάθεια αρκετοί πρόσφυγες να μεταφερθούν από τα νησιά στην ηπειρωτική Ελλάδα, με σκοπό τη μείωση της πίεσης και τις συνθήκες διαβίωσης στα camp των νησιών (Γεωργιάδης & Πανταζής, 2020). Η UNICEF (2018) εκτιμούσε ότι οι πρόσφυγες που διέμεναν στο camp της Μόρια της Λέσβου έως το Σεπτέμβριο του 2018 ανέρχονταν σε 9.000 περίπου, εκ των οποίων πάνω από 1.700 ήταν παιδιά, ενώ το κέντρο είχε χωρητικότητα 3.100 ατόμων συνολικά. Μέχρι τον Οκτώβριο του 2019 το camp της Μόρια έφτασε να φιλοξενεί 12.600 άτομα - παράλληλα στο Βαθύ της Σάμου φιλοξενούνταν άλλοι 5.500 πρόσφυγες στο κέντρο υποδοχής, δηλαδή οχτώ φορές πάνω από τη χωρητικότητά του, ενώ στη Κω αντίστοιχα διέμεναν 3.000 άτομα σε χώρο για 700 (UNHCR, 2019). Οι συνθήκες διαβίωσης χαρακτηρίζονται απάνθρωπες και η Ύπατη Αρμοστεία καλεί την Ελλάδα να μετακινήσει επείγοντως τους πρόσφυγες και μετανάστες από τα νησιά του Αιγαίου.

Έτος	Αιτήσεις Ασύλου
2014	9.431
2015	13.187
2016	51.053
2017	58.635
2018	66.960
2019	77.285

*Πίνακας 1: Αιτήσεις Ασύλου
(Πηγή: Asylum Service Statistical Data 2020)*

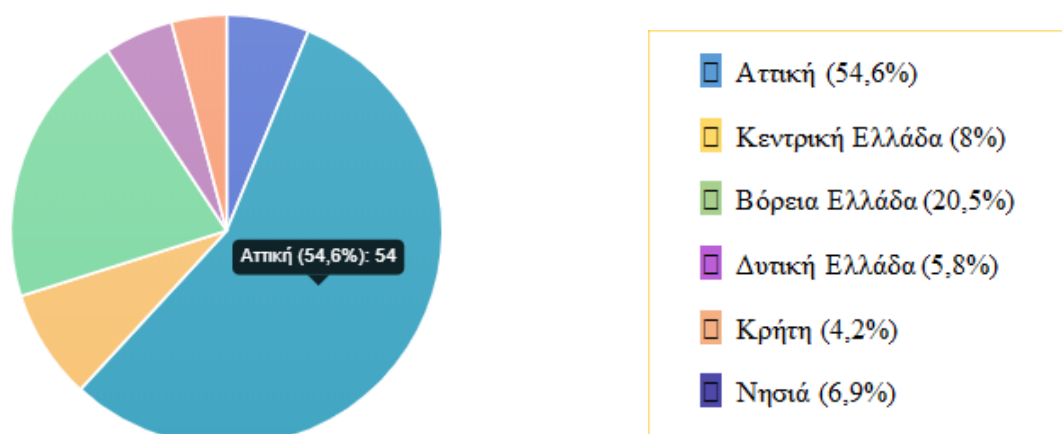
Στον Πίνακα 1, από τα στατιστικά στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου (2020), εμφανίζονται οι αιτήσεις ασύλου για την περίοδο 2014-2019, όπου διαφαίνεται η κλιμακωτή αύξηση του αριθμού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018, 2019), για την Ελλάδα είχαν δεσμευθεί, μέχρι τον Απρίλιο του 2018 για τη διαχείριση της ανθρωπιστικής κρίσης και για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, πάνω από 1,5 δισ. ευρώ, ενώ μέχρι τον Ιούλιο του 2019 συνολικά πάνω από 2 δισ. ευρώ, είχαν δοθεί μέσα από διάφορα χρηματοδοτικά προγράμματα, απευθυνόμενα σε εθνικές υπηρεσίες όπως το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ.ά., σε διεθνείς ή ευρωπαϊκούς οργανισμούς ΔΟΜ, UNHCR, EASO, κ.ά. αλλά και σε ΜΚΟ όπως το Χαμόγελο του Παιδιού, OXFAM, Γιατροί του Κόσμου, κ.ά., οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο μεταναστευτικό ζήτημα (European Commission, 2018, 2019, Financial Support to Greece).

Τον Νοέμβριο του 2019 δημοσιεύεται νέος νόμος 4636/2019 «Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις» ο οποίος αφορά *«Διατάξεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, ενοποίηση διατάξεων για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, τη διαδικασία χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, αναδιάρθρωση δικαστικής προστασίας αιτούντων άσυλο και άλλες διατάξεις»* (ΦΕΚ 169/Α/1-11-2019). Πολλές από τις οργανώσεις που εργάζονται στο πεδίο του προσφυγικού και μεταναστευτικού (Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, κ.α.) εκφράζουν τις ανησυχίες τους σχετικά με τις διατάξεις του νόμου και τις επιπτώσεις που θα έχουν στο πληθυσμό των προσφύγων (Γιατροί Χωρίς Σύνορα, 2019, Διεθνής Αμνηστία, 2019).

Το 2019 τα ποσοστά των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών συνεχίζουν να είναι εξαιρετικά υψηλά, με πάνω από 74.000 ανθρώπους να καταφθάνουν στη χώρα (UNHCR, 2020) και με συνολικά 77.285 αιτήσεις ασύλου (Υπηρεσία Ασύλου, Στατιστικά). Η κατάσταση στην Ελλάδα για τρίτη συνεχή χρονιά εξακολουθεί να είναι αρκετά τεταμένη με ξεσπάσματα τόσο από τους ίδιους τους πρόσφυγες, οι οποίοι βρίσκονται ακόμα εγκλωβισμένοι στα νησιά του Αιγαίου, όσο και από τους κατοίκους. Ο Συνήγορος του Πολίτη στην έκθεσή του για το 2019, αναφέρει πως έχει λάβει καταγγελίες, ότι για το ίδιο έτος, υπήρξαν περιπτώσεις αιτούντων άσυλο, οι οποίοι περίμεναν περισσότερα από τρία χρόνια στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη μέχρι την εξέταση των αιτήσεών τους (Συνήγορος του Πολίτη, 2020)

Το πρόβλημα της στέγασης εξακολουθεί είναι μεγάλων διαστάσεων, καθώς ο αριθμός των ανθρώπων στα κέντρα υποδοχής ολοένα και αυξάνεται με αποτέλεσμα να συσσωρεύεται τεράστιο πλήθος μεταναστών και προσφύγων, εκ των οποίων πάρα πολλά παιδιά (Άρσις, 2020). Παράλληλα η κοινή δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, σύμφωνα με έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2019), η αποτελεσματική φύλαξη συνόρων και η συνεργασία των εταίρων, για την εξασφάλιση νόμιμων οδών, φαίνεται πως συνετέλεσαν στη μείωση των αφίξεων στην Ελλάδα και την Ευρώπη μετά το 2016 (Διανέοσις, 2020). Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης δεν έχουν δώσει καμία ένδειξη βελτίωσης συγκριτικά με τις προηγούμενες χρονιές, παραμένουν ακόμα μη αξιοπρεπείς και ακατάλληλες, τρία χρόνια μετά την Συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας (Γιατροί Χωρίς Σύνορα, 2019).

Στη χώρα επίσης φαίνεται να εκκρεμούν μια σειρά από ζητήματα, σύμφωνα με την Κομισιόν, όπως μετεγκατάσταση, διαχείριση αιτήσεων ασύλου, και ζητήματα στέγασης μεταναστών και προσφύγων - τα προβλήματα αυτά καθιστούν άμεση την ανάγκη για στρατηγικό σχεδιασμό (Διανέοσις, 2020). Ωστόσο στα πλαίσια του προγράμματος ESTIA της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, λειτουργούν σε αρκετές περιοχές της χώρας διαμερίσματα φιλοξενίας για τους πιο ευάλωτους πρόσφυγες, για τη διευκόλυνση εξυπηρέτησης και πρόσβασης τους σε υπηρεσίες, σε συνεργασία με πολλές από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Nostos, Caritas Hellas, κ.α. Τον Μάρτιο του 2020 στα διαμερίσματα διαμένουν 6.612 αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και 15.285 αιτούντες άσυλο (UNHCR, ESTIA Accommodation Scheme, 2020), ενώ σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του προγράμματος, προκύπτουν 25.664 θέσεις στέγασης.

*Εικόνα 2: Περιοχές φιλοξενίας
(Πηγή: UNHCR – ESTIA)*

Σύμφωνα με την UNHCR (2020) το πρώτο τρίμηνο του 2020 έχουν καταφθάσει στην Ελλάδα περίπου 10.000 άνθρωποι. Λαμβάνοντας υπόψη πως «*οι κοινωνίες των ελληνικών νησιών έχουν δείξει μεγάλη ανθρωπιά και αλληλεγγύη στο δράμα των προσφύγων τα τελευταία χρόνια*» σύμφωνα με δηλώσεις της Ύπατης Αρμοστείας (2020), οι κάτοικοι αλλά και οι ΜΚΟ ζητούν την άμεση αποσυμφόρηση, ιδιαίτερα των νησιών, ώστε να ανακουφιστούν ταυτόχρονα και οι πρόσφυγες και οι τοπικές κοινωνίες (Διεθνής Αμνηστία, 2020). Η κατάσταση συνεχίζει να είναι κρίσιμη, καθώς υπάρχει ένταση μεταξύ της Ε.Ε. και της Τουρκίας, ειδικότερα με την απόφαση της Τουρκίας από 28 Φεβρουαρίου 2020, να ανοίξει τα σύνορα της προς την Ελλάδα και να μην εμποδίζει το πέρασμα, γεγονός που οδήγησε στη συσσώρευση μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών στα χερσαία σύνορα του Έβρου και στο Αιγαίο πέλαγος (Kousi et al. In International Journal of Environmental Research and Public Health, 2021, Διεθνής Αμνηστία, 2020).

Παράλληλα στη προσπάθεια για τη καταστολή της μετανάστευσης, την περίοδο 2019-2020 αποτυπώνονται κρατικές πολιτικές (Καραγιάννη, 2021), όπως το σφράγισμα και ο διαρκής έλεγχος των συνόρων, καταγεγραμμένες παράνομες επαναπροωθήσεις, προγραμματισμός για τη δημιουργία κλειστών δομών στα νησιά κ.α. - το Δίκτυο Καταγραφής Βίας στα Σύνορα, δημοσίευσε έκθεση με στοιχεία από 286 μαρτυρίες για βίαιες επαναπροωθήσεις στα σύνορα της Ελλάδας, με περιστατικά που συνέβησαν το 2020 (Border Violence Monitoring Network, 2021). Την ίδια ακριβώς περίοδο, εμφανίστηκαν στη χώρα τα πρώτα κρούσματα της πανδημίας COVID-19, ενώ στις 3 Μαρτίου, η πολιτεία κήρυξε τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης - και λίγες μέρες αργότερα, σε κατάσταση καραντίνας. Οι συνθήκες της πανδημίας τότε, οδήγησαν στην προσωρινή παύση των διαδικασιών για τους αιτούντες άσυλο, καθώς όλες οι υπηρεσίες υπολειπούν λόγω της καραντίνας (Kousi et al. In International Journal of Environmental Research and Public Health, 2021).

Καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των προσφύγων βρίσκεται στα camp των νησιών, οι συνθήκες των κέντρων αυτών, συχνά ευνοούν την εκδήλωση κ μετάδοση ασθενειών, οπότε η κατάσταση διαβίωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδανική σε μια περίοδο κρίσης, όπως η πανδημία COVID-19 (Αποστολάρα κ Σ.στο Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής, 2021). Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (2020) καταγράφει τον Μάρτιο, πως σε 34 χώρες που φιλοξενούνται πρόσφυγες, έχει εμφανιστεί τοπική μετάδοση του SARS-CoV-2. Χωρίς ακόμα να υπάρχει σχέδιο αντιμετώπισης της πανδημίας από τις κυβερνήσεις, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα, ζήτησαν την εκκένωση 42.000 αιτούντων άσυλο από τα ελληνικά νησιά προς εύρεση κατάλληλης στέγης (The Lancet, 2020).

Previous years	Sea arrivals	Land arrivals	Dead and missing
2021	4,331	4,826	53
2020	9,714	5,982	102
2019	59,726	14,887	71
2018	32,494	18,014	174
2017	29,718	6,592	59
2016	173,450	3,784	441
2015	856,723	4,907	799
2014	41,038	2,280	405

*Πίνακας 2: Αφίξεις στην Ελλάδα τα προηγούμενα χρόνια
(Πηγή: UNHCR – operational data portal: Mediterranean Situation)*

Συνολικά για το 2020 ο αριθμός των προσφύγων κ μεταναστών που έφτασαν στην Ελλάδα ήταν περίπου 15.000, σημειώνοντας λόγω της πανδημίας, τεράστια μείωση, συγκριτικά με το προηγούμενο έτος 2019, που ανήλθε σε περίπου 74.000 άτομα (UNHCR, 2021 – operational data portal). Κινητικότητα παρατηρήθηκε και κατά τους πρώτους μήνες του 2021, αλλά με σημαντικά μικρότερο αριθμό ανθρώπων, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Για το έτος 2021, η Ύπατη Αρμοστεία καταγράφει περίπου 9.000 αφίξεις, σηματοδοτώντας το χαμηλότερο ποσοστό εισροών της τελευταίας δετίας. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2021, οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες που διαμένουν στην Ελλάδα είναι 59.216 ενώ οι νόμιμοι μετανάστες τρίτων χωρών ανέρχονται στους 693.517 (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021).

2. ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

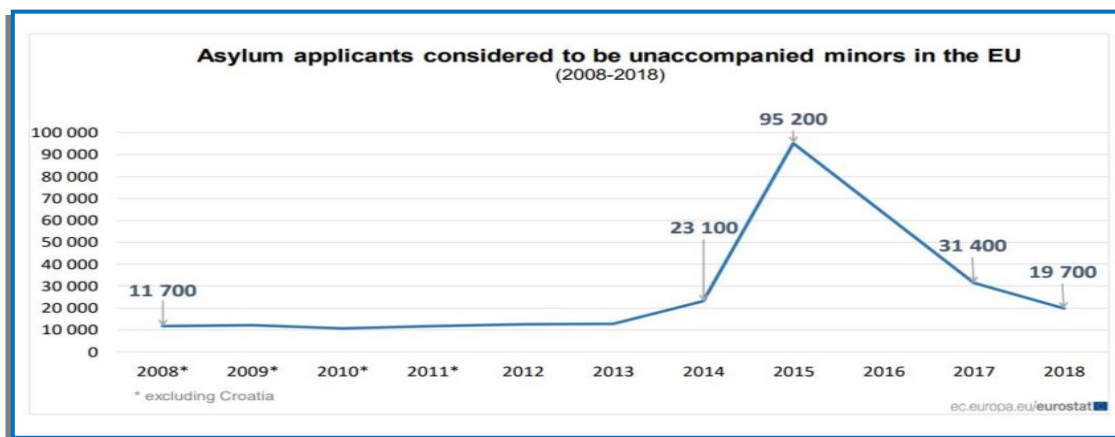
Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ανήκουν ταυτόχρονα σε δύο ομάδες, είναι παιδιά και πρόσφυγες. Το γεγονός αυτό τους καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτους (International Committee of the Red Cross, 2004). Σαν παιδιά έχουν τις ίδιες ανάγκες με τα υπόλοιπα και είναι εξίσου ευάλωτα σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης. Παράλληλα είναι πρόσφυγες, που σημαίνει ότι έχουν βιώσει τις ίδιες σωματικές και ψυχολογικές δυσκολίες και εμπειρίες με τους ενήλικους πρόσφυγες (Δημητροπούλου & Παπαγεωργίου, 2008). Είναι άτομα που έχουν βιώσει τη βία, τον πόλεμο και πιθανόν το θάνατο των οικείων προσώπων τους. Οι λόγοι που εγκαταλείπουν την πατρίδα τους μπορεί επίσης να είναι και η βίαιη στρατολόγηση ή η εκμετάλλευση, είτε σεξουαλική ή καταναγκαστική εργασία (FRA - EU Agency for Fundamental Rights, 2010).

Το 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε παρουσιάσει Πρόγραμμα Δράσης για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους, για τα έτη 2010 – 2014 (European Commission, 2010). Το Πρόγραμμα Δράσης αναγνώριζε την αναγκαιότητα εύρεσης λύσης του ζητήματος των ασυνόδευτων ανηλίκων, μέσω μιας Κοινής Μεταναστευτικής Πολίτικής για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, με το να παρθούν επιπλέον μετρά για την ανασφαλή μετανάστευση των ασυνόδευτων ανηλίκων (Griesbeck, 2013). Αυτό στόχευε στη δημιουργία ενός δικτύου προστασίας, με σκοπό την αποτροπή της εμπορίας ανθρώπων και της καταπάτησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των παιδιών. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τα παιδιά-θύματα εμπορίας ανθρώπων είναι κατά ένα μεγάλο μέρος ασυνόδευτα και πρέπει να παρέχονται ειδικά μέτρα προστασίας και βοήθειας - με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις αποφάσεις που τα αφορούν (OSCE/ODIHR, 2018).

Η Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες (1951) υπογραμμίζει πως το βέλτιστο συμφέρον ενός παιδιού σε συγκεκριμένη κατάσταση ευπάθειας, δεν είναι το ίδιο με εκείνο άλλων παιδιών στην ίδια ευάλωτη κατάσταση (OSCE/ODIHR, 2018). Είναι σημαντικό τα κράτη-μέλη της ΕΕ όταν καλούνται να προστατεύσουν έναν ασυνόδευτο ανήλικο, να έχουν ως προτεραιότητα την προστασία του και όχι την πιστή εφαρμογή της μεταναστευτικής τους πολιτικής, καθώς ο ασυνόδευτος ανήλικος είναι πρωτίστως παιδί που βρίσκεται σε κίνδυνο. (European Forum on the Rights of the Child, 2012).

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat, ο αριθμός τους παρουσίασε τεράστια αύξηση το 2015 με συνολικά 95.200 ασυνόδευτα παιδιά να καταφθάνουν στην Ευρώπη ως αιτούντες άσυλο. Το 2016 ο αριθμός εμφάνισε μείωση, αλλά συνέχισε να είναι υψηλός, αφού 63.200 ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες καταγράφηκαν στην Ε.Ε για το έτος (Eurostat, 2018, 2019). Υπολογίζεται πως το 13% από αυτούς να αποτελούν παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών (Στεργίου &

Σιμόπουλος, 2019). Την επόμενη χρονιά, ο αριθμός εμφάνισε σημαντική μείωση, σημειώνοντας πλέον σχεδόν το μισό νούμερο, φτάνοντας τους 31.400 ασυνόδευτους για το 2017 (Eurostat, 2018, 2019). Τα υψηλότερα ποσοστά ασυνόδευτων αιτούντων άσυλο τότε, καταγράφηκαν στην Ιταλία με 10.000 περίπου ασυνόδευτους ή το 32% του συνόλου ανά την ΕΕ, δεύτερη ήλθε η Γερμανία με 9.100 ασυνόδευτους, ενώ στην τρίτη θέση ανήλθε η Ελλάδα καταγράφηκαν περίπου 3.000 (Στεργίου & Σιμόπουλος, 2019, Γεωργιάδης & Πανταζής, 2020).

*Εικόνα 3: Αφίξεις ασυνόδευτων ανηλίκων
(Πηγή: Eurostat – News Release)*

Έπειτα εμφανίζοντας για 4ο συνεχόμενο έτος, κατακόρυφη κάθοδο του τεραστίου αριθμού, για το 2018, τα ασυνόδευτα παιδιά που κατέφθασαν στην Ευρώπη ήταν 19.700 (Eurostat, 2018, 2019). Την περίοδο κατά το τέλος του 2019, ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων στην Ε.Ε. ανήλθε στους 14.100 σημειώνοντας εξαιρετική μείωση σε σχέση με την προηγούμενη 5ετία (Eurostat, 2021), μιας και ποσοτικά βρίσκεται σχεδόν 70% κάτω, από τα νούμερα των αρχικών μετακινήσεων του 2015. Για το έτος 2020 ο αριθμός παρέμεινε καθοδικός, με 13.600 ασυνόδευτα παιδιά ως αιτούντες άσυλο στην Ευρώπη.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι καλύπτουν το 10% του συνολικού ποσοστού αιτούντων άσυλο, με συντριπτικό ποσοστό συγκεκριμένα ανηλίκων αγοριών, σε ηλικίες 16-17 ετών (Eurostat, 2021) - ενώ η Ελλάδα και η Γερμανία, φαίνεται να είναι οι δυο χώρες με τις περισσότερες αιτήσεις ασυνόδευτων παιδιών. Υπολογίζεται πως τον Ιούνιο 2016 έως και τον Δεκέμβριο του 2018, είχαν πραγματοποιηθεί 12.262 μεταφορές αιτούντων άσυλο, από την Ελλάδα προς Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα πλαίσια του Κανονισμού Δουβλίνου, εκ των οποίων 8.177 ήταν μεταφορές παιδιών και 953 μεταφορές ασυνόδευτων παιδιών (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018).

2.1. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Τα παιδιά συγκαταλέγονται στις πιο ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες της παγκόσμιας κοινωνίας και λόγω αυτής της ευαλωτότητας, έχουν υπογραφεί κ θεσπιστεί διεθνείς συμβάσεις για την προάσπιση των δικαιωμάτων όλων των παιδιών του κόσμου. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989), η οποία έχει υπογραφεί από όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και συνολικά από 193 χώρες - αποτελεί το πληρέστερο νομικό κείμενο που προασπίζονται αυτά τα δικαιώματα και διαχωρίζει τα παιδιά από τους υπόλοιπους ανθρώπους, με την αναγνώριση των ιδιαιτεροτήτων τους. Μαζί με το Χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ (2000), παρέχουν στα παιδιά συγκεκριμένα αδιαμφισβήτητα δικαιώματα.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού επικυρώθηκε στην Ελλάδα με το Νόμο 2101/1992 (ΦΕΚ 192/Α΄/ 2-12-1992). Σε όλα τα άρθρα τονίζεται πρωτίστως το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών. Στο άρθρο 1 ορίζεται ως παιδί κάθε άτομο μικρότερο των 18 ετών, ενώ στο άρθρο 2 τονίζεται η απαγόρευση των διακρίσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 2 οι διακρίσεις αυτές αφορούν ως προς τη φυλή, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την εμφάνιση, τη περιουσία, το φύλο, τις παραδόσεις και τις απόψεις. Με βάση αυτό, τα κράτη υποχρεούνται να σέβονται και να προστατεύουν τα παιδιά από οποιαδήποτε διάκριση γίνεται. Σε επόμενα άρθρα αναγράφονται τα καθήκοντα της Πολιτείας και τα καθήκοντα των γονέων απέναντι στο παιδί για την υποχρέωση προστασίας του, όπως και το δικαίωμα των παιδιών στην ζωή και την επιβίωση. Αναγράφονται επίσης τα δικαιώματα σχετικά με την ελευθερία γνώμης, έκφρασης, σκέψης, θρησκείας, ιδιωτικότητας κ.α. (Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1989).

Σύμφωνα με το άρθρο 11 τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από κάθε παράνομη απομάκρυνση τους από τη χώρα στην οποία ζουν, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 22, το οποίο αναφέρεται στους πρόσφυγες - κάθε παιδί που επιθυμεί να ενταχθεί στο καθεστώς του πρόσφυγα ή είναι ήδη πρόσφυγας, είτε ταξιδεύει μόνο του, είτε με γονείς ή κηδεμόνα, χρήζει ανθρωπιστικής βοήθειας και προστασίας και δικαιούται να λάβει όλα όσα ισχύουν σύμφωνα και με τη Σύμβαση για τους πρόσφυγες (Σύμβαση της Γενεύης, 1951). Σε άλλα άρθρα αναφέρονται επίσης τα δικαιώματα του παιδιού στην υγεία, την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση, την εργασία, την εκμετάλλευση κάθε είδους, τη δικαιοσύνη και το πόλεμο. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989), η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951) και το Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων (1954), θα πρέπει

να συνυπολογίζονται στην αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά αιτούντες Άσυλο (UNHCR, 1997).

Επιπλέον το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) - το οποίο δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ, 1953) - κρίνει πως όλα τα κράτη φέρουν ευθύνη φροντίδας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους (FRA - EU Agency for Fundamental Rights, 2014). Παράλληλα στο άρθρο 1 της ΕΣΔΑ αναφέρεται πως τα παιδιά μετανάστες και πρόσφυγες απολαμβάνουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προβλέπονται στην ίδια, ανεξάρτητα από την εθνικότητα τους ή την κατάσταση τους, ενώ στο άρθρο 3 απαγορεύει την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Η Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951), αποτελεί βασικό νομικό κείμενο για το έργο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ και έχει επικυρωθεί από 145 κράτη. Ορίζει ποιος θεωρείται πρόσφυγας, τα δικαιώματά του και τις νομικές υποχρεώσεις των κρατών απέναντί του. Παρόλου που δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στα ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες, δεν εξαιρούνται από την εφαρμογή της, καθώς η ηλικία δεν αποτελεί κριτήριο για να αναγνωριστεί κάποιος ως πρόσφυγας.

Ρητή αναφορά γίνεται και στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη (1965), στο άρθρο 17 για το δικαίωμα των παιδιών στην κοινωνική και οικονομική προστασία και όσα αυτά περιλαμβάνουν - ενώ και το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών δικαιωμάτων (1966), ορίζει στο άρθρο 24, πως κάθε παιδί, χωρίς διάκριση, έχει δικαίωμα στη προστασία που απαιτεί η θέση του ως ανήλικος. Ειδικά για τα ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες, δημοσιεύτηκαν το 1997 από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ δύο εγχειρίδια. Ένα με κατευθυντήριες αρχές σχετικά με τα παιδιά πρόσφυγες και τη παιδική προστασία (η πρώτη έκδοση ήταν στα αγγλικά με τίτλο «Refugee Children - Guidelines on Protection and Care», Geneva 1994) και ένα δεύτερο για την εξέταση αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών «Κατευθυντήριες Αρχές για την Πολιτική και την Διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου Ασυνόδευτων Παιδιών», (UNHCR, 1997). Οι συστάσεις που περιλαμβάνονται στο δεύτερο εγχειρίδιο θα πρέπει να εφαρμόζονται σε συνδυασμό με το πρώτο «Παιδιά Πρόσφυγες - Κατευθυντήριες Αρχές για την Προστασία και την Φροντίδα» (1997).

Τα εγχειρίδια περιλαμβάνουν αναλυτικές διευκρινήσεις για τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται ως προς τους ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες, όπως η διαδικασία καταγραφής, ο καθορισμός της ηλικίας, οι συνεντεύξεις, η διαδικασία ασύλου, η φροντίδα αναφορικά με τη στέγαση, την υγεία, την εκπαίδευση κ.α. (UNHCR, 1997). Αναλυτικά επίσης αναφέρονται, τι συμβαίνει αν το παιδί αναγνωριστεί σαν πρόσφυγας ή αν όχι, όπως και οι

διαδικασίες ενσωμάτωσης, οικογενειακής συνένωσης, μετεγκατάστασης και επαναπατρισμού. Το 2005 η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ μαζί με το Συνήγορο του Πολίτη, δημοσίευσαν τον οδηγό «Κατευθυντήριες Οδηγίες για τα Ασυνόδευτα Παιδιά που Ζητούν Άσυλο», στο οποίο και πάλι τονίζεται πως όλες οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με βασικό κριτήριο το συμφέρον του παιδιού (Συνήγορος του Πολίτη, 2005). Ο οδηγός περιλαμβάνει έντεκα (11) Κατευθυντήριες Αρχές και αναλυτικές οδηγίες για τις διαδικασίες και την προστασία των παιδιών.

Επιπλέον προκύπτει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του παιδιού, που τέθηκε σε ισχύ το 2000 και η οποία προβλέπει σχετικά με τη προώθηση των συμφερόντων των παιδιών, αναφορικά και με τις οικογενειακές διαδικασίες (Ν. 2502/1997: Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών, ΦΕΚ 103, τ. Α΄). Την ίδια χρονιά η ΕΕ υιοθέτησε και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος περιέχει τα ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα των πολιτών και έχει αποκτήσει νομική δέσμευση με την Συνθήκη της Λισαβόνας (2009). Στα άρθρα 18 κ 19 του Χάρτη, προβλέπονται το δικαίωμα στο Άσυλο και η απαγόρευση επαναπροώθησης - όπως και στο άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης προβλέπεται η προστασία έναντι της επαναπροώθησης. Ωστόσο, παρόλο που το Άρθρο 18 του Χάρτη εγγυάται το δικαίωμα στο άσυλο, η νομοθεσία της ΕΕ δεν προβλέπει τρόπους για την εύκολη πρόσβαση κ άφιξη όσων αιτούνται, οι οποίοι συχνά καταφθάνουν παράτυπα (FRA - EU Agency for Fundamental Rights, 2014). Περαιτέρω δεν διευκρινίζεται στα συγκεκριμένα άρθρα, ποιοι φέρουν το δικαίωμα ασύλου, οπότε τυπικά πρόκειται για κάθε φυσικό πρόσωπο, άρα και τα παιδιά (Τζέμος, 2019)

Στο άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (2000), γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στα παιδιά, διαχωρίζοντας τα από τους ενήλικες - αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την σημαντικότητα της παιδικής προστασία και σχετίζοντας την, με την εφαρμογή εντός των πλαισίων του ενωσιακού δικαίου (Τζέμος, 2019). Κατά την περίοδο 1999-2005 προσπάθειες γίνοντας την Ε.Ε. για την δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ), το οποίο θα βελτίωνε το νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Τα θέματα ασύλου είχε προσπαθήσει να ρυθμίσει κ η αρχική σύμβαση του Δουβλίνου (1990), της οποίας οι προβλέψεις υιοθετήθηκαν από τη Συμφωνία της Σένγκεν (1985), οι ρυθμίσεις όμως αυτές, δεν περιλάμβαναν ουσιαστικούς κανόνες για την χορήγηση ασύλου (Παπαγιάννης, 2015). Στόχο αποτελούσε η ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας - εν τέλει τα θέματα αυτά

ρυθμίστηκαν στο άρθρο 78 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2009).

Υψιστη σημασία αποτελεί πάντα η προστασία της παιδικής ηλικίας και η προφύλαξη από την εκμετάλλευση. Ως εκ τούτων, αρχική υποχρέωση των αρχών είναι να παραπέμπουν τον ασυνόδευτο ανήλικο, μετά τον εντοπισμό του, σε κάποιο ειδικό φορέα με στόχο την ταυτοποίηση και προστασία του. Οδηγίες για την εξασφάλιση της ευημερίας κ της προστασίας των παιδιών, δίνονται επίσης στην Οδηγία 2013/32/ΕΕ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου, συγκεκριμένα τα άρθρα 2, 7, 14, 15, 25 για τους ασυνόδευτους ανήλικους και στην Οδηγία 2013/33/ΕΕ, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, στα άρθρα 2, 11, 14, 21, 22, 23, 24 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013).

Μετέπειτα στην Οδηγία 2011/95/ΕΕ72 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου *σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιатύπωση)*, προσδιορίζονται ειδικές διατάξεις για τα παιδιά και τα ευάλωτα άτομα, ειδικότερα με πρόβλεψη για τους ανήλικους και ασυνόδευτους ανήλικους στα άρθρα 2 και 31 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Παράλληλα υπάρχει και η Οδηγία 2003/86/ΕΚ75 του Συμβουλίου, για το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης και αναφέρει συγκεκριμένα για τους ανήλικους στα άρθρα 2, 4, 5 και 10 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013).

Ιδιαίτερης σημασίας χρήζει και ο Κανονισμός (ΕΕ) 604/2013, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, γνωστός ευρύτερα και ως Κανονισμός Δουβλίνο, *για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιатύπωση)*. Βασική αρχή του κανονισμού Δουβλίνου αποτελούσε η ευθύνη για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας, η οποία βαρύνει το κράτος μέλος που διαδραμάτισε τον μεγαλύτερο ρόλο στην είσοδο ή διαμονή του αιτούντος στην ΕΕ - ωστόσο προέκυψε η ανάγκη για καλύτερη αντιμετώπιση των διαδικασιών του συστήματος και για αυτό τροποποιήθηκε άλλες δυο φορές από την αρχική του μορφή. (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Το Δουβλίνο III περιλαμβάνει διαδικασίες για την προστασία των αιτούντων άσυλο και βελτιώνει την αποτελεσματικότητα, προβλέποντας μια σειρά από διατάξεις για την προστασία

των αιτούντων - για παράδειγμα υποχρεωτική προσωπική συνέντευξη, εγγυήσεις για ανηλίκους και δυνατότητες επανένωσής με συγγενείς. Παράλληλα περιλαμβάνει λεπτομερή περιγραφή όλων των παραγόντων οι οποίοι θα θεωρούνται η βάση αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). *Σκοπός του Κανονισμού Δουβλίνου III είναι η άμεση πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και η εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας από ένα και μοναδικό Κράτος - Μέλος της Ευρώπης. Ο Κανονισμός προσδιορίζει το Κράτος- Μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης διεθνούς προστασίας (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου).*

Για τους ασυνόδευτους ανηλίκους περιέχει πρόβλεψη στα άρθρα 2, 4, 6, και 8, ενώ στο προοίμιο του αναφέρεται, πως όταν ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος και υπάρχει παρουσία συγγενούς οικογενειακού μέλους, στο έδαφος άλλου κράτους μέλους της ΕΕ, το οποίο πρόσωπο να μπορεί να μεριμνήσει για τον ανήλικο, θα πρέπει να αποτελέσει δεσμευτικό κριτήριο ευθύνης - όπως και ότι θα πρέπει να χρησιμοποιείται η διαδικασία εξέτασης, για την έκδοση κοινού φυλλαδίου για το Δουβλίνο/Eurodac, καθώς και ειδικού φυλλαδίου για ασυνόδευτους ανηλίκους για την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών κ.α. Οδηγίες δίνονται για τα παιδιά και στα άρθρα 13-16 του Κανονισμού (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013)

2.2. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Καθώς τα ασυνόδευτα ανήλικα άτομα αποτελούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα, ορίζονται ως παιδιά κάτω των 18 ετών, τα οποία έχουν αποχωριστεί και από τους δύο γονείς τους ή τον κηδεμόνα τους και αναζητούν προστασία στην ελληνική επικράτεια, μιας και προέρχονται από χώρες όπου επικρατεί εμπόλεμη κατάσταση (Σύμβαση της Γενεύης, 1951, ΦΕΚ 130/A/18-7-2018). Με την αύξηση των προσφυγικών ροών στην Ευρώπη την περίοδο 2015-2016 αυξήθηκε κατακόρυφα και ο αριθμός των ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων που εισέρχονται στην Ελλάδα (IOM, 2017). Αρχικά για τους ασυνόδευτους ανήλικους γίνεται αναφορά στην Ελλάδα με το νόμο 3386/05, όπου στο άρθρο 1 δίνεται ο ορισμός της έννοιας, ενώ στο άρθρο 47 καθορίζεται πως, όταν οι αστυνομικές αρχές συναντούν ασυνόδευτους ανήλικους, θα πρέπει άμεσα να γίνονται ενέργειες για τον προσδιορισμό της ηλικίας, ιθαγένειας και ταυτότητας τους (Δημητροπούλου & Παπαγεωργίου, 2008).

Με υπουργική απόφαση το 2013, η διαδικασία ταυτοποίησης της ηλικίας, θα πρέπει να ολοκληρώνεται κατά τις πρώτες διαδικασίες υποδοχής, με αξιολόγηση από παιδίατρο,

ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό, ενώ σε περίπτωση που υπάρχουν αμφιβολίες για την ανηλικότητα του παιδιού, τότε ο νόμος προβλέπει οδοντικές ακτινογραφίες και ακτινογραφία του αριστερού καρπού (Υ.Α. 92490/2013). Οι διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης των ασυνόδευτων ορίζονται ως εξής, εξακρίβωση ταυτότητας και ιθαγένειας, καταγραφή προσωπικών στοιχείων, παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και υπεύθυνη ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους (Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, 2017).

Οι διατάξεις των Ευρωπαϊκών κ Διεθνών Συνθηκών κ Συμβάσεων που σχετίζονται με τα δικαιώματα των ασυνόδευτων ανήλικων, ενσωματώνονται στην ελληνική νομοθεσία με τον ν.4055/2008, απόφαση του ΣτΕ, αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης κατηγορίας αιτούντων άσυλο. Θεσπίστηκαν οπότε, ειδικές διαδικασίες σύμφωνα με τις Οδηγίες της ΕΕ, καθότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι χρίζουν ειδικής μεταχείρισης (Παυλακούδης, στο Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, ΚΔΕΟΔ 2018). Το Προεδρικό Διάταγμα 220/2007, μεριμνά για το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, ορίζοντας διαδικασίες πρόσβασης των παιδιών σε δικαιώματα. Παράλληλα αναφέρει και την αναγκαία εκπροσώπηση του ασυνόδευτου παιδιού και την λειτουργία του Εισαγγελέα Ανηλίκων ως προσωρινός Επίτροπος. Στα Π.Δ. 114/2010 και Π.Δ. 113/2013, δίνονται επίσης αναφορές και ορισμοί, σχετικά με την κατάλληλη διαχείριση των καταστάσεων των ασυνόδευτων παιδιών κ προς όλα τα ζητήματα τους (Παυλακούδης, στο Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, ΚΔΕΟΔ 2018).

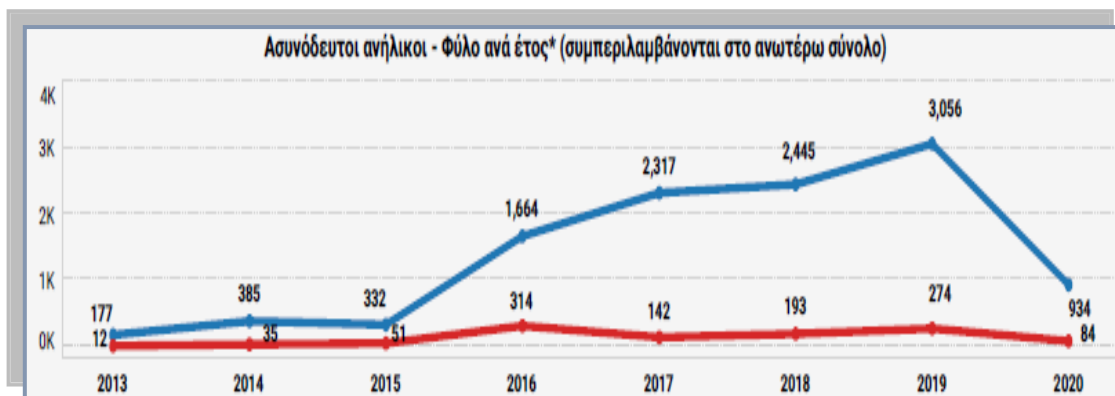
Το 2016 εκδίδεται ο νόμος 4375 (ΦΕΚ Α'51/3.4.2016), οποίος αναφέρεται στη Υπηρεσία Ασύλου, την Αρχή Προσφυγών, την Υπηρεσία Υποδοχής & Ταυτοποίησης και ειδικότερα για την οργάνωση και τη λειτουργία τους. Στο άρθρο 14 ορίζονται οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ως ευάλωτη ομάδα ενώ στα άρθρα 17 & 34 ρυθμίζεται η διαδικασία ορισμού επιτρόπου ή εκπροσώπου ασυνόδευτων ανήλικων. Οι αρχές υποχρεούνται να ενημερώσουν τον Εισαγγελέα Ανηλίκων, ο οποίος λειτουργεί ως προσωρινός κηδεμόνας των ασυνόδευτων ανήλικων (ΦΕΚ Α'51/3.4.2016), ενώ ταυτόχρονα γίνεται αίτημα για την εύρεση στέγασης των ασυνόδευτων, σε κάποια δομή φιλοξενίας, στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ).

Δύο χρόνια μετά τον ν.4375 του 2016, στον νόμο 4540 του 2018, δίνεται εκ νέου ο ορισμός του ασυνόδευτου ανήλικου, όπου *«ασυνόδευτος ανήλικος είναι το πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών, το οποίο φθάνει στην Ελλάδα, χωρίς να συνοδεύεται από πρόσωπο που ασκεί τη γονική του μέριμνα, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και για όσο χρόνο η γονική του μέριμνα δεν*

έχει ανατεθεί σε κάποιο άλλο πρόσωπο σύμφωνα με τον νόμο και δεν ασκείται στην πράξη, ή ο ανήλικος που εγκαταλείπεται ασυνόδευτος μετά την είσοδό του στην Ελλάδα» (ΦΕΚ Α'51/3.4.2016, ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018). Με τους νόμους 4540/2018 και 4375/2016 γίνεται προσπάθεια, να πραγματοποιηθεί η προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις Οδηγίες 2013/32/ΕΕ και 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου - οι οποίες αφορούν τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση ή μη του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΦΕΚ Α'51/3.4.2016, ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018).

Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα «χωρισμένα παιδιά» (separated children) τα οποία έχουν αποχωριστεί από τους γονείς ή από τον υπεύθυνο για την επιμέλειά τους ενήλικα. (Νικολόπουλος, 2018). Πολλοί ωστόσο είναι οι ανήλικοι, που δηλώνουν ψευδή στοιχεία, ώστε να αποφύγουν την κράτηση στην Ελλάδα και να μπορούν να συνεχίσουν το ταξίδι προς την Ευρώπη - αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο να γίνουν θύματα κάποιας μορφής εκμετάλλευσης (Skleparis, 2017). Οι ασυνόδευτοι κατά τον εντοπισμό τους, αρχικά συλλαμβάνονταν για παράνομη είσοδο και έπειτα οδηγούνταν σε κέντρα κράτησης, έως ότου παραπεμφθούν σε δομές φιλοξενίας. Οι συνθήκες κράτησης όμως, έχουν χαρακτηριστεί ακατάλληλες, αποκρουστικές και απάνθρωπες (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018), ενώ έχει παρατηρηθεί πως οι ελληνικές αστυνομικές αρχές, κατά πολλές περιπτώσεις αδυνατούσαν να ακολουθήσουν την διαδικασία ταυτοποίησης ηλικίας (Σπυροπούλου & Χριστόπουλος, 2016).

Ειδικότερα για τις αφίξεις ασυνόδευτων ανηλίκων, μέσω χειρσαίων συνόρων που δύσκολα εντοπίζονταν από δημόσια αρχή ή ΜΚΟ, είχαν ως αποτέλεσμα να καταφθάνουν σε μεγάλα αστικά κέντρα (Θεσσαλονίκη, Αθήνα), να διαμένουν συχνά για μεγάλο χρονικό διάστημα παράτυπα στη χώρα και να στερούνται όλων των προβλεπόμενων δικαιωμάτων τους - καθώς δεν είχαν λάβει νομιμοποιητικά έγγραφα, διαβιούν ως επί το πλείστο σε επισφαλείς συνθήκες ή καθεστώς αστεγίας και είναι θύματα οποιουδήποτε είδους εκμετάλλευσης (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018). Η κατάσταση εμφάνισε βελτίωση με τον ν. 4540/2018 όπου προβλέπει πως οι φορείς παραπομπής πρέπει να ενημερώνουν άμεσα και δίχως καθυστέρηση τον αρμόδιο εισαγγελέα και το ΕΚΚΑ. Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2008), οι ΜΚΟ είναι αυτές που παρείχαν τη βασική φροντίδα στους ασυνόδευτους, στα safe zones, των camp στα νησιά - αυτοί οι χώροι αποτελούσαν την εναλλακτική απέναντι στα κέντρα κράτησης. Ωστόσο ο συνολικός χώρος που παρείχαν τα κέντρα αυτά, δεν συνέπιπτε με τις υπαρκτές ανάγκες (Human Rights Watch, 2017).

*Εικόνα 4: Ασυνόδευτοι ανήλικοι στην Ελλάδα από 07.06.2013 έως 29.02.2020)
(Πηγή: Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου)*

Σύμφωνα με το ΕΚΚΑ 2.248 ασυνόδευτα παιδιά πραγματοποίησαν αίτηση ασύλου το 2015, τα περισσότερα ήταν Αφγανοί υπήκοοι σε ποσοστό 35,63%, ενώ Σύριοι σε 27,18 % και Πακιστανοί σε 11,08%. Από αυτά τα παιδιά 95,86% ήταν αγόρια και μόλις 4,14% κορίτσια - ενώ παιδιά ηλικίας κάτω των 12 ετών, το 5,68% των αιτημάτων (ΕΚΚΑ, 2015). Το αμέσως επόμενος έτος, οι κύριες χώρες προέλευσης διαφοροποιούνται ποσοτικά και είναι η Συρία με ποσοστό 33,50%, το Αφγανιστάν με 28,62% και το Πακιστάν με 9,14% (ΕΚΚΑ, 2016). Το 2016 οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που εισήλθαν στην Ελλάδα ήταν 2.350, ενώ για το έτος 2017 ήταν 2.455. (Eurostat, 2018). Παράλληλα η διαρκής συσσώρευση αιτημάτων, είχε δημιουργήσει δυσκολία για την Υπηρεσία Ασύλου, που είχε ως αποτέλεσμα πολλές ελλείψεις και καθυστερήσεις στην εξέταση/επεξεργασία τους και επιπλέον έλλειψη ξεκάθαρης και έγκαιρης πληροφόρησης των αιτούντων σχετικά με την έκβαση των υποθέσεων τους (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018).

Η κατάσταση αυτή είχε οδηγήσει στον αυξανόμενο ρόλο της ΕΑΣΟ, η οποία είχε αναλάβει την διεξαγωγή συνεντεύξεων σε διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, μετεγκατάστασης αλλά και Επιτροπείας. Σχετικά με τον τρόπο διενέργειας των συνεντεύξεων αυτών, μη συνυπολογίζοντας τα στοιχεία ευαλωτότητας αλλά και για την ποιότητα των “γνωμοδοτήσεων” της ΕΑΣΟ, είχαν διατυπωθεί ενστάσεις από τις Οργανώσεις. (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018). Σε στατιστικά στοιχεία που καταγράφονται από το ΕΚΚΑ μέχρι και τον Ιούλιο του 2018, ο αριθμός των ασυνόδευτων παιδιών που βρίσκονται στη χώρα, εκτιμάται ότι αγγίζει κατά προσέγγιση τις 3.500. Η πλειοψηφία τους είναι αγόρια σε ποσοστό 96%, ενώ ένα 4% είναι κορίτσια (ΕΚΚΑ, 2018). Επιπλέον σύμφωνα με την εκτίμηση της UNICEF, έως και τα τέλη Δεκεμβρη 2018, συνολικά 27.000 παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες

διέμεναν στην Ελλάδα, εκ των οποίων 3.458 ήταν ασυνόδευτα και 283 ήταν παιδιά χωρισμένα (separated) από την οικογένειά τους (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018).

Αν και έχουν γίνει προσπάθειες για την ενίσχυση του πλαισίου προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών και εισήχθησαν ρυθμίσεις για να επιλύσουν μακροχρόνια ζητήματα προστασίας - όπως η ανάληψη ευθύνης από το ΕΚΚΑ για όλα τα θέματα που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά, δημιουργία τμήματος για την προστασία των ασυνόδευτων, εισαγωγή συστήματος επαγγελματικής επιτροπείας, θέσπιση διαδικαστικών κανόνων για το βέλτιστο συμφέρον κ.α. - εξακολουθούν να εντοπίζονται κρίσιμα κενά στο προστατευτικό πλαίσιο και τις υπηρεσίες στήριξής τους (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018). Προκύπτει ακόμα περιορισμένη δυναμικότητα των δομών φιλοξενίας και συγχρόνως, παρατηρείται αύξηση των δομών βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα, γεγονός που δείχνει μη ορθή αντιμετώπιση του ζητήματος, με εύρεση λύσεων βραχείας διάρκειας. Περαιτέρω για να μπορέσουν οι ασυνόδευτοι να ικανοποιήσουν τα βασικά τους δικαιώματα, όπως η απόκτηση εγγράφων, ασφάλεια σε μια δομή φιλοξενίας, πρόσβαση στην εκπαίδευση και ένα πλάνο για το μέλλον τους - χρειάζεται να μοιραστούν επανειλημμένα την ιστορία τους, εκθέτοντας το τραύμα και την ευπάθειά τους, απέναντι σε πολλούς διαφορετικούς ανθρώπους και φορείς (Σαράντου & Θεοδωροπούλου, 2019 , Manesi, Liapi & Gousetis, 2021).

Στα στατιστικά στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου (2020) - όπως παρουσιάζονται και στο Διάγραμμα 4 - οι εισροές έφτασαν σε κορύφωση στα τέλη του 2019 με την είσοδο συνολικά 3.330 ασυνόδευτων παιδιών για το έτος, με το 91% να είναι αγόρια και το 9% κορίτσια (Υπηρεσία Ασύλου, Στατιστικά). Παράλληλα στα στοιχεία της Έπαυσης Αρμοστείας του ΟΗΕ αναφέρεται, πως για το ίδιο έτος, περισσότερα από 12.900 παιδιά έχουν φτάσει μέσω θαλάσσης στην Ελλάδα, εκ των οποίων τα 2.100 είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα παιδιά. Η πλειονότητα των παιδιών έχει καταγωγή από Αφγανιστάν, Συρία και Ιράκ. Τον Σεπτέμβριο του 2019 φιλοξενούνταν στα Κέντρα Υποδοχής κ Ταυτοποίησης των νησιών του Αιγαίου, συνολικά 8.300 παιδιά, από τα οποία τα 1.600 ήταν ασυνόδευτα (UNHCR 2019). Η κατάσταση στα ελληνικά νησιά, όσο αφορά το θέμα των παιδιών, παραμένει ιδιαίτερα ανησυχητική, καθώς στη Σάμο, λόγω του συνωστισμού των ανθρώπων στο camp, τα παιδιά αναγκάζονται να κοιμούνται με τη σειρά σε ελάχιστο χώρο, ο οποίος τους παρέχεται - ενώ ο βαθμός ανησυχίας για την ασφάλειά τους είναι τέτοιος, ώστε τα κορίτσια συνοδεύονται από την αστυνομία στην τουαλέτα (UNHCR 2019).

Πολλά από τα παιδιά δεν έχουν που να μείνουν και διαμένουν σε αυτοσχέδια καταλύματα έξω από τα «hotspots», όπου παραμένουν για μήνες χωρίς πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Αν και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης έχει δημιουργήσει ασφαλείς ζώνες στα κέντρα υποδοχής στα νησιά, δεν υπάρχει αρκετός χώρος για όλα τα παιδιά και τους υπόλοιπους που τοποθετούνται εκεί (UNHCR 2019). Αρχικός στόχος των safe zones ήταν η προσωρινή τοποθέτησή σε ανοιχτή δομή στέγασης, μέχρι την μεταφορά του ανήλικου σε ξενώνα ή σε άλλη χώρα μέσω επανένωσης ή relocation (Human Rights Watch, 2017). Επιπλέον για το 2019, οι ανήλικοι - συνοδευόμενοι και ασυνόδευτοι - αποτελούσαν το 32,8% του συνολικού αριθμού των αιτούντων διεθνή προστασία (AIDA Report Greece 2019).

Κατά τις αρχές του 2020, προσπάθειες γίνονταν για την καλύτερη και ασφαλέστερη πορεία των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων, με το σχέδιο δράσης, για διαχείριση της έκτακτης κατάστασης στα εξωτερικά ευρωπαϊκά σύνορα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε έμφαση, στη μεταφορά των ασυνόδευτων, από τα ελληνικά σύνορα προς μεταβατικούς ξενώνες στον ηπειρωτικό χώρο. Σκοπός του σχεδίου ήταν οι συγκεκριμένοι ασυνόδευτοι, να μετεγκατασταθούν σε άλλα κράτη-μέλη και παράλληλα να βρεθούν λύσεις για τους όσους παραμένουν στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Το σχέδιο αυτό διοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την ελληνική Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, την EASO, τον ΔΟΜ και την UNICEF. Σε αυτό το πλαίσιο η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία, το Βέλγιο, η Σλοβενία, η Λιθουανία και η Πορτογαλία έχουν συμφωνήσει να υποδεχτούν ασυνόδευτα παιδιά από την Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020, ΕΕΔΑ, 2020) - γεγονός που αποτελεί μια καλή αρχή, για την ομαλή διεκπεραίωση της προσπάθειας, να βοηθήσει την κατάσταση των ανηλίκων και η υπόλοιπη Ευρώπη (Διεθνής Αμνηστία, 2020).

Το πρόγραμμα μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ξεκίνησε πιλοτικά, τον Απρίλιο 2020 και έχουν μεταφερθεί 302 ασυνόδευτοι ανήλικοι, ενώ στόχος είναι η μεταφορά συνολικά 1600 παιδιών σε 11 κράτη της ΕΕ που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον και στη Νορβηγία (ΕΕΔΑ, 2020). Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε το ΕΚΚΑ τον Ιανουάριο του 2020 είχαν καταγραφεί στην Ελλάδα 5.463 ασυνόδευτοι ανήλικοι, ενώ τον Δεκέμβριο του 2020, ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα ανέρχεται στις 4.175, με επιτυχή μετεγκατάσταση περίπου 1.000 παιδιών προς τα υπόλοιπα κράτη-μέλη (UNHCR, 2021). Από τους 4.175 ασυνόδευτους ανήλικους που διαμένουν στην Ελλάδα στο τέλος του 2020, οι 2.844 διαβιούν σε μακροχρόνια ή προσωρινή φιλοξενία, οι 123 σε ΚΥΤ, οι 19 σε προστατευτική φύλαξη, οι 185 σε ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας και οι 1004 σε επισφαλείς συνθήκες στέγασης (ΕΚΚΑ, 2020).

Το 2021 δημιουργήθηκε ένας νέος Εθνικός Μηχανισμός, για τον έγκαιρο εντοπισμό των ασυνόδευτων παιδιών που διαβιούν σε επισφαλείς συνθήκες ή σε αστεγία και τη μεταφορά τους σε ασφαλή στέγαση. Πρόκειται για συνεργασία της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), της Άρσις, της ΜΕΤΑδρασης και του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω του ΤΑΜΕ (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021). Μέσω του Μηχανισμού, από τον Απρίλιο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2021, περισσότερα από 760 άστεγα παιδιά εντοπίστηκαν και τοποθετήθηκαν σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας.

2.3. ΔΟΜΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ

Οι Δομές Φιλοξενίας που υπάρχουν στην Ελλάδα παρέχουν προσωρινή διαμονή σε πολίτες τρίτων χωρών, αιτούντων άσυλο και φιλοξενούν μέλη της οικογένειας των αιτούντων διεθνούς προστασίας, καθώς και ασυνόδευτους ή μη, ανηλίκους. Γενικά οι υπηρεσίες που προσφέρονται αφορούν στη στέγαση και σίτιση, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, την παροχή βασικών ειδών πρώτης ανάγκης, την πληροφόρηση των φιλοξενουμένων για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις στη χώρα υποδοχής, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας κ.α. (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020)

Με βάση τον Π.Δ. 220/2007, την ευθύνη υποδοχής και φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, την έχουν οι Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ενώ με βάση την Υπουργική Απόφαση 11.1/6343/2015, οι δομές φιλοξενίας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, δηλαδή αρρένων και θηλέων έως 12 ετών, αρρένων άνω των 12 και θηλέων άνω των 12. Ωστόσο η χωρητικότητα του συνόλου των ξενώνων, που βρίσκονται στην ενδοχώρα αλλά και στα safe zones των camp, δεν αρκεί για να καλύψει τον αριθμό των ανήλικων προσφύγων που βρίσκονται στη χώρα, καθώς οι θέσεις των δομών σε αριθμό είναι λιγότερες από το μισό αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων (Human Rights Watch, 2017).

Από το 2017 ξεκίνησαν να λειτουργούν ξενώνες για ανήλικους, είτε υπό το ΕΚΚΑ, είτε υπό την ευθύνη ΜΚΟ, οι οποίες συμμετείχαν στο πρόγραμμα, με βάση τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF). Οι δομές και υπηρεσίες είχαν ως κύριος στόχο τους, τη διασφάλιση των βασικών αγαθών για τα παιδιά αλλά και τη προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους στην χώρα υποδοχής. Σύμφωνα με τον απολογισμό του ΕΚΚΑ μέχρι το τέλος του 2018, στη χώρα υπήρχαν σε λειτουργία 48 δομές, με δυνατότητα φιλοξενίας για 1.172 παιδιά - ενώ βρίσκονταν υπό σχεδιασμό άλλες 3 δομές φιλοξενίας 112 θέσεων. Περαιτέρω, λειτουργούσαν 18 διαμερίσματα υποστηριζόμενης αυτόνομης διαβίωσης με 72 θέσεις, ενώ γίνονταν διαδικασίες για να δημιουργηθούν ακόμη 47 διαμερίσματα με δυναμική 188 θέσεων. Παράλληλα προκύπτουν 10 safe zones με χώρο για 300 παιδιά και 14 ξενοδοχεία που διέθεσαν 540 θέσεις για την φιλοξενία των ανηλίκων (ΕΚΚΑ, 2019).

Τα κέντρα αυτά χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων υπό την διαχείριση των ΜΚΟ. Μερικές από τις οργανώσεις που ασχολούνται με τους ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες, προσφέροντας κοινωνικές υπηρεσίες και στέγαση είναι οι παρακάτω (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021):

- ΑΡΣΙΣ
- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
- ΜΕΤΑδραση
- Ε.Κ.ΠΟ.Σ.Π.Ο. Νόστος
- ΑΙΤΗΜΑ
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR)
- Medical Intervention (Medin)
- Γιατροί του Κόσμου
- Γιατροί Χωρίς Σύννορα
- Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.)
- Praksis
- SolidarityNow
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM)
- Κιβωτός του Κόσμου
- Χαμόγελο του Παιδιού
- Φιλανθρωπικός οργανισμός Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών «Αποστολή»
- ΑΜΚΕ Εκκλησίας της Ελλάδος «Κέντρο Συμπαράστασης Παλιννοστούντων και Μεταναστών - Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων»
- ΑΜΚΕ Ευρωπαϊκή Κοινωνία
- ΑΜΚΕ Ηλιακτίδα
- Σύλλογος Μερίμνης Ανήλικων και Νέων

Κάποιες δομές φιλοξενίας είναι οι παρακάτω (Άρσις, 2021):

- η Δομή στη Μακρινίτσα του Βόλου - η οποία δημιουργήθηκε το 2006, σε συνεργασία της ΑΡΣΙΣ με το φιλανθρωπικό σωματείο Ελληνική Μέριμνα Βόλου
- στο Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης από το 2009
- η Δομή «Φρίξος» στην Αλεξανδρούπολη από το 2013
- στους Ταγαράδες Θεσσαλονίκης και «Ελλη» στην Αλεξανδρούπολη, όπου λειτουργούν από το 2016
- από το 2017 λειτουργούν οι Δομές Φιλοξενίας στο Μεταξουργείο της Αθήνας και στην Πυλαία της Θεσσαλονίκης
- ο Ξενώνας στον Άγιο Δημήτριο Αττικής, της «ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ» και της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών
- τα Κέντρα Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο του Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ., για φιλοξενία μονογονεϊκών οικογενειών, νεαρών γυναικών, και ανήλικων κοριτσιών που αιτούνται άσυλο και ο Ξενώνας ασυνόδευτων ανηλικών που βρίσκεται στα Ανώγεια της Κρήτης
- οι χώροι φιλοξενίας στη Κοζάνη και τα Ιωάννινα του SolidarityNow

- και 6 Δομές από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM), εκ των οποίων 4 βρίσκονται στην Αττική, 1 στη Θεσσαλονίκη και 1 στη Πάτρα

Αναλυτικά ανά περιφέρεια προκύπτουν (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου - Δομές Φιλοξενίας, Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021):

- 28 δομές φιλοξενίας, 28 διαμερίσματα, 2 ασφαλείς ζώνες και 3 ξενοδοχεία στην Αττική
- 2 ασφαλείς ζώνες κι ένα ξενοδοχείο στην Κεντρική Ελλάδα
- 2 δομές φιλοξενίας στη Δυτική Ελλάδα
- 2 δομές φιλοξενίας, 2 διαμερίσματα, 1 ασφαλής ζώνη και 3 ξενοδοχεία στην Ήπειρο
- 2 δομές φιλοξενίας και 1 ξενοδοχείο στη Δυτική Μακεδονία
- 4 δομές φιλοξενίας, 5 διαμερίσματα, 3 ασφαλείς ζώνες και 6 ξενοδοχεία στην Κεντρική Μακεδονία
- 3 δομές φιλοξενίας και 2 ασφαλείς ζώνες στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη
- 6 δομές φιλοξενίας στη Λέσβο
- 1 δομή φιλοξενίας σε Χίο
- 1 δομή φιλοξενίας σε Σάμο
- 1 δομή φιλοξενίας σε Κρήτη

Σκοπός της λειτουργίας των παραπάνω δομών, είναι η κατάλληλη διαβίωση των ανήλικων προσφύγων, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά μέσα στην ελληνική κοινωνία ή να μπορέσουν να διασφαλίσουν την επανένωσή τους με τις οικογένειές τους - που ζουν σε κάποια άλλη χώρα της Ευρώπης (Άρσις, 2021). Παράλληλα λειτουργούν ως ένα μεταβατικό περιβάλλον, όπου παρέχονται τα απαραίτητα εφόδια, για να συνεχίσει το κάθε παιδί μία ανάλογη των συνομηλίκων του ζωή, καλύπτοντας στο μέτρο του εφικτού την έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος και αμβλύνοντας τις συνέπειες του αποχωρισμού και της στέρησης της φυσικής οικογένειας (Medin.gr, 2020)

Στις αρχές του Ιανουαρίου του 2021 ολοκληρώθηκε και η μετάβαση του προγράμματος ESTIA 2021 από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, το οποίο περιλαμβάνει συνολικά πάνω από 23.000 θέσεις σε όλη την Ελλάδα για οικογένειες προσφύγων, μεταξύ τους και για παιδιά σε κίνδυνο, καθώς και για τα τους ασυνόδευτους που προηγουμένως διαμέναν στους ξενώνες ανηλίκων και οι οποίοι ενηλικιώνονται. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με 14 Δήμους και 11 Ελληνικές & Διεθνείς ΜΚΟ: CRS, Hopeland, ICSD, PRAKSIS, ΑΡΣΙΣ, Δράσεις Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δύναμη Ζωής, Ηλιακτίδα, Κέντρο Νέων Ηπείρου, Νόστος, Φάρος Ελπίδας (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021)

3. Η ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

3.1. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της UNHCR (1997), για τα παιδιά πρόσφυγες και τους ασυνόδευτους ανήλικους, προτείνεται σε κάθε χώρα η δημιουργία ενός φορέα του οποίου αρμοδιότητα θα είναι, αμέσως μετά τον εντοπισμό του ανήλικου και το χαρακτηρισμό του ως ασυνόδευτου, να ορίζει Επίτροπο ή Σύμβουλο, ο οποίος θα πρέπει να έχει αναγκαία εξειδίκευση στο τομέα της φροντίδας των παιδιών. Ο ανήλικος που αιτείται άσυλο, δεν είναι νομικά ανεξάρτητος και άρα πρέπει να εκπροσωπείται από κάποιον ενήλικα ο οποίος έχει την αρμοδιότητα να προστατεύει τα συμφέροντά του (UNHCR, 1997). Μέχρι και το 2018, η έλλειψη στη χώρα μας ενός επίσημου οργάνου ή σώματος Επιτρόπων, με την αρμοδιότητα της εκπροσώπησης των ασυνόδευτων ανήλικων παιδιών, σε νομικά θέματα που τα αφορούσαν, αποτελούσε μεγάλο πρόβλημα - μιας και οι αρμόδιες ΜΚΟ στα κέντρα φιλοξενίας, δεν έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν αυτού του είδους τις υπηρεσίες (Σουλεϊμναϊ, 2018).

Στην Ετήσια Έκθεση 2018 του Συνήγορου του Πολίτη επισημαίνεται, πως οι ελλείψεις που προκύπτουν από την απουσία του θεσμού Επιτροπείας, επιφυλάσσουν κινδύνους ως προς την πρόσβασή των ασυνόδευτων παιδιών σε διαδικασίες διεθνούς προστασίας, την τήρηση των διαδικαστικών εγγυήσεων και την αποτελεσματική εκπροσώπησή τους (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018, ΕΕΔΑ, 2020). Ειδικότερα, βάση στατιστικών στοιχείων, μέχρι το 2018 έχει παρατηρηθεί υψηλός αριθμός απορριπτικών αποφάσεων σε α' βαθμό - γεγονός που φέρνει αμφιβολίες ως προς την ορθή ή μη αξιολόγηση των αιτημάτων που αφορούν τα παιδιά - όπως και το φαινόμενο να καθυστερεί η έκδοση απόφασης σε παιδιά κοντά στην ενηλικίωση ή να πραγματοποιείται η επίδοση μετά την ενηλικίωση. Επιπλέον έχουν προκύψει περιπτώσεις, όπου δεν γίνεται επίδοση θετικών αποφάσεων σε ασυνόδευτα παιδιά που διαμένουν σε Κ.Υ.Τ., λόγω έλλειψης μόνιμης διαμονής ενώ παρατηρείται, πως οι θετικές αποφάσεις επιδίδονται μόνο με την ανεύρεση θέσεως σε δομή φιλοξενίας (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018).

Η προώθηση του θεσμού της Επιτροπείας και η εξασφάλιση δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπηση, έχει προταθεί και συστηθεί επανειλημμένα από τις Παρατηρήσεις της Ανεξάρτητης Αρχής, αλλά και από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ, 2020). Περεταίρω σύσταση προκύπτει και για εξασφάλιση νόμιμης παραμονής των ασυνόδευτων μέχρι την ενηλικίωση, καθότι σοβαρούς προβληματισμούς δημιουργεί, η έλλειψη νομικού πλαισίου, όσο αφορά τα ασυνόδευτα παιδιά των οποίων το αίτημα έχει απορριφθεί και παραμένουν στην χώρα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Το θέμα αυτό χαρακτηρίζεται, ως μακροχρόνια εκκρεμότητα, από τον Συνήγορο του Πολίτη, καθώς

επιβάλλεται η λήψη κατάλληλων μέτρων, ώστε να διευθετηθούν η νόμιμη παραμονή τους μέχρι την ενηλικίωση και οι νομικές δυνατότητες για πρόσβαση σε ανθρωπιστικό καθεστώς παιδιών, που δεν πληρούν προϋποθέσεις χορήγησης προσφυγικής ιδιότητας (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018)

Παράλληλα ο μεγάλος χρόνος αναμονής που υπάρχει στις γραφειοκρατικές διαδικασίες της χώρας (ΕΕΔΑ, 2020), κάνει τα παιδιά να νιώθουν ανασφάλεια και αβεβαιότητα για το νομικό τους καθεστώς και για το μέλλον τους - καθώς όταν δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε νομική εκπροσώπηση κ συνδρομή, παρέρχονται και οι προθεσμίες των αιτημάτων οικογενειακής επανένωσης (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018). Σημειώνεται επίσης πως οι ανήλικοι, οι οποίοι βρίσκονται σε προστατευτική φύλαξη, μπορούν να υποβάλουν αίτημα μετά την τοποθέτηση σε δομή φιλοξενίας - γεγονός που δημιουργεί επιπρόσθετες καθυστερήσεις και αβεβαιότητα. Η παρουσία Επιτρόπου κατά τις διαδικασίες είναι ιδιαίτερα σημαντική και για τη μείωση των λανθασμένων καταγραφών. Σχετική βελτίωση είχε σημειωθεί, όταν Εξουσιοδοτημένοι Εκπρόσωποι, μέλη του Δικτύου Επιτροπείας της ΜΕΤΑδρασης, είχαν δικαίωμα να συνοδεύουν ασυνόδευτα παιδιά, κατά τη καταγραφή τους από Αστυνομία και FRONTEX (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018).

Τον Ιούλιο του 2018 καθορίστηκε επίσημα το νομικό πλαίσιο για την Επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων, με νόμο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, όπου την Επιτροπεία στην Ελλάδα αναλαμβάνει να φέρει εις πέρας το ΕΚΚΑ, από τον Σεπτέμβριο του 2018 (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018). Πριν από την ψήφιση και έκδοση του συγκεκριμένου νόμου, δεν υπήρχε στην Ελλάδα επίσημο όργανο ή σώμα Επιτρόπων, που να μπορεί να εκπροσωπεί τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά σε νομικές ενέργειες ή λοιπές διαδικασίες που τα αφορούν. Ο νόμος 4554/2018 φέρνει ένα νέο πλαίσιο ρύθμισης για τον θεσμό του Επιτρόπου και την Εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων - με τη δημιουργία ενός εποπτικού συμβουλίου Επιτροπείας των ασυνόδευτων ανηλίκων στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Αλληλεγγύης - δημιουργώντας μια καινοτομία για την Ελλάδα, με τον επαγγελματία Επίτροπο ως άτομο με εμπειρία και γνώσεις και τη σύσταση Μητρώου Ασυνόδευτων Ανηλίκων, για να καταγράφονται τα στοιχεία όλων τους. (Παυλακούδης στο Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, ΚΔΕΟΔ 2018)

Σύμφωνα με το άρθρο 13, του νόμου 4554/2018 ορίζεται, ότι υπό Επιτροπεία τίθεται ο αλλοδαπός ή ιθαγενής κάτω των 18 ετών, ο οποίος φτάνει στη χώρα, χωρίς τη συνοδεία προσώπου που ασκεί τη γονική του μέριμνα, την επιμέλειά του ή χωρίς να συνοδεύεται από κάποιον ενήλικο συγγενή που να μεριμνά για τη φροντίδα του. Επιπλέον στο άρθρο 16

αναφέρεται, ότι οι φορείς παραπομπής (κάθε δημόσια αρχή και υπηρεσία, ιδιωτικός φορέας ή διεθνής οργανισμός, ειδικά η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, η Υπηρεσία Ασύλου και η Ελληνική Αστυνομία), ενημερώνουν άμεσα και δίχως καθυστέρηση τον αρμόδιο Εισαγγελέα, ο οποίος στη συνέχεια διορίζει τον Επίτροπο (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018). Όλα τα ζητήματα σχετικά με την προστασία και την περίθαλψη του παιδιού, αποτελούν ευθύνη του Εισαγγελέα Ανηλίκων. Ο Εισαγγελέας Ανηλίκων και κατά την απουσία του ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών, ορίζονται από την ελληνική νομοθεσία ως οι προσωρινοί εκπρόσωποι των ασυνόδευτων ανηλίκων, μέχρι να διοριστεί οριστικός Επίτροπος για την προάσπιση των συμφερόντων του ανηλίκου αυτού. Στη περίπτωση που δεν βρεθεί κατάλληλο φυσικό πρόσωπο για να διοριστεί, τότε η Επιτροπεία ανατίθεται σε επαγγελματία επίτροπο από το ΕΚΚΑ (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018).

Παράλληλα συστήνεται Εποπτικό Συμβούλιο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, όπως ορίζεται στο άρθρο 19 του νόμου 4554/2018, με αρμοδιότητες την αξιολόγηση και το καθορισμό του συμφέροντος του ανήλικου, σε περιπτώσεις που χρειάζεται η λήψη απόφασης για οποιαδήποτε ενέργεια που αφορά το μέλλον του παιδιού, μετά από αιτιολογημένη πρόταση του διορισμένου Επιτρόπου. Τέτοια θέματα μπορεί να είναι η μετακίνηση για λόγους υγείας, αναπηρίας, θρησκείας, καθώς και όταν υπάρχει υπόνοια κακοποίησης ή εκμετάλλευσης στο κέντρο φιλοξενίας που διαμένει ο ανήλικος. Στο άρθρο 21 ορίζεται και πάλι πως κάθε απόφαση σχετική με τον ασυνόδευτο ανήλικο πρέπει να γίνεται με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018).

Στο άρθρο 27, συνιστάται επίσης Διεύθυνση Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων στο ΕΚΚΑ, με τρία τμήματα λειτουργίας. Ένα τμήμα για το συντονισμό, υποστήριξη και αξιολόγηση των επαγγελματιών Επιτρόπων, ένα τμήμα διαχείρισης αιτημάτων στέγασης των ασυνόδευτων ανηλίκων και τέλος ένα τμήμα αξιολόγησης και εποπτείας των κέντρων φιλοξενίας. Στις αρμοδιότητες της Διεύθυνση Προστασίας είναι αρχικά, η τήρηση των μητρώων Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Επαγγελματιών Επιτρόπων και Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων - επίσης η επιμόρφωση των επαγγελματιών Επιτρόπων και η αξιολόγηση του έργου τους, η διαχείριση των αιτημάτων στέγασης και η διαχείριση θέσεων προσωρινής φιλοξενίας, όπως και η τακτική αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχονται από τα κέντρα φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανηλίκων κ.α. - όπως αυτά αναγράφονται στο άρθρο 27 (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018).

Σύμφωνα με το νομικό περιοδικό Συνήγορος (2018), *«το καταλληλότερο μέτρο για την κάλυψη της πλήρους προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων που αιτούνται διεθνή προστασία,*

θεωρείται ο άμεσος διορισμός επιτρόπου». Αυτό το συμπέρασμα βρίσκει σύμφωνους τόσο την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του παιδιού, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και τον Συνήγορο του Πολίτη, όσο και τις διεθνείς έρευνες και μελέτες που έχουν ερευνήσει διεξοδικά το ζήτημα της Επιτροπείας των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων (Νικολόπουλος, 2018). Ο θεσμός της Επιτροπείας υπήρξε ανύπαρκτος για δεκαετίες στην Ελλάδα. Η Ύπατη Αρμοστεία συνεργάζεται με τις ελληνικές αρχές και τη ΜΕΤΑδραση για την έναρξη εφαρμογής του νέου νόμου Επιτροπείας, ώστε να αποκτήσουν Επίτροπο σχεδόν 2.000 από τα 4.600 ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες που βρίσκονται στη χώρα (UNHCR, 2019). Σύμφωνα και με τα άρθρα 31 παρ. 1 Οδηγίας 2011/95/ΕΕ και 24 παρ. 1 Οδηγίας 2013/33/ΕΕ πρωταρχικό μέλημα των αρχών, όταν βρίσκονται αντιμέτωπες με έναν ανήλικο - ο οποίος δεν συνοδεύεται από ενήλικα που να ασκεί επιμέλεια ή εποπτεία προς αυτόν - είναι ο ορισμός Εκπροσώπου (Παυλακούδης, 2021).

Στις προκείμενες συνθήκες, ο ορισμός Επιτρόπου πρέπει να λαμβάνει χώρα πριν από την υποβολή αιτήματος παροχής διεθνούς προστασίας, διότι ειδικά για τα παιδιά κάτω των 15 ετών, αρμόδιος για την υποβολή τέτοιου αιτήματος είναι μόνο ο νόμιμος εκπρόσωπός τους (Παυλακούδης, 2021). Για τον θεσμό Επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων, η ελληνική έννομη τάξη υπό το ισχύον νομικό καθεστώς, εφαρμόζει τα άρθρα 22 του Ν 4540/2018 και 45 του Ν 4375/2016 τα οποία αναφέρονται στους ασυνόδευτους ανήλικους, όπως και το άρθρο 19 του ΠΔ 220/2007 - το οποίο ορίζει τα σχετικά με την Επιτροπεία Ασυνόδευτων Ανηλίκων, ενώ με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα για την Επιτροπεία (1589-1655 ΑΚ), δύναται να γίνει ορισμός ενός συγγενικού προσώπου ως Επιτρόπου, σε ασυνόδευτο ανήλικο αιτούντα διεθνή προστασία (Νικολόπουλος, 2018). Ο νόμος για την Επιτροπεία αποτελεί ένα σημαντικό βήμα, καθώς πάνω από 2.200 ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά περιμένουν να αποκτήσουν μια θέση σε κάποια δομή φιλοξενίας και ωστόσο διαμένουν σε hotspots, σε καταυλισμούς με άγνωστους ενήλικες, στα κρατητήρια ή στο δρόμο (Metadrasi.gr, Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021).

Για την περίοδο από 1^η Σεπτέμβρη 2019 μέχρι και 31 Δεκεμβρίου του 2020, το ΕΚΚΑ ανέλαβε να υλοποιήσει τη Δράση με τίτλο «Ενίσχυση του θεσμού της Επαγγελματικής Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων», με στόχο την εξασφάλιση της προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, που διαβιούν σε όλη την Ελλάδα - δίνοντας προτεραιότητα στις πιο ευάλωτες περιπτώσεις - και η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης & Ένταξης (ΤΑΜΕ, 2019, ΕΚΚΑ, 2019). Η Δράση περιλάμβανε τη πρόσληψη 180 Επαγγελματιών Επιτρόπων και 20 Συντονιστών, την ένταξή τους στο Μητρώο

Επαγγελματιών Επιτρόπων, εκπαίδευση τους μέσω σεμιναρίων, ενίσχυση της λειτουργίας της Επιτροπείας - μέσω συστηματικής Εποπτείας κάθε επαγγελματία Επιτρόπου - ανάπτυξη ηλεκτρονικής πλατφόρμας, με στόχο το σύστημα να υποστηρίζει την τήρηση και διαχείριση των μητρώων, τον συντονισμό και την παρακολούθηση του έργου των Επιτρόπων - καθώς και εξασφάλιση του απαραίτητου υλικοτεχνικού εξοπλισμού για την άσκηση των καθηκόντων τους (TAME, 2019, ΕΚΚΑ, 2019).

Η εφαρμογή του νόμου Επιτροπείας 4554/2018, δεν προέκυψε άμεσα για τη περίοδο 2019-2020, οπότε κ έχουν εκδοθεί περεταίρω Υπουργικές Αποφάσεις, τροποποιήσεις και κανονιστικές πράξεις σχετικά με τις διατάξεις του - με τον ν.4611/2019, τον ν.4623/2019 κ.α. (ΕΕΔΑ, 2020). Αρμόδια αρχή για την επίβλεψη των ασυνόδευτων ανηλίκων, ορίζεται η Διεύθυνση Προστασίας Παιδιού και Οικογένειας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων σε συνεργασία με το ΕΚΚΑ (άρθρο 32 ν. 4636/2019). Η αρχή αυτή μεριμνά, για την διασφάλιση της εκπροσώπησης και προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων και την επαρκή κάλυψη των αναγκών τους από τον διορισμένο Επίτροπο ή Εκπρόσωπό. Παράλληλα οι αρχές οφείλουν να λαμβάνουν άμεσα τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να εξασφαλίζεται η εκπροσώπηση αυτή - προκειμένου να διασφαλίζεται η άσκηση των δικαιωμάτων των παιδιών, αλλά και να συμμορφώνονται με τις προβλέψεις της νομοθεσίας (Παυλακούδης, 2021).

Τον Μάρτιο του 2020, σε ανοικτή κοινή επιστολή προς την Κυβέρνηση, η οποία συνυπογράφηκε από 24 Οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο προσφυγικό πεδίο κ τη παιδική προστασία, γίνεται ακόμη μια έκκληση ως προς την έναρξη του νέου ρυθμιστικού πλαισίου για την Επιτροπεία - σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ν. 4554/2018 - η οποία επρόκειτο να τεθεί σε εφαρμογή την 1η Μαρτίου (Αρσις, 2020). Προσπάθειες γίνονται για την εφαρμογή του νόμου κατά τη περίοδο 2020-2021, κυρίως μέσω πιλοτικών προγραμμάτων, που υλοποιούνται με συνεργασία της ελληνικής Πολιτείας και της ΜΕΤΑδρασης. Με τον ν.4686/2020 η αρμοδιότητα για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων μεταφέρθηκε στην Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων που συστάθηκε στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΕΕΔΑ, 2020), η οποία μεριμνά για την παραπομπή των παιδιών στα κέντρα φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, για όσο χρόνο διαρκεί η παραμονή τους στην επικράτεια ή μέχρι να βρεθεί ανάδοχη οικογένεια ή να τοποθετεί ο εκάστοτε ανήλικος σε εποπτευόμενα διαμερίσματα (Παυλακούδης, 2021).

3. 2. Ο ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ

Ο Επίτροπος ή ο Σύμβουλος ενεργεί ως σύνδεσμος ανάμεσα στον ανήλικο και τις οργανώσεις που μπορούν να παρέχουν την απαιτούμενη φροντίδα για το παιδί. Παράλληλα εξασφαλίζει την ικανοποίηση των αναγκών του, νομικών, κοινωνικών, ιατρικών, ψυχολογικών και αποσκοπεί στην τήρηση και τον σεβασμό των συμφερόντων του ανήλικου (UNHCR, 1997). Το 2005 είχε δημοσιευθεί από τον Συνήγορο του Πολίτη, οδηγός «Κατευθυντήριες Οδηγίες για τα Ασυνόδευτα Παιδιά που Ζητούν Άσυλο», ο οποίος ανέφερε πως ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του επιτρόπου, θα έπρεπε να είχε τις ακόλουθες αρμοδιότητές (Συνήγορος του Πολίτη, 2005):

- I. Διασφάλιση ότι όλες οι αποφάσεις που αφορούν τον ανήλικο διακατέχονται από την αρχή του συμφέροντος του.
- II. Διασφάλιση ότι το ασυνόδευτο παιδί λαμβάνει την κατάλληλη φροντίδα, σχετικά με την υγεία, στέγη, εκπαίδευση, γλωσσική υποστήριξη.
- III. Συμβουλές προς και από το παιδί.
- IV. Συμβολή στην εύρεση μιας βιώσιμης λύσης έχοντας υπόψη την αρχή του συμφέροντος του.
- V. Να συνδέει τον ανήλικο με τις διάφορες οργανώσεις που μπορεί να του παρέχουν υπηρεσίες.
- VI. Να συνηγορεί υπέρ του ανήλικου.
- VII. Ερευνά τις δυνατότητες εύρεσης της οικογένειας και της συνένωσης του παιδιού με αυτήν.
- VIII. Διορισμός εντός ένα μήνα από τον εντοπισμό του ανήλικου από τις αρμόδιες αρχές, ώστε να διασφαλιστεί η αναγκαία προστασία τους.
- IX. Διαρκή επιμόρφωση των επαγγελματιών για να έχουν την απαραίτητη εξειδίκευση σε θέματα φροντίδας παιδιών και κατανόηση σχετικά με τις πολιτισμικές ανάγκες τους. Μπορούν να επιλέγονται από ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων.

Το 2014-2015 είχαν ξεκινήσει οι πρώτοι εξουσιοδοτημένοι επίτροποι από τη ΜΕΤΑδραση (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018, ΜΕΤΑδραση, Δίκτυο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων), η οποία κατάφερε να υλοποιήσει τη δημιουργία του πρώτου Δικτύου Επιτρόπων, το οποίο δραστηριοποιήθηκε σε διάφορες πόλεις της ηπειρωτικής χώρας και στα νησιά. Στο νόμο 4375/2016 σχετικά με την Οργάνωση και λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου, ο Επίτροπος αποτελεί τον εκπρόσωπο των ασυνόδευτων ανηλίκων, όπου έχει τη δυνατότητα να υποβάλει αίτηση ασύλου ή άδειας παραμονής για λογαριασμό του ανηλίκου. (άρθρο 45 σύμφωνα με το άρθρο 25 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ). Σύμφωνα με τον νέο νόμο 4554/2018 για την Επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων, «Επαγγελματίας επίτροπος είναι ο

επίτροπος του ασυνόδευτου ή χωρισμένου ανηλίκου, τον οποίο διορίζει ο αρμόδιος εισαγγελέας κατά τις διατάξεις του άρθρου 16, μετά από υπόδειξη του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.)» (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018).

Πιο συγκεκριμένα ο Επαγγελματίας Επίτροπος αποτελεί το πρόσωπο που έχει τη συνολική εποπτεία της κατάστασης και των αναγκών των ανηλίκων και μεριμνά για τη διασύνδεση τους με το εθνικό σύστημα παιδικής προστασίας και τις άλλες επιμέρους υπηρεσίες. Προς την επίτευξη του σκοπού αυτού συνεργάζεται με τους φορείς παιδικής προστασίας του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα και κινείται πάντα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του ασυνόδευτου ανηλίκου, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του (ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019). Η Εισαγγελία Ανηλίκων προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για τον διορισμό Εκπροσώπου, ο οποίος πρέπει να έχει τις αναγκαίες γνώσεις και την εμπειρία, ώστε να ασκεί τα καθήκοντά του με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτει η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου. Επιπλέον για το πρόσωπο που ορίζεται ως Εκπρόσωπος, θα πρέπει τα συμφέροντα του, να συγκρούονται με τα συμφέροντα του ανήλικου. (Παυλακούδης, 2021). Αναλυτικά τα καθήκοντα του επαγγελματία επιτρόπου σύμφωνα με το ν. 4554/2018 είναι τα ακόλουθα (Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων - Αρμοδιότητες του Επιτρόπου, 2018, ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019):

- I. Αποτελεί εκπρόσωπο του ανήλικου πρόσφυγα σε δικαστικά θέματα και κυρίως όσον αφορά το άσυλο, την άδεια παραμονής και την επανένωση με την οικογένειά του.
- II. Επιβλέπει τον ανήλικο πρόσφυγα κατά την παροχή υγειονομικής περίθαλψης
- III. Μπορεί να υποβάλει αίτηση για άσυλο ή να χορηγήσει άδεια παραμονής, εκπροσωπώντας τον ανήλικο πρόσφυγα. Όμως, ανήλικοι πρόσφυγες άνω των 15 ετών, μπορούν να υποβάλλουν οι ίδιοι αίτηση ασύλου.
- IV. Μπορεί να προσφύγει στα δικαστήρια υπερασπίζοντας τον ανήλικο πρόσφυγα σε περίπτωση που δικαστικές αποφάσεις τον κρίνουν ένοχο για κάτι.
- V. Προστατεύει τον ανήλικο πρόσφυγα για όσο διάστημα μείνει σε μια χώρα και φροντίζει να επιστρέψει με ασφάλεια στη χώρα από την οποία κατάγεται.
- VI. Διασφαλίζει δωρεάν νομική συνδρομή για τον ανήλικο πρόσφυγα
- VII. Εξασφαλίζει την ψυχολογική στήριξη και την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης προς τον ανήλικο πρόσφυγα.
- VIII. Φροντίζει για την μόρφωση του ανηλίκου
- IX. Φροντίζει να φιλοξενηθεί ο ανήλικος σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας
- X. Φροντίζει, μέσα από δικαστικές αποφάσεις, να βρεθεί η κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια που θα αναθρέψει σωστά τον ανήλικο πρόσφυγα.

- XI. Διασφαλίζει τον σεβασμό απέναντι στις θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις του ανήλικου πρόσφυγα.
- XII. Φροντίζει ώστε να βρεθεί η οικογένεια του ανήλικου, ώστε να επανασυνδεθεί με αυτήν.
- XIII. Βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με τους αρμόδιους φορείς, όπως οι διεθνείς οργανισμοί, οι εκπρόσωποι του κέντρου φιλοξενίας κτλ., για την επίλυση του κάθε ζητήματος που αφορά τον ανήλικο πρόσφυγα.
- XIV. Βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με τον ανήλικο, προκειμένου να κατανοήσει τις ανάγκες του και τους στόχους του.
- XV. Ενημερώνει τον ανήλικο πρόσφυγα για τις όποιες δικαστικές και διοικητικές υποθέσεις τον αφορούν.
- XVI. Φροντίζει να λάβει ο ανήλικος οποιαδήποτε κοινωνική παροχή
- XVII. Σε επείγουσες περιπτώσεις που αφορούν τον ανήλικο, παίρνει αμέσως θέση, αφού ειδοποιηθεί από οποιοδήποτε αρμόδιο.
- XVIII. Απέναντι στον ανήλικο πρόσφυγα δείχνει στοργή και σεβασμό και δεν προβαίνει σε καμία φυλετική διάκριση.
- XIX. Σε περιπτώσεις που κινούνται διαδικασίες αναφορικά με τη διαπίστωση της ανηλικότητας, ενεργεί σύμφωνα με τα οριζόμενα στην υπ' αριθμό. 1982/15.2.2016 κοινή υπουργική απόφαση.

Ο Επίτροπος ή ο διορισμένος εκπρόσωπος του ανήλικου, θα πρέπει να ενημερώνεται κατά τη διαδικασία προσδιορισμού της ηλικίας για την διαπίστωση της ανηλικότητας, καθώς και να διευκολύνεται η παρουσία του σε κάθε στάδιο αυτής (UNHCR., 2019, EASO, 2021). Εκπροσωπεί τον ανήλικο ενώπιον των αρμόδιων αρχών, μεριμνά για την διασφάλιση των δικαιωμάτων του, καθώς και για την εξασφάλιση κατάλληλης νομικής συνδρομής και εκπροσώπησής του ενώπιον των αρχών. Περαιτέρω φροντίζει για την έγκαιρη ενημέρωση του ασυνόδευτου, και για την σημασία της προσωπικής συνέντευξης, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να προετοιμαστεί για αυτή. Καλείται και δύναται να παρίσταται στην προσωπική συνέντευξη του ανήλικου και να υποβάλλει ερωτήσεις ή παρατηρήσεις προς διευκόλυνση της διαδικασίας (Παυλακούδης, 2021).

Ο επαγγελματίας Επίτροπος πρέπει να διακατέχεται από συγκεκριμένα προσόντα και να απέχει από συγκεκριμένες ενέργειες, όπως αυτά παρατίθενται στα άρθρα 3 και 4 του ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019. Θα πρέπει να είναι πτυχιούχος με τίτλο σπουδών κοινωνικών, ανθρωπιστικών, νομικών ή πολιτικών επιστημών, καθώς και να έχει γνώση αγγλικών ή γαλλικών, Η/Υ και αποδεδειγμένη εμπειρία στη παιδική προστασία. Επίσης πρέπει να ολοκληρώνει διαδικασία εκπαίδευσης, όπως παρουσιάζεται στο άρθρο 10 και να παρακολουθεί επιμορφωτικά προγράμματα για την διασφάλιση της καλύτερης προσέγγισης

των καθηκόντων του. Οι αλλαγές που επέφερε ο νόμος αυτός για την επιτροπεία, είναι σημαντικές για το ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων καθώς υπάρχει πλέον ένα πρόσωπο αναφοράς, το οποίο θα έχει ως αποκλειστική ευθύνη την προστασία του ανήλικου, την προστασία των δικαιωμάτων του, την εκπροσώπηση του καθολικά και πάντα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του (Νικολόπουλος, 2018, Council of Europe, 2011).

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ & ΣΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η κοινωνική εργασία βασίζεται στην εναντίωση σε όποιου είδους διάκριση και καταπίεση. Για την εφαρμογή της χρειάζεται ο ανάλογος επαγγελματισμός, γνώσεις, δεξιότητες, κατανόηση και αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας (International Federation of Social Workers, 2014). Διαπολιτισμικά, ανταποκρίνεται στις ανάγκες που προκύπτουν από την μετεγκατάσταση ενός πληθυσμού σε κάποια άλλη χώρα και την προσπάθεια να συνυπάρξουν διαφορετικοί λαοί στη χώρα αυτή (Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2011). Το φαινόμενο τη μη αποδοχής των ατόμων που προέρχονται από άλλη χώρα και έχουν διαφορετική κουλτούρα και πολιτισμό, παρατηρείται έντονα στις σύγχρονες κοινωνίες. Οι κοινωνικές υπηρεσίες, στοχεύουν στην κάλυψη των αναγκών των προσφύγων και των ασυνόδευτων ανήλικων. Έχουν το ρόλο του διαμεσολαβητή απέναντι στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων που προέρχονται από άλλες χώρες (Καλλινικάκη, 1998).

Οι κοινωνικές επιστήμες γενικότερα, συμβάλλουν στην κατανόηση της πολύ-πολιτισμικότητας από τους γηγενείς πληθυσμούς, ώστε να αντιμετωπίσουν θετικά την συνύπαρξη με έναν ξένο λαό και να την αποδεχτούν. Η κοινωνική εργασία συγκεκριμένα, αναζητά τις κατάλληλες δεξιότητες προκειμένου να στηρίξει και να ανακουφίσει τους πληθυσμούς. Βασίζεται σε κάποια μοντέλα για την υλοποίηση των στόχων της: 1) το προσωποκεντρικό, 2) το μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης, 3) το επικεντρωμένο σε στόχους μοντέλο, 4) το συστημικό – οικολογικό, 5) το γενικό – διαμεθοδικό, 6) το μοντέλο εναντίωσης στην καταπίεση και τις διακρίσεις και 7) το μεταμοντέρνο μοντέλο των «κοινωνικών κατασκευών» (Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2011, Payne, 2005).

Συγκεκριμένα οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, διακατέχονται από πολλαπλές ανάγκες - τροφή, στέγη, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση, υποστήριξη, ισότιμη αντιμετώπιση - όπως και οι ενήλικοι πρόσφυγες (UNICEF, 2017, UNHCR, 2019). Οι κοινωνικές υπηρεσίες έχουν ως στόχο την στήριξη των ανήλικων προσφύγων, την ομαλή ένταξή τους μέσα στη νέα για αυτούς κοινωνία με την παροχή όλων των υπηρεσιών και δικαιωμάτων που απολαμβάνουν και τα υπόλοιπα παιδιά της χώρας υποδοχής (Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2011). Επαγγελματίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, όπως Κοινωνικοί Λειτουργοί και Ψυχολόγοι, αλλά και υγείας, όπως Φροντιστές, Νοσηλεύτες και κάποιες φορές Γενικοί Ιατροί, αποτελούν την ομάδα επαγγελματιών που στελεχώνει τα κέντρα υποδοχής, τις δομές φιλοξενίας και παρέχει υπηρεσίες (Wahoush, 2013).

Τα πρώτα άτομα που συναναστρέφονται τα ασυνόδευτα παιδιά μετά τον εντοπισμό τους, είναι συνήθως οι επαγγελματίες ψυχοκοινωνικής στήριξης. Σε προηγούμενες έρευνες έχει επισημανθεί πως η πρώτη εμπειρία των ανηλίκων, με τους επαγγελματίες στη χώρα υποδοχής, ενδέχεται να επηρεάσει τις μετέπειτα συμπεριφορές τους σχετικά με την υγεία και την προστασία της (Wahoush, 2013, UNHCR, 2019). Χρειάζεται αρκετός χρόνος με υπομονή, από την πλευρά του Κοινωνικού Λειτουργού, προκειμένου οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες να διώξουν τους όποιους φόβους μπορεί να νιώθουν και να αρχίσουν να εμπιστεύονται και να αισθάνονται ασφαλείς (Οικονόμου, 2011). Οι επαγγελματίες για να μπορούν να ανταπεξέρχονται των εμποδίων και να δημιουργήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους ασυνόδευτους, θα πρέπει να στοχεύουν στην καλή συνεργασία και επικοινωνία. Για να συμβεί αυτό θα πρέπει να υπάρχει μια συνέχεια στην περίθαλψη του ασυνόδευτου ανήλικου, από τον ίδιο ειδικό αλλά και μια προσέγγιση με ενσυναίσθηση από την πλευρά του επαγγελματία (Robertshaw, Dhesi & Jones, 2017).

Η κοινωνική εργασία χρησιμοποιεί όλες τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να βοηθήσει άτομα και οικογένειες να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να συνυπάρξουν. Βοηθάει στην αποδοχή της διαφορετικότητας και καλλιεργεί την αντίληψη ότι με σωστή επικοινωνία και κατανόηση μπορούν να συνυπάρξουν διαφορετικοί πολιτισμοί. (International Federation of Social Workers, 2014, Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2011). Ασχολείται με το κομμάτι της συμβουλευτικής σε μικρές ομάδες, άτομα και οικογένειες αλλά και σε επίπεδο κοινωνίας, προκειμένου να υπάρξει ομαλή συνύπαρξη μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών, της χώρας υποδοχής και των προσφύγων. Σύμφωνα με τους Devore και Schlesinger (1991), σιγά σιγά έτεινε να διαμορφώνεται μια πολυπολιτισμική, κοινωνική εργασία που παρουσίαζε μεγάλη ευαισθητοποίηση απέναντι στα προσφυγικά ζητήματα, ενώ εναντιωνόταν σε όποια διάκριση και καταπίεση.

Στην Ελλάδα, οι πρώτες ΜΚΟ έκαναν την εμφάνισή τους, επιδιώκοντας τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων, ενώ κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1990 απέκτησαν πιο οργανωμένη δομή, καλύτερη δικτύωση και μεγαλύτερη συλλογικότητα (Sotiropoulos & Karamagioli, 2006). Τα επόμενα χρόνια με την αρχή εκδήλωσης της προσφυγικής κρίσης, ΜΚΟ και άτυπες ομάδες πρόσφεραν κοινωνική προστασία σε πρόσφυγες και μετανάστες, οι οποίοι δεν είχαν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας. Οι ΜΚΟ συνεισφέρουν με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τις ανάγκες των ανθρώπων ή του περιβάλλοντος - στην Ελλάδα καλούνται να καλύψουν τα εκάστοτε κενά κρατικής πρόνοιας, προσφέροντας

υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής στις πλέον ευάλωτες ομάδες (Σαράντου & Θεοδωροπούλου, 2019, UNHCR, 2020).

Το 2015 οργάνωσαν την υποδοχή των προσφύγων, την κατανομή τους στους ειδικούς χώρους υποδοχής και στη συνέχεια διαμονής και προσέφεραν τις πρώτες βοήθειες σε όσους τις είχαν ανάγκη, παρέχοντας κοινωνικές υπηρεσίες στον πληθυσμό των προσφύγων, μεταναστών και ασυνόδευτων ανήλικων (Σαράντου & Θεοδωροπούλου, 2019, UNHCR, 2016). Τα προγράμματα παιδικής προστασίας των οργανώσεων απέκτησαν κρίσιμη σημασία, όταν ανάμεσα στις ροές των προσφύγων, εντοπιζόταν κι μεγάλος αριθμός παιδιών που ταξίδευαν χωρίς τις οικογένειές τους. Με την πρόσληψη νέων επαγγελματιών, προσπάθησαν να καλύψουν τις απαραίτητες θέσεις για την παροχή υπηρεσιών στο τομέα της παιδικής προστασίας, υποστηρίζοντας τα παιδιά αλλά λειτουργώντας με δυσκολίες και περιορισμούς (UNICEF, 2017). Μεγάλο ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών κ άλλων κοινωνικών επιστημόνων, απορροφήθηκαν τότε από τις οργανώσεις, χωρίς απαραίτητα όμως, να έχουν σχετική προϋπηρεσία και εξειδικευμένες γνώσεις σε ζητήματα προστασίας, φροντίδας και διαχείρισης των υποθέσεων των ασυνόδευτων ανήλικων (Σαράντου & Θεοδωροπούλου, 2019, UNHCR, 2016)

4.1. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΡΟΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ

Σύμφωνα με τις βιβλιογραφικές αναφορές και τον νόμο Επιτροπείας, οι επαγγελματίες Επίτροποι αποτελούν τους επίσημους εκπροσώπους των ασυνόδευτων παιδιών, οι οποίοι τα συνεπικουρούν ενώπιον των μονάδων υγείας και είναι υπεύθυνοι για την πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και εκπαίδευση (UNHCR, 1997, Συνήγορος του Πολίτη, 2005). Έχουν την ευθύνη για την κάλυψη καθημερινών βασικών αναγκών - όπως είναι η διατροφή και η στέγασή τους σε δομές φιλοξενίας. Μεριμνούν για την προστασία τους, κατά την παραμονή στη χώρα και τη διασφάλιση κοινωνικής κ ψυχολογικής υποστήριξης (ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019, UNICEF, 2017). Επιπλέον έχουν την αρμοδιότητα να υποβάλουν αίτηση ασύλου ή άδειας παραμονής για λογαριασμό τους, ενώ παράλληλα εκπροσωπούν και συνδράμουν τους ανήλικους σε όλες τις δικαστικές και διοικητικές διαδικασίες - ειδικά στις διαδικασίες ασύλου, οικογενειακής επανένωσης και απόκτησης άδειας διαμονής (Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF, 2018). Τα καθήκοντα τους αφορούν στο να έχουν τα παιδιά δικαίωμα

σε όλες αυτές τις υπηρεσίες και διασφαλίζουν την πρόσβαση τους, συνεργαζόμενοι με τους επαγγελματίες των δομών.

Ο στόχος των Κοινωνικών Λειτουργιών που εργάζονται με ασυνόδευτους ανήλικους, είναι η ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών, η επαγγελματική συμβουλευτική, η εξασφάλιση διερμηνείας και Επιτροπείας, η οικογενειακή επανένωση - όπου υπάρχει δυνατότητα - η ιατροφαρμακευτική κάλυψη, η νομική συμβουλευτική, η εκπαίδευση, η εκμάθηση ελληνικής και αγγλικής γλώσσας κ οτιδήποτε άλλο προκύπτει στις ανάγκες τους (European Union Agency for Asylum, 2021· UNICEF, 2017). Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ο Κοινωνικός Λειτουργός λαμβάνει αρχικά το κοινωνικό ιστορικό και στη συνέχεια με βάση αυτό κάνει τις κατάλληλες παραπομπές. Η εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας με τα ασυνόδευτα παιδιά θεωρείται μια κυκλική και δυναμική διαδικασία διότι μέσα από τις συναντήσεις προσαρμόζεται στις ανάγκες εκάστοτε παιδιού που αποτελεί στην κάθε φορά μια ξεχωριστή περίπτωση (Καλλινικάκη, 1998).

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στα κέντρα φιλοξενίας, συγκεντρώνουν πληροφορίες από τα προσωπικά βιώματα του κάθε παιδιού - ώστε να εκτιμήσουν την κατάσταση, ενώ παράλληλα προβαίνουν σε ψυχοκοινωνική αξιολόγηση του παιδιού - συμπεριλαμβάνοντας και την προσωπική τους άποψη (Οικονόμου, 2011). Μέσα από συνεδρίες επιδιώκεται η προάσπιση των δικαιωμάτων τους, σε θέματα υγείας, οικονομίας, εκπαίδευσης κ.α., καθώς και η ικανοποίηση των αναγκών τους, ώστε να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία. Έχουν ως στόχο την καθολική στήριξη και παράλληλα τη παραπομπή τους σε διάφορες αρμόδιες υπηρεσίες, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες τους (Payne, 2005). Βασίζονται στις μεθόδους που χρησιμοποιεί η Κοινωνική Εργασία και δημιουργούν μια σχέση εμπιστοσύνης με τον ασυνόδευτο ανήλικο. Αντιμετωπίζουν το καθένα παιδί με βάση τις προσωπικές ανάγκες του και παρατηρούν την πορεία του καθενός ξεχωριστά (Οικονόμου, 2011).

Συγκεκριμένα, πρώτα διερευνούν και εκτιμούν τις πληροφορίες που λαμβάνουν από τον ανήλικο. Στη συνέχεια εξετάζουν τα αιτήματα του, ώστε να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα του και να μπορούν να προβούν σε πόρισμα, ανάλογα με τη διάγνωση που προκύπτει. Έπειτα περνάνε σε σχεδιασμό πλάνου ή τακτικής που σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν για την εκάστοτε περίπτωση (Payne, 2005). Όσο ο ανήλικος διαμένει στο κέντρο φιλοξενίας, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί οφείλουν να παρατηρούν την πορεία του, να πραγματοποιούν συνεδρίες, να αξιολογούν την κατάσταση κ αν χρειαστεί να θέτουν εκ νέου στόχους. Προσπαθούν πάντα να συνεισφέρουν όσο καλύτερα μπορούν για το βέλτιστο καλό του παιδιού

(Οικονόμου, 2011). Παρέχουν ψυχοκοινωνική στήριξη και συμβουλευτική στον ανήλικο πρόσφυγα - καθώς είναι μόνος σε μια ξένη χώρα και δε γνωρίζει τη γλώσσα. Λόγω της δυσκολίας και του τραύματος από το ταξίδι προς στη χώρα μας, παρέχουν την κατάλληλη ψυχολογική στήριξη σε συνεργασία με τους Ψυχολόγους και όπου χρειάζεται με Ψυχιάτρους (UNHCR, 2019).

Περεταίρω προβαίνουν σε διερεύνηση του οικογενειακού περιβάλλοντος, ώστε να συλλεχθούν τα κατάλληλα έγγραφα για επανένωση με τις οικογένειές τους. Λαμβάνοντας υπόψιν τα καθήκοντα των Επιτρόπων, που προκύπτουν από το νόμο 4554/2018, οι ενέργειες αυτές για την επανένωση, θα πρέπει να γίνονται σε συνεργασία με τους Επιτρόπους που κινούν τις απαραίτητες διαδικασίες (ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019). Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα πρέπει να έρχονται σε επικοινωνία με τους Επιτρόπους ή άλλους αρμόδιους φορείς, ώστε να παρέχεται στα παιδιά η κατάλληλη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (Οικονόμου, 2011), ή και όταν υπάρξει έλλειψη σε υλικά αγαθά, όπως ρούχα και τρόφιμα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο Επίτροπος δεν παρέχει ο ίδιος υπηρεσίες στα παιδιά αλλά διασφαλίζει την ποιότητα των υπηρεσιών μεσολαβώντας και οργανώνοντας τους υπόλοιπους φορείς και επαγγελματίες να δράσουν για το βέλτιστο συμφέρον του (ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019).

Όταν κρίνεται απαραίτητο από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, οι οποίοι βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία με τους υπόλοιπους επαγγελματίες - ο ανήλικος πρόσφυγας παραπέμπεται σε άλλες κατάλληλες δομές και υπηρεσίες που χρειάζεται (Οικονόμου, 2011). Για κάθε παιδί κρατείται αρχείο και ενημερώνεται η υπόλοιπη διεπιστημονική ομάδα, για να υπάρχει συνολική και αρμονική προσέγγιση προς τα θέματα που το αφορούν (UNHCR, 2019). Επίσης οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς πάνω σε θέματα, αναφορικά με τους πρόσφυγες και τα ασυνόδευτα παιδιά. Έχουν υποστηρικτικό ρόλο και παράλληλα μπορούν να βοηθήσουν και στην εύρεση πηγών χρηματοδότησης, ώστε να καλυφθούν οι εκάστοτε ανάγκες (Payne, 2005). Επιπλέον πραγματοποιούν συνοδείες των παιδιών αλλά και παρεμβαίνουν σε καταστάσεις κρίσης που μπορεί να προκύψουν στην καθημερινότητά τους. Φροντίζουν επίσης για την εκπαίδευση των παιδιών, με στόχο τη μόρφωσή και την κοινωνικοποίησή τους (Οικονόμου, 2011). Σε αυτά τα πλαίσια πραγματοποιούν και διοργανώσεις δραστηριοτήτων για την ενασχόληση των παιδιών, όπως αθλητικές δραστηριότητες, εκμάθηση υπολογιστών, ξένων γλωσσών, επίσκεψη σε μουσεία και άλλα, στοχεύοντας στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Επίσης δύνανται να οργανώνουν και

εκπαιδευτικά προγράμματα ή ημερίδες για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, ενισχύοντας παράλληλα τις κοινωνικές δεξιότητες των προσφύγων (UNICEF, 2017).

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), οι ρόλοι που έχει ένας Κοινωνικός Λειτουργός, είναι οι εξής: Μεσολαβητής, Διαιτητής, Συνήγορος, Εκπρόσωπος, Αξιολογητής, Σύμβουλος/μέλος μιας διεπαγγελματικής ομάδας, Εμπνευστής, Παιδαγωγός, Σύμβουλος/εμπειρογνώμονας, Διευθυντής, Αρχαιοθέτης, Σχεδιαστής κοινότητας ή Κοινωνικός σχεδιαστής και Κλινικός θεραπευτής (Καλλινικάκη, 1998, International Federation of Social Workers, 2014). Λαμβάνοντας υπόψιν όσα έχουν αναφερθεί και για τους ρόλους που λαμβάνουν οι επαγγελματίες Επίτροποι, προκύπτει μια κοινή γραμμή και βάση, σχετικά με όσα προαγάγουν και επιθυμούν να πετύχουν. Οι Επίτροποι και οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, ενεργούν πάντα με στόχο το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και προσπαθούν να παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες. Οι αξίες που προκύπτουν είναι οι ίδιες, ωστόσο η διαφορά ανάμεσα στους ρόλους, η οποία διαφαίνεται και σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέχθηκαν στη παρούσα έρευνα - προκύπτει στο ότι ο Επίτροπος διασφαλίζει, την πρόσβαση του παιδιού στις υπηρεσίες που υπάρχει Κοινωνικός Λειτουργός. Στα συμπεράσματα που ακολουθούν, η συνεργασία των επαγγελματιών, κρίνεται ως απαραίτητη για την επίτευξη του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανήλικων (UNICEF, 2017, European Union Agency for Asylum, 2021).

5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. ΣΚΟΠΟΣ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Το θέμα της έρευνάς είναι σχετικό με το προσφυγικό φαινόμενο και ειδικότερα για τους ανήλικους ασυνόδευτους πρόσφυγες και τον θεσμό της Επιτροπείας, με βάση και τον νέο νόμο που έχει ψηφιστεί. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στις απόψεις των επαγγελματιών, σχετικά με την κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα, τις υπηρεσίες που παρέχονται για αυτά τα παιδιά, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, τον θεσμό της Επιτροπείας, την λειτουργικότητα του προγράμματος Επιτροπείας, όπως αυτό παρουσιάζεται στον ν.4554/2018, τα καθήκοντα του επαγγελματία Επιτρόπου και τις διαφορές των ρόλων συγκριτικά με τους επαγγελματίες των δομών.

Σκοπός είναι η διερεύνηση των απόψεων των επαγγελματιών και ειδικών που εργάζονται με προσφυγικό πληθυσμό ή στο πεδίο παιδικής προστασίας, για τον νόμο Επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων, ώστε να απαντηθούν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα :

α) Είναι το καταλληλότερο μέτρο για την κάλυψη προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, όπως η προστασία των δικαιωμάτων τους και η σωματική τους ασφάλεια και υγεία, ο άμεσος διορισμός του επιτρόπου;

β) Μπορούν οι αρμοδιότητες του επαγγελματία επιτρόπου σύμφωνα με τον νέο νόμο, να διασφαλίσουν το βέλτιστο συμφέρον του ανήλικου ασυνόδευτου για την κάλυψη των αναγκών του στον τομέα της ασφάλειας, της υγείας και της εκπαίδευσης;

5.2. ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Για την διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων, επιλέχθηκε η ποιοτική ερευνητική μέθοδος. Σύμφωνα με τον Ζαφειρόπουλο (2005), η ποιοτική έρευνα πραγματοποιείται συνήθως στους φυσικούς χώρους των ανθρώπων, αντιστακώντας τα προβλήματα, τις ιδιαιτερότητες και τις συνθήκες της υπό μελέτη κατάστασης, με αποτέλεσμα τα ευρήματα της να είναι ενδεικτικά των συνθηκών της πραγματικότητας. Επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα, διότι τα στοιχεία που συγκεντρώνονται είναι περιγραφικά, θα δηλώνουν συμπεριφορές και εμπειρίες. Στην ποσοτική μέθοδο έρευνας δεν θα ήταν εφικτό να συλλεχθούν αυτές οι πληροφορίες, καθώς το ερωτηματολόγιο της ποσοτικής έρευνας έχει μόνο κλειστές ερωτήσεις με συγκεκριμένες απαντήσεις (Κυριαζή, 2011).

Ως εργαλείο χρησιμοποιείται η ημι-δομημένη συνέντευξη, η οποία χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, αλλά παρουσιάζει μεγαλύτερη ευελιξία. Απαρτίζεται από ένα κορμό ερωτήσεων σχετικών με το θέμα το οποίο διερευνάται, ανάλογα όμως με τις απαντήσεις του ερωτώμενου, η ερευνήτρια μπορεί να αλλάξει την πορεία τους ή να θέσει επιπλέον διευκρινιστικές ερωτήσεις. Το γεγονός ότι δεν αποτελεί μια τυποποιημένη συνέντευξη, επιτρέπει στους ανθρώπους να απαντούν με το δικό τους τρόπο, να αισθάνονται πιο ελεύθεροι να εκφράσουν και να εξηγήσουν τη σκέψη και τις στάσεις τους (Ιωσηφίδης, 2003). Αυτή η ελευθερία στον τρόπο απάντησης φέρνει ωστόσο στο προσκήνιο μια επιπλέον δυσκολία, η ερευνήτρια πρέπει να είναι προσεκτική στην κωδικοποίηση και την ανάλυση των πληροφοριών και των δεδομένων που αποσπά από τις απαντήσεις των ερωτώμενων (Κυριαζή, 2011). Στην εν λόγω μελέτη, η ερευνήτρια έχει σχεδιάσει τις θεματικές ενότητες του ερευνητικού εργαλείου, βασισμένη στη βιβλιογραφία σχετικά με την παιδική προστασία και την Επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων.

5.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν σε ψηφιακό αρχείο ήχου και απομαγνητοφωνήθηκαν. Η μέθοδος ανάλυσης που θα ακολουθηθεί είναι η ανάλυση περιεχομένου, κατά την οποία γίνεται η επεξεργασία, η κωδικοποίηση και κατηγοριοποίηση των σύνθετων στοιχείων που θα προκύψουν από τις συνεντεύξεις. Το αντικείμενο της ανάλυσης περιεχομένου μπορεί να προκύπτει από τον προφορικό και γραπτό λόγο, αλλά και από εικόνες, χειρονομίες κ.ά. Σύμφωνα με τον Berelson (1952) υπάρχουν πέντε στάδια ανάλυσης περιεχομένου: α) ο καθορισμός μίας μονάδας, δηλαδή μία λέξη, το θέμα, μία ομάδα λέξεων που όλες μαζί αποτελούν γλωσσικό ιδίωμα ή σλόγκαν κ.α., β) η διαμόρφωση κατηγοριών ανάλογα με τα υπάρχοντα στοιχεία, γ) η σύγκριση των στοιχείων που μπορεί να γίνει κατά ομάδες όπως διομαδική κ.α., δ) η ερμηνεία των πληροφοριών και ε) η επαλήθευση τους σύμφωνα με το θεωρητικό υπόβαθρο και τη σύγκριση που θα γίνει (Κυριαζή, 2011).

Σε πρώτο στάδιο, το υλικό των συνεντεύξεων αναγνώστηκε επανειλημμένα και αναλύθηκε σε επιμέρους νοηματικές μονάδες, στις οποίες αποδόθηκαν αρχικοί κώδικες που προέκυψαν επαγωγικά από τα δεδομένα. Στη συνέχεια, οι κώδικες ομαδοποιήθηκαν σε ευρύτερες κατηγορίες βάσει εννοιολογικών ομοιοτήτων. Τέλος, οι κατηγορίες συντέθηκαν σε θεματικούς άξονες που αποτυπώνουν τα κεντρικά νοήματα των δεδομένων και συνδέονται με τα ερευνητικά ερωτήματα. Η επαναληπτική εμφάνιση παρόμοιων κωδίκων σε διαφορετικούς

συμμετέχοντες, καθώς και η σύγκλιση απόψεων μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών ομάδων, ενίσχυσαν την αξιοπιστία της ανάλυσης.

5.4. ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το δείγμα συλλέχθηκε με Δειγματοληψία χιονοστιβάδας ή αλυσιδωτή δειγματοληψία (snowball or chain sampling), δηλαδή η ερευνήτρια προσέγγισε ένα κοινωνικό υποκείμενο, το οποίο την οδήγησε σε άλλα. Η ερευνήτρια αρχικά επιλέγει ορισμένα άτομα-κλειδιά από τον πληθυσμό που την ενδιαφέρει, τα οποία διαθέτουν τα χαρακτηριστικά, τη γνώση και την κοινωνική δικτύωση, ώστε να οδηγήσουν στον εντοπισμό και άλλων μελών του πληθυσμού (Ιωσηφίδης, 2008). Η αλυσιδωτή ενσωμάτωση των μελών στο δείγμα θα εκτιμηθεί βάση του σημείου κορεσμού της πληροφορίας (Καλλινικάκη, 2010)

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2010), το μέγεθος του δείγματος δεν έχει σημασία, διότι το υλικό δεν στοχεύει στην κάλυψη μεγάλου αριθμού δείγματος αλλά αντιθέτως στην επάρκεια του περιεχομένου που δύναται να αντληθεί από αυτό. Η δειγματοληψία στην ποιοτική έρευνα αποσκοπεί, κυρίως στον εντοπισμό περιπτώσεων, οι οποίες «προσφέρονται για μελέτη εις βάθος» και από τις οποίες «κάποιος μπορεί να μάθει πολλά σχετικά με ζητήματα κεντρικής σημασίας για τον σκοπό της έρευνας» (Ιωσηφίδης, 2008).

Στην παρούσα εργασία, μέσα από την ποιοτική έρευνα θα γίνει διερεύνηση των απόψεων των επαγγελματιών που εργάζονται με ασυνόδετους ανήλικους πρόσφυγες. Βασικό κριτήριο συμμετοχής στην έρευνα αποτέλεσε η επαγγελματική τους ενασχόληση, στο πεδίο της παιδικής προστασίας ή/και της υποστήριξης προσφυγικού πληθυσμού, ειδικότερα με ασυνόδετους ανήλικους πρόσφυγες. Η επιλογή αυτή κρίθηκε απαραίτητη, ώστε οι συμμετέχοντες να διαθέτουν σχετική επαγγελματική εμπειρία και ουσιαστική γνώση του υπό διερεύνηση αντικειμένου. Η διερεύνηση έγινε με τη λήψη ημι-δομημένων συνεντεύξεων, με εννέα (9) εργαζόμενους φορέων, δομών κ προγραμμάτων που ασχολούνται με το προσφυγικό πεδίο και την παιδική προστασία. Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν με τη χρήση διαδικτυακών μέσων κ αφορούσαν επαγγελματίες που δραστηριοποιούνταν στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, κατά την χρονική περίοδο 2021-2022.

5.5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Από τους 9 επαγγελματίες οι 2 είναι άντρες και οι 7 γυναίκες, η ηλικία τους κυμαίνεται από 27 έως 37 ετών και μία εργαζόμενη είναι 51 ετών. Όλοι έχουν κάνει αντίστοιχες σπουδές και

κάποιοι μεταπτυχιακές σπουδές, με εξειδικευμένα θέματα που άπτονται στο μεταναστευτικό ή άλλα σχετικά πεδία και ασχολούνται αρκετά χρόνια, είτε με το προσφυγικό πεδίο, είτε με την παιδική προστασία. Αρκετοί δραστηριοποιούνται στο πεδίο, από την περίοδο 2014–2015, έχοντας εμπειρία από τις αυξημένες προσφυγικές ροές εκείνης της περιόδου, με προϋπηρεσία σε σχετικούς Φορείς και Οργανώσεις, όπως Praksis, Νόστος, Ερυθρός Σταυρός, KYT, safe zones, Πρόγραμμα Εστία, κ.α.

Το αντικείμενο σπουδών κ ειδικοτήτων τους αφορά σε :

- έναν Δικηγόρο ως Συντονιστή της δικηγορικής ομάδας Προγράμματος Ψυχοκοινωνικής και Νομικής υποστήριξης
- μια Κοινωνική Λειτουργό ως Υπεύθυνη Προγράμματος Ψυχοκοινωνικής και Νομικής υποστήριξης
- έναν Κοινωνιολόγο ως Επίτροπο
- μια Εκπαιδευτικό ως Επίτροπο
- μια Ψυχολόγο με ειδίκευση σε παιδιά κ εφήβους
- μια Κοινωνική Λειτουργό & Ψυχοθεραπεύτρια ως Υποσυντονίστρια Κοινωνικής Υπηρεσίας ΜΚΟ
- μια Κοινωνική Λειτουργό ως Επιστημονικά Υπεύθυνη Δομής Ανηλίκων
- μια Senior Child Protection Assistant (Βοηθός Παιδικής Προστασίας) ως Επιβλέπουσα και Συντονίστρια προγραμμάτων παιδικής προστασίας
- μία Κοινωνική Λειτουργό με εμπειρία σε Δομές Ανηλίκων

Αναφορικά τη στιγμή των συνεντεύξεων (2021-2022):

- 2 άτομα εργάζονται στην ΜΕΤΑδραση
- 1 στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες
- 2 στο Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- 1 στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR)
- 1 στην Ιατρική Παρέμβαση (Medical Intervention -Medin)
- 1 στο Χαμόγελο του Παιδιού
- 1 στην Caritas Αθήνας.

5.6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Η αρχική επικοινωνία με τους συμμετέχοντες πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, κατά την οποία η ερευνήτρια παρουσίασε συνοπτικά τον σκοπό και το αντικείμενο της έρευνας, καθώς και τις προϋποθέσεις συμμετοχής. Μετά την εκδήλωση ενδιαφέροντος από τους επαγγελματίες και την γραπτή συγκατάθεση τους, ορίστηκε ημέρα

και ώρα διεξαγωγής της συνέντευξης, σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα και την επιθυμία των συμμετεχόντων. Λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούσαν κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας και των περιοριστικών μέτρων που σχετίζονταν με την πανδημία COVID-19, όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν διαδικτυακά μέσω της πλατφόρμας Zoom. Οι συμμετέχοντες επέλεξαν να συνδεθούν από προσωπικό ή επαγγελματικό τους χώρο, στον οποίο διασφαλιζόταν, κατά το δυνατόν, η ιδιωτικότητα και η απρόσκοπτη διεξαγωγή της διαδικασίας.

Οι συνεντεύξεις ήταν ημι-δομημένες και βασίστηκαν σε θεματικούς άξονες σχετικούς με το αντικείμενο της έρευνας. Η διάρκεια τους κυμάνθηκε κατά μέσο όρο από 40 έως 60 λεπτά, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα και την έκταση των απαντήσεων κάθε συμμετέχοντα. Υπήρξε ευελιξία στη ροή της συζήτησης, δίνοντας τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν ζητήματα που θεωρούσαν σημαντικά. Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν στην ελληνική γλώσσα και, με τη συγκατάθεση των συμμετεχόντων, καταγράφηκαν για ερευνητικούς σκοπούς, προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία απομαγνητοφώνησης και ανάλυσης των δεδομένων.

5.6.1. ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκε οδηγός ημι-δομημένης συνέντευξης, ο οποίος σχεδιάστηκε από την ερευνήτρια βάσει της σχετικής βιβλιογραφίας και των ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης. Οι ερωτήσεις οργανώθηκαν σε τέσσερις θεματικές ενότητες, με στόχο τη σταδιακή διερεύνηση των χαρακτηριστικών και της επαγγελματικής εμπειρίας των συμμετεχόντων, των απόψεών τους σχετικά με την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, την εφαρμογή και λειτουργικότητα του θεσμού της Επιτροπείας, καθώς και των προσδοκιών και προτάσεών τους για το μέλλον. Η ημι-δομημένη μορφή της συνέντευξης επέτρεψε την ευελιξία στη διατύπωση συμπληρωματικών ερωτήσεων και την περαιτέρω ανάπτυξη θεμάτων που αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες και οι επιμέρους ερωτήσεις του ερευνητικού εργαλείου:

Ενότητα 1η

Γενικές πληροφορίες

Στόχος : χαιρετισμός και καταγραφή γενικών πληροφοριών των επαγγελματιών

- Ποια είναι η ηλικία σας;
- Ποιο ακριβώς το αντικείμενο σπουδών σας;
- Που εργάζεστε αυτή τη στιγμή και ποια είναι τα καθήκοντα σας;

Ενότητα 2^η

Ειδικές πληροφορίες

Στόχος : καταγραφή απόψεων και εμπειρίας των επαγγελματιών στο προσφυγικό πεδίο και τη παιδική προστασία - Απόψεις και προβληματισμοί

- Πόσα χρόνια εργάζεστε στο προσφυγικό ή τη παιδική προστασία;
- Ποια είναι η άποψη σας για το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και τον συνεχή αυξανόμενο όγκο του φαινομένου;
- Ποια είναι η γνώμη σας για την κατάσταση των ανηλίκων προσφύγων στην Ελλάδα και την ευαλωτότητα τους;
- Ποιοι είναι οι προβληματισμοί σας για τις υπηρεσίες που παρέχονται στους ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες, αναφορικά με τους χώρους διαμονής, την κοινωνική κ ψυχική στήριξη και την πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες;
- Έχετε προσωπική συναναστροφή και εμπειρία με ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες;
- Ποιες δυσκολίες έχετε αντιμετωπίσει;
- Παράθεση παραδειγμάτων κ σχολιασμός

Ενότητα 3^η

Επιτροπεία

Στόχος : καταγραφή απόψεων των επαγγελματιών για την επιτροπεία -είναι τελικά προς το βέλτιστο συμφέρον του ανήλικου;

- Ποια είναι η γνώμη σας για το νόμο επιτροπείας ανηλίκων και τη λειτουργικότητα του προγράμματος; Τι σημαίνει πρακτικά για τους ανήλικους;
- Ο νόμος επιτροπείας, όπως είναι διαμορφωμένος, πιστεύετε έχει θετικό αποτέλεσμα; Πως ωφελούνται οι ανήλικοι πρόσφυγες από την όλη διαδικασία;
- Ποια θα μπορούσαν να είναι κατά τη γνώμη σας τα αρνητικά αποτελέσματα; Θα μπορούσαν για παράδειγμα, να δημιουργηθούν περισσότερα προβλήματα στην ήδη βεβαρυσμένη κατάσταση των παιδιών;
- Γνωρίζετε τα καθήκοντα των επαγγελματιών επιτρόπων; Σχολιασμός.
- Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι διαφορές ανάμεσα σε επίτροπους και επαγγελματίες δομών; Θα μπορούσε να δημιουργηθεί σύγχυση σχετικά με τους ρόλους;
- Πιστεύετε ότι η παρουσία των επιτρόπων, θα συνεισφέρει στο τρόπο εργασίας που είχατε μέχρι τώρα;
- Σε περίπτωση παύσης του προγράμματος επιτροπείας ποια προβλήματα θα δημιουργούνταν;

Ενότητα 4^η

Κλείσιμο

Στόχος : Καταγραφή προσδοκιών των επαγγελματιών για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων

- Ποιες είναι οι προσδοκίες και οι προτάσεις σας σχετικά με την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα;
- Παραπομπή σε άλλον ειδικό.

5.7. ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ & ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Για την αποφυγή ηθικών ζητημάτων και την διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων, η παρούσα έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τις βασικές αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας και της ακαδημαϊκής ηθικής. Όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν πλήρως για τον σκοπό της μελέτης, τη διαδικασία συμμετοχής και τον τρόπο αξιοποίησης των δεδομένων, πριν από τη συμμετοχή τους. Η συμμετοχή ήταν απολύτως εθελοντική και βασίστηκε σε ενημερωμένη συγκατάθεση, η οποία καταγράφηκε μέσω σχετικού εντύπου που παρατίθεται στο παράρτημα.

Διασφαλίστηκε η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα των συμμετεχόντων, καθώς δεν συλλέχθηκαν ή δημοσιοποιήθηκαν προσωπικά αναγνωριστικά στοιχεία. Τα δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας ακαδημαϊκής εργασίας και αντιμετωπίστηκαν με εχεμύθεια. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα να αποσυρθούν από την έρευνα οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς καμία αρνητική συνέπεια. Όλα τα δεδομένα αποθηκεύτηκαν με ασφάλεια και χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας.

5.8. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε κάθε ποιοτική μελέτη, ορισμένοι παράγοντες λειτουργούν ως περιορισμοί, επηρεάζοντας τη διεξαγωγή τους ερευνητικής διαδικασίας και την ερμηνεία των ευρημάτων (Κυριαζή, 2011, Ιωσηφίδης, 2008). Οι περιορισμοί αυτοί κρίνονται σημαντικοί και αναφέρονται προκειμένου να αποτυπωθεί με διαφάνεια το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκε η έρευνα.

Ένας μεγάλος περιορισμός αφορά τη χρονική συγκυρία της παρούσας έρευνας. Η διαδικασία εύρεσης των συμμετεχόντων και λήψης των συνεντεύξεων, συνέπεσε χρονικά με την έξαρση του ιού COVID-19, την εφαρμογή καραντινών και πρακτικών κοινωνικής αποστασιοποίησης και την μετέπειτα προσπάθεια αναπροσαρμογής στην κανονικότητα. Οι συνθήκες αυτές επηρέασαν σημαντικά την καθημερινότητα τόσο των συμμετεχόντων όσο και της ερευνητικής διαδικασίας, δημιουργώντας δυσχέρειες στην επικοινωνία, στη συλλογή δεδομένων και στη συνολική οργάνωση τους έρευνας.

Κατά την περίοδο αυτή, 2021-2022, η οποία χαρακτηρίστηκε από έκτακτες κοινωνικές και υγειονομικές συνθήκες, η ερευνήτρια δυσκολεύτηκε να έρθει σε επαφή με τους συμμετέχοντες για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων. Παράλληλα, η περιορισμένη ερευνητική της εμπειρία και οι προσωπικές της δυσκολίες, σε συνδυασμό με την ανάγκη προσαρμογής σε πρωτόγνωρες συνθήκες, καθώς και οι δυσκολίες που προέκυψαν στην οργάνωση και υλοποίηση των επιμέρους σταδίων της έρευνας, αποτέλεσαν πρόσθετους παράγοντες που δυσχέραναν τη διαχείριση και ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας στον αρχικά προβλεπόμενο χρόνο. Ως εκ τούτου, σημειώθηκε μεγάλη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση και παρουσίαση της εργασίας, στοιχείο που συνιστά περιορισμό της παρούσας μελέτης και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την ερμηνεία των ευρημάτων. Συνεπώς, τα ευρήματα αντανακλούν μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, έως τους αρχές του 2022 και ενδέχεται να διαφοροποιηθούν στο μέλλον.

Επιπλέον λόγω των προαναφερθέντων συνθηκών, οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν αποκλειστικά με τη χρήση διαδικτυακών μέσων, βίντεο-κλήσεων μέσω της πλατφόρμας Zoom. Παρότι η διαδικτυακή διεξαγωγή των συνεντεύξεων επέτρεψε τη συνέχιση της ερευνητικής διαδικασίας υπό ασφαλείς συνθήκες, ενδέχεται να επηρέασε την αμεσότητα της επικοινωνίας, την ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ ερευνήτριας και συμμετεχόντων, καθώς και την παρατήρηση μη λεκτικών στοιχείων της αλληλεπίδρασης.

Επίσης λόγω των επαγγελματικών υποχρεώσεων των συμμετεχόντων, καθώς και της ταυτόχρονης απασχόλησης ορισμένων εξ αυτών στον ίδιο φορέα, μέρος των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε σε μορφή дуάδας. Η επιλογή αυτή αν και διευκόλυνε την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας με τη συμμετοχή επαγγελματιών με περιορισμένη διαθεσιμότητα, ενδέχεται να αποτέλεσε μεθοδολογικό περιορισμό. Ειδικότερα, η ταυτόχρονη παρουσία δεύτερου συμμετέχοντα θα μπορούσε να επηρεάσει τον βαθμό ελευθερίας στην έκφραση απόψεων, να περιορίσει την ανάπτυξη ορισμένων σκέψεων ή να οδηγήσει σε αλληλεπίδραση των απαντήσεων, με αποτέλεσμα ορισμένες εμπειρίες ή διαφοροποιήσεις να μην αναδειχθούν στον ίδιο βαθμό όπως θα συνέβαινε σε ατομική συνέντευξη. Παρόλα αυτά, καταβλήθηκε προσπάθεια από την ερευνήτρια να διασφαλιστεί ισότιμος χρόνος έκφρασης και ενεργή συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων.

Χρειάζεται επιπλέον να ληφθεί υπόψη, πως το δείγμα της έρευνας αποτελείται από συγκεκριμένο αριθμό συμμετεχόντων, γεγονός που δεν επιτρέπει τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στο σύνολο των επαγγελματιών του πεδίου. Επιπλέον, η μέθοδος της

συνέντευξης ενδέχεται να επηρεάζεται από υποκειμενικότητα, τόσο από την πλευρά των συμμετεχόντων όσο και από την ερμηνεία της ερευνήτριας. Το ευαίσθητο και σύνθετο πλαίσιο του προσφυγικού φαινομένου και της προστασίας ασυνόδευτων ανηλίκων ενδέχεται να επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο οι επαγγελματίες εκφράζουν τις απόψεις τους, καθώς εμπλέκονται ζητήματα δεοντολογίας, θεσμικών περιορισμών και υπηρεσιακών ευθυνών. Παρ' όλα αυτά, η χρήση πολλαπλών πηγών (διαφορετικοί επαγγελματίες) και η συγκριτική ανάλυση των δεδομένων συμβάλλουν στην ενίσχυση της αξιοπιστίας της έρευνας.

Επιπρόσθετα, η έρευνα επικεντρώνεται αποκλειστικά στις απόψεις επαγγελματιών, χωρίς να ενσωματώνει την οπτική των ίδιων των ασυνόδευτων ανηλίκων. Η απουσία της άμεσης φωνής των παιδιών περιορίζει τη δυνατότητα μιας πιο ολιστικής και πολυδιάστατης κατανόησης του φαινομένου, καθώς οι εμπειρίες, οι ανάγκες και οι αντιλήψεις των ίδιων των ωφελούμενων θα μπορούσαν να αναδείξουν διαφορετικές πτυχές της αποτελεσματικότητας του θεσμού τους Επιτροπείας και των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε σε μία χρονική περίοδο κατά την οποία ο θεσμός της Επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων βρισκόταν ακόμη σε στάδιο αρχικής εφαρμογής, σύμφωνα με το πλαίσιο του Ν.4554/2018. Κατά τα επόμενα έτη, το θεσμικό πλαίσιο μεταβλήθηκε σημαντικά με τον Ν.4939/2022, μέσω του οποίου επήλθαν αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος προστασίας και επιτροπείας των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα. Παράλληλα, οι εξελίξεις στο μεταναστευτικό και προσφυγικό πεδίο, καθώς και οι συνεχιζόμενες ροές ασυνόδευτων ανηλίκων κατά τα έτη 2025–2026, αναδεικνύουν ότι οι ανάγκες παιδικής προστασίας εξακολουθούν να παραμένουν αυξημένες και διαρκείς.

Οι μεταβολές αυτές, σε συνδυασμό με τις πρακτικές δυσκολίες εφαρμογής του θεσμού στην ελληνική πραγματικότητα, επηρεάζουν αναπόφευκτα τη δυνατότητα άμεσης αξιοποίησης των ευρημάτων της έρευνας σε σημερινές συνθήκες. Ωστόσο, οι εμπειρίες και οι απόψεις των επαγγελματιών που καταγράφονται στην παρούσα μελέτη διατηρούν ιδιαίτερη σημασία, καθώς αναδεικνύουν κρίσιμες ανάγκες, δυσκολίες και προϋποθέσεις για την αποτελεσματική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων. Συνεπώς, τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν κριτικά και αναστοχαστικά στο πλαίσιο μελλοντικών προσπαθειών βελτίωσης, αναδιαμόρφωσης και ενίσχυσης του συστήματος επιτροπείας και παιδικής προστασίας στην Ελλάδα.

6.ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κατά τη διαδικασία της ανάλυσης και κωδικοποίησης προέκυψαν σαράντα τέσσερις (44) κωδικοί, οι οποίοι οδήγησαν στην δημιουργία οχτώ (8) κατηγοριών. Οι κατηγορίες προέκυψαν ως ενδιάμεσο επίπεδο ανάλυσης μεταξύ των κωδίκων και των θεματικών άξόνων, επιτρέποντας τη συστηματική οργάνωση και ερμηνεία των δεδομένων. Έπειτα η μετάβαση από τις κατηγορίες στους θεματικούς άξονες, πραγματοποιήθηκε μέσω ερμηνευτικής σύνθεσης των δεδομένων, κατά την οποία επιμέρους κατηγορίες ομαδοποιήθηκαν με βάση το περιεχόμενο και το νόημά τους.

Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε έξι (6) βασικούς θεματικούς άξονες, οι οποίοι συνθέτουν μια συνολική εικόνα της λειτουργίας του συστήματος παιδικής προστασίας και της εφαρμογής του θεσμού της Επιτροπείας. Οι θεματικοί άξονες που προέκυψαν δεν αποτελούν απλή περιγραφή των δεδομένων, αλλά αποτυπώνουν βαθύτερα μοτίβα και σχέσεις που αναδύθηκαν από τις αφηγήσεις των συμμετεχόντων. Με τον τρόπο αυτό, κατέστη δυνατή η σύνδεση των εμπειρικών ευρημάτων, με ευρύτερα ζητήματα που αφορούν τη λειτουργία του συστήματος επιτροπείας και την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Συμμετέχοντες	Κωδικοί	Κατηγορίες	Θεματικοί Αξονες
Σ4α, Σ4β, Σ1	Έλλειψη οργανωμένου συστήματος	Θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο	Ανεπάρκεια και αποσπασματικότητα του θεσμικού πλαισίου παιδικής προστασίας, με απουσία στρατηγικού σχεδιασμού
Σ2, Σ4α, Σ4β	Απουσία σταθερότητας		
Σ2, Σ4α, Σ4β	Συνεχείς αλλαγές νομοθεσίας		
Σ2, Σ4α, Σ4β	Μη εφαρμογή νόμων		
Σ7α, Σ7β, Σ1	Ευθύνη πολιτείας		
Σ6, Σ7α, Σ7β, Σ4α, Σ4β	Απουσία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού	Στρατηγικός σχεδιασμός και πολιτικές	
Σ7α, Σ7β	Έλλειψη κρατικής μέριμνας		
Σ2, Σ3, Σ6, Σ7α, Σ7β	Έλλειψη προοπτικής ένταξης		
Σ3, Σ5, Σ7α, Σ7β	Έλλειψη στρατηγικής		

Σ6, Σ7α, Σ7β, Σ2	Καθυστερήσεις διαδικασιών	Χρονικές καθυστερήσεις και συνέπειες	Χρονικότητα των διαδικασιών και γραφειοκρατικοί μηχανισμοί ως εμπόδια στην πρόσβαση σε δικαιώματα
Σ5, Σ6, Σ4α, Σ4β	Καθυστερήσεις ασύλου		
Σ1, Σ2, Σ4, Σ6, Σ7α, Σ7β	Παρατεταμένη αναμονή		
Σ3, Σ5, Σ6	Χρονική στασιμότητα		
Σ5, Σ3	Εγκλωβισμός ανηλίκων		
Σ6, Σ7α, Σ7β, Σ1, Σ3	Γραφειοκρατία	Γραφειοκρατία και πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες	
Σ7α, Σ7β	Πολυπλοκότητα διαδικασιών		
Σ1, Σ3, Σ5	Μεγάλος αριθμός παιδιών		
Σ3, Σ5	Περιορισμένη πρόσβαση σε υγεία		
Σ2, Σ6	Δυσκολία ένταξης στην εκπαίδευση		
Σ4α, Σ4β, Σ1, Σ5	Έλλειψη προσωπικού	Οργάνωση και επάρκεια δομών παιδικής προστασίας	Δομικές ανεπάρκειες και ανισότητες στην οργάνωση και λειτουργία του συστήματος παιδικής προστασίας
Σ3, Σ6	Έλλειψη θέσεων φιλοξενίας		
Σ4α, Σ4β, Σ5, Σ7α, Σ7β	Υπολειτουργία δομών		
Σ1, Σ4α, Σ4β	Ανισότητες μεταξύ δομών		
Σ1, Σ3, Σ6	Ανεπαρκής συντονισμός φορέων		
Σ4α, Σ4β, Σ5, Σ3, Σ6	Επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης	Συνθήκες διαβίωσης και ευαλωτότητα	Παρατεταμένη ευαλωτότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων υπό επισφαλείς συνθήκες και αβεβαιότητα
Σ3, Σ2, Σ6	Έλλειψη σταθερότητας		
Σ5, Σ7α, Σ7β	Ψυχοκοινωνικές ανάγκες		
Σ1, Σ4α, Σ4β, Σ7α, Σ7β	Τραυματικές εμπειρίες		
Σ2, Σ6, Σ7α, Σ7β	Αβεβαιότητα για το μέλλον		
Σ5, Σ7α, Σ7β	Αστεγία		

Σ1, Σ2, Σ3, Σ7α, Σ7β	Υπερφόρτωση εργασίας	Ρόλος και δυσκολίες επαγγελματιών	Δυσκολίες και περιορισμοί στην εργασία των επαγγελματιών πεδίου και διαφοροποίηση των ρόλων.
Σ1, Σ5, Σ6	Δυσκολία συνεργασίας		
Σ5, Σ7α, Σ7β	Περιορισμένη δυνατότητα παρέμβασης		
Σ4, Σ6	Επαγγελματική εξουθένωση		
Σ2, Σ4, Σ6	Ασάφεια ρόλων		
Σ1, Σ2, Σ5	Σημαντικός θεσμός προστασίας	Ρόλος και λειτουργία επιτρόπου	Ο ρόλος του Επιτρόπου στην προστασία των ανηλίκων και οι περιορισμοί στην εφαρμογή του θεσμού
Σ4α, Σ4β, Σ6, Σ3	Περιορισμοί ρόλου		
Σ4α, Σ4β	Αδυναμία παρέμβασης		
Σ5, Σ6	Έλλειψη εκπαίδευσης		
Σ6, Σ4α, Σ4β	Ανάγκη συνεργασίας		
Σ6, Σ1	Έλλειψη συντονισμού		
Σ2, Σ5, Σ7α, Σ7β	Λίγοι Επίτροποι - Πολλά παιδιά		
Σ6, Σ3, Σ7α, Σ7β, Σ1, Σ2, Σ5	Ανάγκη για Σχέση εμπιστοσύνης		
Σ7α, Σ7β	Υποστηρικτικός ρόλος		

6.1 ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

1. Ανεπάρκεια και αποσπασματικότητα του θεσμικού πλαισίου παιδικής προστασίας, με απουσία στρατηγικού σχεδιασμού

Ο πρώτος θεματικός άξονας αφορά την έλλειψη οργανωμένου συστήματος, την αστάθεια και τις συνεχείς αλλαγές στο νομικό πλαίσιο. Οι συμμετέχοντες επισημαίνουν την απουσία ενός οργανωμένου και συνεκτικού συστήματος, καθώς και την έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και κρατικής μέριμνας. Προκύπτει η κοινή παραδοχή πως η ελληνική πολιτεία δεν ήταν έτοιμη να διαχειριστεί το προσφυγικό φαινόμενο.

«δεν υπάρχει ένα οργανωμένο σύστημα... δεν υπάρχει καμία σταθερότητα» (Σ4α)

«υπάρχουν συνεχώς αλλαγές στη νομοθεσία χωρίς ουσιαστική εφαρμογή» (Σ2)

«απουσία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού» (Σ6)

«δεν υπάρχει μια συνολική στρατηγική για το τι γίνεται με αυτά τα παιδιά» (Σ7β)

Τα ευρήματα αναδεικνύουν ένα θεσμικό πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από αστάθεια, ασυνέχεια και περιορισμένη εφαρμογή. Οι συμμετέχοντες συγκλίνουν στην άποψη ότι το σύστημα χαρακτηρίζεται από έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και αδυναμία εφαρμογής των προβλεπόμενων μέτρων. Οι συχνές αλλαγές στη νομοθεσία, σε συνδυασμό με την περιορισμένη εφαρμογή των υφιστάμενων μέτρων, δημιουργούν ένα περιβάλλον αβεβαιότητας. Τα δεδομένα αυτά παρουσιάζουν ένα θεσμικό πλαίσιο που, παρά την ύπαρξή του, δεν εφαρμόζεται με συνέπεια και συνέχεια, υποδηλώνοντας ότι η αποτελεσματικότητα του θεσμού της επιτροπείας δεν εξαρτάται μόνο από τη θεσμοθέτησή του, αλλά από την ύπαρξη ενός συνεκτικού και σταθερού πλαισίου εφαρμογής.

2. Χρονικότητα των διαδικασιών και γραφειοκρατικοί μηχανισμοί ως εμπόδια στην πρόσβαση σε δικαιώματα

Κεντρικό ζήτημα που αναδείχθηκε στον δεύτερο θεματικό άξονα είναι η χρονική διάσταση των διαδικασιών, που δυσχεραίνει την κάλυψη βασικών αναγκών και επηρεάζει την καθημερινότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων. Οι συμμετέχοντες περιγράφουν εκτεταμένες καθυστερήσεις, γραφειοκρατία, περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες εκπαίδευσης και ειδικά σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και πρόσβαση στα νοσοκομεία, έχοντας ως αποτέλεσμα, πολλά από αυτά τα παιδιά να τίθενται στο περιθώριο.

«οι διαδικασίες είναι πολύ χρονοβόρες και περίπλοκες» (Σ1)

«οι διαδικασίες κατά τον εντοπισμό ήταν άκρως γραφειοκρατικές και αργές» (Σ4α)

«..η καταγραφή των παιδιών στην Υπηρεσία Ασύλου μπορεί να έπαιρνε 2-3 μήνες κ έπειτα άλλους 2-3 μήνες η ένταξη στην δομή» (Σ6)

«πολλοί μήνες αναμονής - πολλές φορές και χρόνια, κατά τα οποία αυτά τα παιδιά παραμένουν στην χώρα, χωρίς να καλύπτονται βασικές τους ανάγκες, χωρίς να δέχονται τις κατάλληλες παροχές για ανήλικους κ χωρίς τη δυνατότητα περαιτέρω νομικών κινήσεων για το μέλλον τους.» (Σ7β)

«μιλάμε για ατέρμονη αναμονή (...) το δημόσιο σχολείο ζητάει το τρίπτυχο, ενώ παράλληλα υπάρχει ένας ή ενάμισης χρόνος καθυστέρηση για την ημέρα καταγραφής, καταλαβαίνετε πόσο πίσω μένει το παιδί και δεν μπορεί να έχει πρόσβαση σε ένα αναφαίρετο δικαίωμα - που είναι η εκπαίδευση» (Σ7α)

Η παρατεταμένη αναμονή οδηγεί σε συνθήκες στασιμότητας και αβεβαιότητας, ενώ η γραφειοκρατία και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών δυσχεραίνουν την πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα. Οι δυσκολίες αυτές φαίνεται να επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα των ανηλίκων, την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και διαδικασίες ασύλου. Η γραφειοκρατία και οι καθυστερήσεις αποτελούν κεντρικούς ανασταλτικούς παράγοντες. Τα ευρήματα αυτά αναδεικνύουν ένα σαφές χάσμα μεταξύ της τυπικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων και της ουσιαστικής δυνατότητας άσκησής τους .

3. Δομικές ανεπάρκειες και ανισότητες στην οργάνωση και λειτουργία του συστήματος παιδικής προστασίας

Ένας ακόμη σημαντικός άξονας αφορά την υπολειτουργία των δομών και την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Οι συμμετέχοντες περιγράφουν πως οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οφείλονταν κυρίως στον τρόπο οργάνωσης των δομών, σε συνάρτηση με την απουσία προσωπικού δυναμικού. Επισημαίνουν πως δεν υπήρχαν αρκετοί εργαζόμενοι για να στελεχώνονται επαρκώς οι δομές κ όσοι υπήρχαν, συχνά δεν έμεναν σταθερά, αλλά έφευγαν είτε μόλις τελείωνε η σύμβαση τους, είτε αποχωρούσαν οικειοθελώς, λόγω μεγάλου φόρτου κ δυσκολίας.

«δεν υπάρχουν σε όλες τις δομές οι απαραίτητοι επαγγελματίες» (Σ4β)

«οι δομές δεν μπορούν πάντα να ανταποκριθούν στις ανάγκες των παιδιών» (Σ5)

«υπάρχουν πολλοί λίγοι Εισαγγελείς Ανηλίκων για τεράστιο αριθμό παιδιών» (Σ4α)

«δεν υπήρχε άτομο να συνοδέψει τα παιδιά και έφευγαν μόνα τους» (Σ1)

«υπήρχαν στο ΚΥΤ της Μόρια πάνω από χίλια παιδιά για τα οποία σαφώς δεν προκύπταν υποδομές κατάλληλες για την ηλικίας τους ώστε να φιλοξενηθούν» (Σ3)

Τα ευρήματα παρουσιάζουν ένα σύστημα φροντίδας με περιορισμένη αποτελεσματικότητα. Η λειτουργία των δομών και των υπηρεσιών εμφανίζει σημαντικές δυσλειτουργίες, όπως υποστελέχωση, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και ανισότητες στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η εικόνα που προκύπτει είναι αυτή ενός συστήματος με άνιση κατανομή πόρων και περιορισμένη δυνατότητα ανταπόκρισης στις ανάγκες των ανηλίκων. Οι διαπιστώσεις αυτές αναδεικνύουν ότι το σύστημα δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί με συνέπεια και επάρκεια στις ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλίκων, γεγονός που περιορίζει την πρακτική εφαρμογή ακόμη και θετικών θεσμικών παρεμβάσεων.

4. Παρατεταμένη ευαλωτότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων υπό επισφαλείς συνθήκες και αβεβαιότητα

Τέταρτος κεντρικός άξονας αναδεικνύεται η ευαλωτότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων, η οποία παραμένει υψηλή παρά την ύπαρξη θεσμικών παρεμβάσεων. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι παρουσιάζονται ως ιδιαίτερα ευάλωτος πληθυσμός, ο οποίος βιώνει συνθήκες επισφάλειας και αβεβαιότητας σε πολλαπλά επίπεδα

«αυξημένες ψυχοκοινωνικές ανάγκες» (Σ7β)

«δεν ξέρουν τι θα γίνει με τη ζωή τους» (Σ6)

«ανάλογα με το σημείο εντοπισμού, υπήρχε διαφορετική διαδικασία μεταφοράς ενός ασυνόδευτου - σε μεγάλα αστικά κέντρα μπορεί να περνούσαν μήνες ή χρόνια, όπου διαβίωναν σε αστεγία ή άλλες επισφαλείς συνθήκες» (Σ4β)

«τα παιδιά έχουν ανάγκη από σταθερότητα και υποστήριξη που δεν είναι πάντα διαθέσιμη» (Σ5)

Η έλλειψη σταθερότητας και οι τραυματικές εμπειρίες ενισχύουν την ψυχοκοινωνική επιβάρυνση, και την αβεβαιότητα για το μέλλον. Παρά την ύπαρξη θεσμικών παρεμβάσεων, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι εξακολουθούν να βιώνουν επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι το σύστημα προστασίας δεν επιτυγχάνει πλήρως τον στόχο της άμεσης και ουσιαστικής προστασίας.

5. Δυσκολίες και περιορισμοί στην εργασία των επαγγελματιών πεδίου και διαφοροποίηση των ρόλων.

Επόμενος θεματικός άξονας αφορά τις δυσκολίες των επαγγελματιών στην άσκηση του ρόλου τους. Οι συμμετέχοντες περιγράφουν σημαντικές προκλήσεις στην άσκηση του έργου τους, οι οποίες σχετίζονται κυρίως με τον αυξημένο φόρτο εργασίας και τις συνθήκες λειτουργίας του συστήματος. Παράλληλα, προκύπτει διαφοροποίηση μεταξύ του ρόλου του επιτρόπου και των επαγγελματιών των δομών, με τον πρώτο να εστιάζει περισσότερο σε διοικητικά και θεσμικά καθήκοντα, ενώ οι δεύτεροι διατηρούν πιο άμεση καθημερινή επαφή με τα παιδιά. Η διάκριση αυτή δεν είναι πάντα σαφής, γεγονός που οδηγεί σε ασάφεια ρόλων και περιορίζει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων. Οι συμμετέχοντες επισημαίνουν πως χρειάζεται οι ρόλοι να αποσαφηνίζονται από την αρχή της συνεργασίας των επαγγελματιών με τα παιδιά, έτσι ώστε να είναι ξεκάθαρο τί προσφέρει ο κάθε επαγγελματίας στη σχέση και τονίζουν τη σημασία της καλής συνεργασίας για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

«απαιτείται συνεργασία και συνεχής επικοινωνία μεταξύ των επαγγελματιών και του επιτρόπου» (Σ6)

«ο Επίτροπος θα έχει ανάγκη τη συμβολή εξειδικευμένων επαγγελματιών του πεδίου, για να μπορέσει να παρέχει τις υπηρεσίες που λέμε ότι πρέπει το παιδί να έχει πρόσβαση» (Σ4β)

«πίεση και δυσκολία διαχείρισης περιστατικών» (Σ1)

«είναι διαφορετικά τα καθήκοντα, ο Επίτροπος είναι εξουσιοδοτημένος από τον Εισαγγελέα και έχει την επιμέλεια, έχει την ευθύνη για το ασυνόδευτο παιδί. Ο ΚΛ παρόλο που έχει ένα πολύ σημαντικό και βασικό ρόλο στην όλη διαδικασία και στη καθημερινότητα του παιδιού, δεν έχει την ίδια αρμοδιότητα, δεν είναι εξουσιοδοτημένος να ενεργεί με τον ίδιο τρόπο που μπορεί ένας Επίτροπος» (Σ3)

«οι επαγγελματίες των δομών έχουν διαφορετικό ρόλο, ο οποίος αφορά στη παροχή και τη μέριμνα στα πλαίσια της δομής. Ο Επίτροπος φροντίζει, ώστε να έχει την πρόσβαση στις υπηρεσίες, σε συνεργασία με τους επαγγελματίες των δομών» (Σ7α)

Η επαγγελματική εξουθένωση και η περιορισμένη δυνατότητα παρέμβασης επηρεάζουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, ενώ η ασάφεια ρόλων και οι δυσκολίες συνεργασίας δημιουργούν πρόσθετα εμπόδια. Οι παράγοντες αυτοί περιορίζουν τη δυνατότητα των επαγγελματιών να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες των ανηλίκων. Επιπλέον, αναδεικνύεται ότι η αποτελεσματικότητα του επιτρόπου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες λειτουργίας του συστήματος. Οι συμμετέχοντες κρίνουν απαραίτητη και καθοριστική την καλή συνεργασία των Επιτρόπων και των εργαζομένων του πεδίου, ώστε να μπορέσουν να διενεργηθούν με σωστό τρόπο, όλες οι αναγκαίες και προ απαιτούμενες διαδικασίες, με στόχο το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

6. Ο ρόλος του Επιτρόπου στην προστασία των ανηλίκων και οι περιορισμοί στην εφαρμογή του θεσμού

Ο τελευταίος θεματικός άξονας αφορά τον θεσμό της επιτροπείας, που αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερα σημαντικός για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, καθώς ο επίτροπος λειτουργεί ως πρόσωπο αναφοράς και υποστήριξης. Οι συμμετέχοντες αναφέρουν σημαντικούς περιορισμούς στην εφαρμογή του ρόλου, οι οποίοι προέρχονται κυρίως από την εφαρμογή πιλοτικών, μη ολοκληρωμένων προγραμμάτων. Παράλληλα ανυπομονούν να δουν το νόμο σε ουσιαστική εφαρμογή. Η συμβολή των Επιτρόπων, φαίνεται απαραίτητη σε διαδικασίες όπως, αιτήματα συνέντευξης στην Υπηρεσία Ασύλου, αιτήματα οικογενειακής επανένωσης, εγγραφές σε σχολεία, εισαγωγές σε νοσοκομειακές μονάδες, κ άλλες ενέργειες με νομικό ή μη χαρακτήρα. Οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν τον ζωτικό κ καίριο ρόλο που θα έχουν οι Επίτροποι, σε αυτά τα διαδικαστικά και γραφειοκρατικά θέματα, κάνοντας πιο εύκολη

την ροή των απαραίτητων κινήσεων για την κάλυψη των αναγκών των ανηλίκων, την παροχή υπηρεσιών και την εξασφάλιση για το μέλλον τους.

«πραγματικά θεωρώ πως ο ρόλος του Επιτρόπου σαν θεσμός είναι εξαιρετικός» (Σ5)

«στην πράξη υπάρχουν πολλοί περιορισμοί» (Σ6)

«... ένας επαγγελματίας, ο οποίος θα μπορούσε να λειτουργεί καθημερινά για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, να μεριμνά για την πρόσβαση του στις ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες, στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στην εκπαίδευση κ.α., με σκοπό να μπορέσει το εκάστοτε παιδί να λάβει όλα όσα δικαιούται, ως ανήλικος αιτών άσυλο» (Σ7α)

«είναι κάτι απαραίτητο και πολύ βοηθητικό για τα παιδιά, είναι ένα από τα δικαιώματά τους και δυστυχώς είναι κάτι που βρίσκεται μετέωρο, οπότε βρισκόμαστε σε μία αβεβαιότητα και παρατηρούμε ήδη της επιπτώσεις και τα κενά τα οποία δημιουργούνται χωρίς την ύπαρξη των Επιτρόπων» (Σ3)

«είναι πάρα πολύ σημαντικό το να νιώθει κανείς, ότι υπάρχει ένας άνθρωπος αναφοράς, ένας ενήλικας που αναλαμβάνει τη στήριξη μου, που με καθοδηγεί, που με σκέφτεται! Μόνο και μόνο που κάποιος με έχει στο μυαλό του, συγκεκριμένα εμένα, μόνο οφέλη μπορεί να έχει» (Σ2)

«δυστυχώς δεν το έχουμε δει ακόμα να εφαρμόζεται σαν μοντέλο, το οποίο θα λύσει σίγουρα αρκετά ζητήματα του πεδίου» (Σ4α)

Ο Επίτροπος αναδεικνύεται, ως το άτομο που μεριμνά για την διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού, έχοντας εικόνα για την υπόθεση του κ κάνοντας ενέργειες για την επίτευξη των στόχων του. Επιπλέον εξετάζει κατά πόσο εξυπηρετούνται τα συμφέροντα του παιδιού και από τους υπόλοιπους επαγγελματίες και παρεμβαίνει όπου θεωρεί πως χρειάζεται. Οι συμμετέχοντες διατηρούν επιφυλάξεις για το πόσο σωστά μπορεί να λειτουργήσει η εφαρμογή του νόμου, μιας και μέσα από τις πιλοτικές προσπάθειες, παρατηρούν έναν βαθμό δυσλειτουργίας και δυσκολίας στην ουσιαστική εφαρμογή του. Οι προβληματισμοί τους προκύπτουν κυρίως από την αδυναμία του κράτους να μπορέσει, να θέσει σε λειτουργία το πρόγραμμα Επιτροπείας, αφήνοντας συνεχόμενα χρονικά κενά σε διαδικασίες και καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο, πολλές υποθέσεις παιδιών, μετέωρες - ενώ και οι διαφορετικές μορφές που έχει λάβει το πρόγραμμα, αφήνει τους εργαζόμενους αβέβαιους ως προς τη λειτουργικότητα του.

Τα ευρήματα αναδεικνύουν τον ρόλο του Επιτρόπου που διακρίνεται ως ο μοναδικός εκείνος άνθρωπος, ο οποίος έχει τη συνολική επιμέλεια του ασυνόδευτου παιδιού, με απώτερο σκοπό το βέλτιστο συμφέρον του, διασφαλίζοντας καθημερινά την πρόσβαση του παιδιού, σε όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες και φροντίζοντας για την κάλυψη όλων των αναγκών του, με

παροχές που έχει δικαίωμα να λαμβάνει - να είναι ύψιστης σημασίας, αλλά πρακτικά περιορισμένος.

7.ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν μια σημαντική αντίφαση μεταξύ της θεωρητικής επάρκειας του θεσμού της επιτροπείας και της πρακτικής αδυναμίας εφαρμογής του. Η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου δεν επαρκεί από μόνη της, αντίθετα απαιτείται ένα λειτουργικό και επαρκώς στελεχωμένο σύστημα, το οποίο να μπορεί να υποστηρίξει την πρακτική υλοποίηση των προβλεπόμενων μέτρων. Επιπλέον αναδεικνύεται ένα σύνθετο και πολυεπίπεδο πλαίσιο, μέσα στο οποίο η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων επηρεάζεται από δομικούς, θεσμικούς και λειτουργικούς παράγοντες. Οι προκλήσεις που καταγράφονται δεν συνιστούν μεμονωμένα προβλήματα, αλλά αλληλένδετες εκφάνσεις ενός ευρύτερου πλαισίου δομικών και θεσμικών περιορισμών, το οποίο επηρεάζει τόσο την εφαρμογή των πολιτικών όσο και την καθημερινή εμπειρία των ανηλίκων.

Αναλυτικότερα με την ανασκόπηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, εντοπίζουμε την σημαντική αδυναμία του ελληνικού κράτους να ανταπεξέλθει σε δυσχερείς καταστάσεις, που προϋποθέτουν ετοιμότητα, συντονισμό και προγραμματισμό. Προκύπτει η περιορισμένη ικανότητα της πολιτείας να ανταποκριθεί αποτελεσματικά σε ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο απαιτεί υψηλό βαθμό οργάνωσης, συντονισμού και στρατηγικού σχεδιασμού. Το ελληνικό κράτος δεν φαίνεται να διαθέτει την απαιτούμενη ετοιμότητα για τη διαχείριση των αυξημένων προσφυγικών ροών, γεγονός που αποτυπώνεται τόσο στις εμπειρίες των συμμετεχόντων όσο και στη σχετική βιβλιογραφία, σύμφωνα με τους UNHCR (2015, 2019), Κασσιμάτη & Παναγιωτοπούλου (2018), Διεθνής Αμνηστία (2016), Oxfam, (2017), ΔιαΝΕΟσις, (2020).

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες αποτελούν μια εξαιρετικά ευάλωτη ομάδα που χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης λόγω της ψυχολογικής κατάστασης των παιδιών που έχουν εγκαταλείψει τη γενέτειρά τους και βρίσκονται μόνα σε μια άγνωστη χώρα (International Committee of the Red Cross, 2004, Δημητροπούλου & Παπαγεωργίου, 2008). Η ανάλυση των ευρημάτων μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο της δικαιωματικής προσέγγισης, σύμφωνα με την οποία οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αναγνωρίζονται ως φορείς δικαιωμάτων και όχι απλώς ως αποδέκτες φροντίδας (European Commission, 2017, Council of Europe, 2018). Η

περιορισμένη πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα, όπως η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη, καταδεικνύει ότι η εφαρμογή της δικαιωματικής προσέγγισης παραμένει σε μεγάλο βαθμό ελλιπής. Παρά τη θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων αυτών σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν ένα σαφές χάσμα μεταξύ της τυπικής αναγνώρισης και της ουσιαστικής δυνατότητας άσκησής τους, γεγονός που συνάδει και με προηγούμενες ευρωπαϊκές διαπιστώσεις, σύμφωνα με τις οποίες η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως ζήτημα μεταναστευτικής διαχείρισης, αλλά ως ζήτημα παιδικής προστασίας με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (Griesbeck, 2013).

Σημαντικά ζητήματα που προέκυψαν από την έρευνα σχετίζονταν με την ακαταλληλότητα των δομών, την υπό-στελέχωση του προσωπικού στις δομές, τις διαρκείς αλλαγές και έλλειψη εξειδικευμένων επαγγελματιών που προκαλούσαν αισθήματα ανασφάλειας και αστάθειας στους ανήλικους. Οι δομικές ανεπάρκειες και η αποσπασματικότητα του συστήματος παιδικής προστασίας αναδεικνύουν την ύπαρξη ενός πλαισίου περιορισμένων πόρων και ανεπαρκούς συντονισμού (Γκιουβέτση, Μανωλάκου κ.ά., 2016). Παράλληλα, η βραχυπρόθεσμη και αποσπασματική λειτουργία προγραμμάτων εντείνει τις υπάρχουσες δυσλειτουργίες. Η σχετική βιβλιογραφία επιβεβαιώνει τις παραπάνω διαπιστώσεις, αναδεικνύοντας τη σημασία της σταθερότητας και του συντονισμού στις δομές φιλοξενίας (Σαράντου & Θεοδοροπούλου, 2019, Manesi, Liapi & Gousetis, 2021). Οι παραπάνω δυσλειτουργίες μπορούν να ερμηνευθούν και ως μέρος ευρύτερων δυσκολιών διαχείρισης του προσφυγικού φαινομένου στην Ελλάδα, και την ανάγκη ανάπτυξης πιο σταθερών και βιώσιμων μηχανισμών προστασίας και μακροπρόθεσμων παρεμβάσεων για τους ασυνόδευτους ανήλικους (Σπυροπούλου & Χριστόπουλος, 2016, Αναστασίου, 2016)

Επιπλέον, έκδηλη παρουσιάστηκε από τους συμμετέχοντες, η ανάγκη για απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, οι οποίες κινούνται με πολύ αργούς ρυθμούς, αλλά και διακατέχονται από πολυπλοκότητα. Η έκφραση αυτή της επιτακτικής ανάγκης, έγκειται στη προβληματική που υφίσταται κατά την καταγραφή των παιδιών στο ελληνικό σύστημα, για συναντήσεις στην Υπηρεσία Ασύλου, την εισαγωγή τους σε νοσοκομειακές μονάδες, την εγγραφή σε σχολικές δομές και για οποιαδήποτε άλλη νομική ενέργεια που πρέπει να γίνει (UNHCR, 2019). Η χρονικότητα των διαδικασιών αναδεικνύεται ως καθοριστικός παράγοντας αποκλεισμού. Συγκεκριμένα έντονα εκφράζεται η ατέρμονη αναμονή που προκύπτει στην Υπηρεσία Ασύλου, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι πολλά από τα παιδιά δεν επιθυμούν να

μείνουν στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό τα οδηγεί συχνά στο να καταφεύγουν σε παράνομες οδούς, ώστε να φύγουν από τη χώρα και να μεταβούν στην υπόλοιπη Ευρώπη, με κίνδυνο πολλές φορές τη ζωή τους, αλλά κ κάθε είδους εκμετάλλευση που μπορεί να συναντήσουν στη προσπάθεια αυτή (Refugee Support Aegean, 2021, Human Rights Watch, 2020)

Οι παρατεταμένες καθυστερήσεις στις διαδικασίες ασύλου και τοποθέτησης δεν αποτελούν απλώς διοικητικές δυσλειτουργίες, αλλά συνιστούν έναν μηχανισμό θεσμικού αποκλεισμού. Το εύρημα αυτό ευθυγραμμίζεται με δεδομένα διεθνών οργανισμών, τα οποία υπογραμμίζουν ότι η παρατεταμένη αναμονή ενισχύει την αβεβαιότητα και επιβαρύνει την ψυχοκοινωνική κατάσταση των ανηλίκων (UNHCR, 2020, 2021). Συνεπώς, η χρονική διάσταση αποκτά κεντρική σημασία στην κατανόηση της εμπειρίας των ασυνόδευτων ανηλίκων (Πουλαράκης, 2016). Οι συμμετέχοντες καταδεικνύουν μεγάλο αριθμό περιπτώσεων παιδιών, όπου οι υποθέσεις τους παραμένουν μετέωρες και ανολοκλήρωτες, χωρίς δυνατότητα περεταίρω κινήσεων για την εξέλιξη τους. Επιπλέον οι καθυστερήσεις και ελλείψεις, λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών, έχουν σημαντικό αντίκτυπο και στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης. Η πραγματικότητα αυτή συναντάται και βιβλιογραφικά σύμφωνα με τον Συνήγορο του πολίτη (2018), τη UNICEF (2018), τον Παυλακούδη (2021), αλλά και την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ, 2020).

Σημαντικό εύρημα αποτελεί και το ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, ζούσαν σε συνθήκες επισφαλείς, κυρίως στα αστικά κέντρα. Οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι ο αριθμός των παιδιών προσφύγων είναι αρκετά μεγαλύτερος από όσο μπορεί να υποστηριχθεί από το σύστημα, και οι Επίτροποι δεν είναι αρκετοί για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Οι παραπάνω συνθήκες συνδέονται άμεσα με τη διαμόρφωση συνθηκών παρατεταμένης ευαλωτότητας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Η ευαλωτότητα δεν προκύπτει αποκλειστικά από τα ατομικά βιώματα των παιδιών, αλλά διαμορφώνεται μέσα από τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των εμπειριών τους και των δομικών περιορισμών του συστήματος (World Health Organization, 2018). Αντίστοιχα, ήδη από παλαιότερες ελληνικές προσεγγίσεις έχει επισημανθεί ότι οι ανάγκες των ανηλίκων προσφύγων δεν περιορίζονται αποκλειστικά στη στέγαση, αλλά συνδέονται με την ανάγκη δημιουργίας σταθερού πλαισίου φροντίδας, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και προστασίας, στοιχεία τα οποία επηρεάζουν ουσιαστικά την καθημερινή τους διαβίωση και την κοινωνική τους ένταξη (Πλουμάκη, 2009).

Η έλλειψη σταθερότητας, η αβεβαιότητα και οι περιορισμένες δυνατότητες ένταξης συνιστούν παράγοντες που αναπαράγουν και ενισχύουν την ευαλωτότητα, μετατρέποντάς την

σε μια διαρκή κατάσταση. Τα ευρήματα σχετικά με τις δυσκολίες πρόσβασης σε υπηρεσίες και την αστάθεια των μηχανισμών προστασίας φαίνεται να συνάδουν με προηγούμενες διαπιστώσεις για την ελληνική πραγματικότητα όπως στο Αναστασίου, 2016. Στο πλαίσιο αυτό, οι δυσκολίες πρόσβασης σε βασικά δικαιώματα και υπηρεσίες μπορούν να ερμηνευθούν και υπό το πρίσμα του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι φαίνεται να τοποθετούνται στο περιθώριο βασικών κοινωνικών θεσμών, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητες ένταξης και ενισχύει την απομόνωσή τους (Κασιμάτη, 1998). Ο αποκλεισμός αυτός δεν είναι μόνο κοινωνικός, αλλά και θεσμικός, καθώς συνδέεται άμεσα με τις λειτουργικές αδυναμίες του συστήματος.

Η βιβλιογραφία αναγνωρίζει τον Επίτροπο, ως βασικό μηχανισμό εκπροσώπησης και διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, σύμφωνα με τους UNICEF (2018, 2023), Συνήγορο του Πολίτη (2018), Νικολόπουλο (2018), και άλλους. Η συμβολή του Επιτρόπου χαρακτηρίζεται από τους συμμετέχοντες κρίσιμη, τόσο για την διευκόλυνση της κατάστασης, όσο κατ' επέκταση και για την ψυχολογία των παιδιών. Ο ορισμός του Επιτρόπου σύμφωνα και με τις Οδηγίες της ΕΕ (Παυλακούδης, 2021), θα πρέπει να είναι πρωταρχικό μέλημα όλων των αρχών κατά τη πρώτη επαφή με κάποιον ασυνόδευτο ανήλικο. Τα ευρήματα, ωστόσο, καταδεικνύουν ότι η αποτελεσματικότητα του ρόλου περιορίζεται στην πράξη από δομικούς και οργανωτικούς παράγοντες. Θεωρητικά η Επιτροπεία εμφανίζεται να είναι θετικό μέτρο και δείχνει να κινείται προς την σωστή κατεύθυνση - πρακτικά όμως, οι συμμετέχοντες είναι επιφυλακτικοί για το πως εν τέλει θα εφαρμοστεί και θα λειτουργήσει. Ο αυξημένος αριθμός περιστατικών, η περιορισμένη δυνατότητα εξατομικευμένης παρακολούθησης και οι γραφειοκρατικές απαιτήσεις δυσχεραίνουν την ουσιαστική άσκηση του ρόλου, επιβεβαιώνοντας ευρήματα ευρωπαϊκών μελετών για τις δυσκολίες εφαρμογής της επιτροπείας (FRA, 2022, UNHCR, 2019).

Παράλληλα, αναδεικνύεται σαφής διαφοροποίηση των ρόλων, στη σχετική σύγκριση που προκύπτει ανάμεσα στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου και των επαγγελματιών του πεδίου. Μια δομή φιλοξενίας οφείλει να απαρτίζεται από επαγγελματίες πολλών ειδικοτήτων, για την κάλυψη των απαραίτητων αναγκών των παιδιών. Οι ειδικότητες αυτές μπορούν μονομερώς, να παρέχουν φροντίδα στους ανήλικους, ωστόσο υπάρχουν γραφειοκρατικές διαδικασίες, για τις οποίες δεν έχουν δικαιοδοσία να ενεργήσουν οι επαγγελματίες των δομών, ανεξαρτήτου ειδικότητας. Ο Επίτροπος λειτουργεί ως εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος του Εισαγγελέα Ανηλίκων, έχοντας έτσι τη δυνατότητα να διενεργεί σε διαφορετική βάση (FRA, 2022,

UNHCR, 2019). Η νομική αυτή δύναμη, τον καθιστά ως πλέον κατάλληλο για την κινητοποίηση κ ολοκλήρωση των απαιτούμενων διαδικασιών.

Η ανάλυση του ρόλου του επιτρόπου και των επαγγελματιών μπορεί να εμπλουτιστεί περαιτέρω μέσα από το πρίσμα της ηθικής της φροντίδας, η οποία αναδεικνύει τη σημασία της σχέσης, της εγγύτητας και της εξατομικευμένης υποστήριξης (Kouki, 2020). Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι οι δομικοί περιορισμοί του συστήματος δυσχεραίνουν την ανάπτυξη ουσιαστικών σχέσεων φροντίδας, περιορίζοντας την παρέμβαση σε περισσότερο διοικητικές και διαχειριστικές πρακτικές. Παράλληλα, οι επαγγελματίες που εργάζονται στο πεδίο φαίνεται να λειτουργούν υπό συνθήκες αυξημένων απαιτήσεων και περιορισμένων δυνατοτήτων, γεγονός που επηρεάζει την ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας και την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, όπως επισημαίνεται και στη σχετική βιβλιογραφία για τα συστήματα παιδικής προστασίας (Save the Children, 2020, FRA, 2022, UNICEF, 2021).

Τέλος, οι συμμετέχοντες εκφράζουν προσδοκίες για το μέλλον των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων. Εμφανής διακρίνεται η ανάγκη για ένα πιο σταθερό, οργανωμένο και αποτελεσματικό σύστημα προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, με ανάληψη μέριμνας από την πολιτεία. Το συγκεκριμένο εύρημα επιβεβαιώνεται και από την Ύπατη Αρμοστεία (UNHCR, 2021), η οποία δίνει έμφαση στην ανάγκη για αποτελεσματικά και βιώσιμα συστήματα προστασίας και μακροπρόθεσμες λύσεις για τα παιδιά. Αξιοσημείωτο είναι επίσης, ότι προσδοκούν από την ελληνική πολιτεία να κατανοήσει την ανάγκη στήριξης των παιδιών αυτών, ώστε να μείνουν στην χώρα και όχι να επιδιώκουν τη φυγή, στοιχείο που συνδέεται με τις προσεγγίσεις της UNICEF (2021) σχετικά με την ένταξη των προσφυγικών παιδιών και την ανάγκη δημιουργίας συμπεριληπτικών κοινωνικών και εκπαιδευτικών πλαισίων.

7.1. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας, με βάση τα παραπάνω, κρίνεται σκόπιμη η σύνδεση των ευρημάτων με τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης, α) είναι το καταλληλότερο μέτρο για την κάλυψη προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, όπως η προστασία των δικαιωμάτων τους και η σωματική τους ασφάλεια και υγεία, ο άμεσος διορισμός του επιτρόπου; β) Μπορούν οι αρμοδιότητες του επαγγελματία επιτρόπου σύμφωνα με τον νέο νόμο, να διασφαλίσουν το βέλτιστο συμφέρον του ανήλικου ασυνόδευτου για την κάλυψη των αναγκών του στον τομέα της ασφάλειας, της υγείας και της εκπαίδευσης;

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, αν και ο θεσμός της επιτροπείας αποτελεί κρίσιμο μηχανισμό προστασίας, η αποτελεσματικότητά του περιορίζεται σημαντικά από το ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος. Η θεσμική αστάθεια, η απουσία συντονισμού και οι δομικές ελλείψεις επηρεάζουν άμεσα την πρακτική εφαρμογή του μέτρου. Επιπλέον, οι χρονικές καθυστερήσεις και η γραφειοκρατία καθυστερούν την ενεργοποίηση ουσιαστικών παρεμβάσεων, ενώ η υπερφόρτωση των επιτρόπων περιορίζει τη δυνατότητα εξατομικευμένης φροντίδας. Συνεπώς, ο άμεσος διορισμός επιτρόπου δεν μπορεί να θεωρηθεί από μόνος του επαρκές μέτρο προστασίας, αλλά προϋποθέτει τη λειτουργία ενός συντονισμένου και αποτελεσματικού συστήματος. Το εύρημα αυτό ενισχύεται και από την διεθνή βιβλιογραφία όπως FRA, 2022, UNICEF, 2023, Save the Children & Greek Council for Refugees (GCR), 2025, EASO, 2019.

Τα ευρήματα επίσης δείχνουν ότι, σε θεωρητικό επίπεδο, οι αρμοδιότητες του επιτρόπου είναι ευθυγραμμισμένες με την προστασία του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Ωστόσο, σε πρακτικό επίπεδο, η εφαρμογή τους περιορίζεται από γραφειοκρατικά εμπόδια, καθυστερήσεις, έλλειψη πόρων, ασάφεια ρόλων, περιορισμένη συνεργασία. Παράλληλα, η αδυναμία του συστήματος να διασφαλίσει βασικές ανάγκες (υγεία, εκπαίδευση, στέγαση) περιορίζει τη συνολική αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων. Συνεπώς, οι αρμοδιότητες του επιτρόπου δεν επαρκούν από μόνες τους για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος, εάν δεν υποστηρίζονται από ένα λειτουργικό και επαρκώς στελεχωμένο σύστημα. Οι σύγχρονες έρευνες συμφωνούν και με αυτό το εύρημα, όπως φαίνεται από την διεθνή βιβλιογραφία όπως EASO, 2019, FRA, 2022, EASPD, 2025, UNHCR, 2025.

Συνολικά, τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν ότι η αποτελεσματικότητα της επιτροπείας ως μέτρο προστασίας, δεν μπορεί να αξιολογηθεί μεμονωμένα, αλλά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος παιδικής προστασίας. Δεν εξαρτάται αποκλειστικά από το νομικό πλαίσιο, αλλά από τη συνολική λειτουργία του συστήματος μέσα στο οποίο εντάσσεται. Η διαπίστωση αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνεται από ευρωπαϊκές και εθνικές προσεγγίσεις, σύμφωνα με τις οποίες η αποτελεσματική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων προϋποθέτει συνδυασμό θεσμικής εκπροσώπησης, σταθερών μηχανισμών προστασίας και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού πολιτικών (Griesbeck, 2013, Αναστασίου, 2016). Παρά τη σημασία του θεσμού, η λειτουργικότητά του περιορίζεται όταν το σύστημα χαρακτηρίζεται από αστάθεια, αποσπασματικότητα και ανεπαρκείς πόρους.

Επιπλέον παρατηρείται ένα ουσιαστικό χάσμα μεταξύ θεσμικής πρόβλεψης και πρακτικής εφαρμογής.

Η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν μπορεί να διασφαλιστεί αποκλειστικά μέσω επιμέρους θεσμικών παρεμβάσεων, αλλά απαιτεί μια συνολική ενίσχυση του συστήματος παιδικής προστασίας, με έμφαση στον συντονισμό, την επάρκεια πόρων και την ουσιαστική εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών. Αναδεικνύεται ένα σύστημα παιδικής προστασίας που χαρακτηρίζεται από δομικές αδυναμίες, χρονικές καθυστερήσεις και περιορισμένη αποτελεσματικότητα. Το βασικό πρόβλημα δεν εντοπίζεται στη θεσμοθέτηση του ρόλου του επιτρόπου, αλλά στις συνθήκες και τους περιορισμούς της εφαρμογής του. Η ανάγκη για μια ολιστική και συντονισμένη προσέγγιση στην προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, με ενίσχυση της θεσμικής σταθερότητας, επάρκεια πόρων και ουσιαστική εφαρμογή των δικαιωμάτων, αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη, ανέδειξε ότι η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα αποτελεί ένα πολύ-παραγοντικό και σύνθετο πεδίο, στο οποίο η θεσμική πρόβλεψη δεν ταυτίζεται με την πρακτική εφαρμογή. Το προσφυγικό ζήτημα, ανέδειξε σημαντικές προκλήσεις για το σύστημα παιδικής προστασίας, ιδίως όσον αφορά την υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλίκων. Η αυξημένη παρουσία παιδιών χωρίς οικογενειακό πλαίσιο φροντίδας κατέστησε αναγκαία τη διαμόρφωση εξειδικευμένων μηχανισμών προστασίας, μεταξύ των οποίων και ο θεσμός της επιτροπείας. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, η ύπαρξη του θεσμικού πλαισίου δεν συνεπάγεται αυτομάτως και την αποτελεσματική εφαρμογή του.

Κεντρικό συμπέρασμα της έρευνας αποτελεί η ύπαρξη ενός έντονου χάσματος μεταξύ του θεσμικού πλαισίου και της πραγματικής λειτουργίας του συστήματος παιδικής προστασίας. Παρότι ο θεσμός της επιτροπείας αναγνωρίζεται ως ουσιαστικός μηχανισμός διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται άμεσα από τις δομικές και λειτουργικές συνθήκες μέσα στις οποίες καλείται να εφαρμοστεί. Το σύστημα παιδικής προστασίας αναδεικνύεται ως αποσπασματικό, με περιορισμένο συντονισμό μεταξύ

των εμπλεκόμενων φορέων και ελλιπή σταθερότητα στις διαδικασίες. Η θεσμική αστάθεια και οι συχνές μεταβολές στο πλαίσιο εφαρμογής ενισχύουν ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, το οποίο επηρεάζει τόσο τους επαγγελματίες όσο και τα ίδια τα παιδιά.

Η χρονική διάσταση των διαδικασιών και η έντονη γραφειοκρατία αναδεικνύονται ως κρίσιμοι παράγοντες αποκλεισμού. Οι καθυστερήσεις στις διαδικασίες ασύλου, στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης, καθώς και στην τοποθέτηση των ανηλίκων σε κατάλληλες δομές, δεν αποτελούν απλώς λειτουργικές δυσκολίες, αλλά παράγουν πραγματικές συνέπειες στην καθημερινότητα, που περιορίζουν ουσιαστικά την άσκηση βασικών δικαιωμάτων, ενισχύοντας την κατάσταση παρατεταμένης αβεβαιότητας στασιμότητας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Σημαντικές ελλείψεις εντοπίζονται και στο επίπεδο των δομών φιλοξενίας και υποστήριξης, κυρίως σε σχέση με την υποστελέχωση, την άνιση κατανομή πόρων και την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Οι συνθήκες αυτές περιορίζουν την ικανότητα του συστήματος να ανταποκριθεί επαρκώς στις αυξημένες και σύνθετες ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλίκων. Παράλληλα, η ευαλωτότητα των παιδιών δεν αποτελεί μόνο αποτέλεσμα των ατομικών τους βιωμάτων, αλλά ενισχύεται και αναπαράγεται μέσα από τις θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες του συστήματος. Η έλλειψη σταθερότητας, η επισφαλής διαβίωση και η περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες συνθέτουν ένα πλαίσιο διαρκούς κοινωνικού και θεσμικού αποκλεισμού.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται και στον ρόλο των επαγγελματιών του πεδίου, οι οποίοι καλούνται να λειτουργήσουν μέσα σε ένα απαιτητικό και συχνά δυσλειτουργικό πλαίσιο. Ο αυξημένος φόρτος εργασίας, η ασάφεια ρόλων και οι δυσκολίες συνεργασίας επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, ενώ παράλληλα περιορίζουν τη δυνατότητα ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης με τα παιδιά.

Τα ευρήματα καταδεικνύουν πως ο θεσμός της Επιτροπείας, αν και αποτελεί αναγκαίο και ιδιαίτερα σημαντικό εργαλείο προστασίας, η πρακτική του αποτελεσματικότητα περιορίζεται από την υπερφόρτωση των Επιτρόπων, την ασάφεια ρόλων και την ανεπαρκή υποστήριξη από το συνολικό σύστημα. Ωστόσο, ο Επίτροπος αναγνωρίζεται ως κρίσιμο σημείο αναφοράς για το παιδί, καθώς συμβάλλει ουσιαστικά στη διασφάλιση της πρόσβασης σε δικαιώματα και υπηρεσίες, αλλά και στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη και σταθερότητα.

Τα παραπάνω ευρήματα συνδέονται άμεσα με το πεδίο της Κοινωνικής Εργασίας, καθώς αναδεικνύουν την ανάγκη ενίσχυσης της δικαιωματικής προσέγγισης και της ολιστικής φροντίδας των ασυνόδευτων ανηλίκων. Ο κοινωνικός λειτουργός, ως επαγγελματίας πρώτης γραμμής, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην υποστήριξη των ανηλίκων, ωστόσο η αποτελεσματικότητα της παρέμβασής του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες λειτουργίας του συστήματος. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει τόσο την ποιότητα των παρεμβάσεων όσο και τη δυνατότητα ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης με τα παιδιά, στοιχείο που αποτελεί θεμελιώδη αρχή της κοινωνικής εργασίας. Η ενίσχυση του επαγγελματικού του ρόλου, η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων και η παροχή επαρκών πόρων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών.

Σε ό,τι αφορά τα ερευνητικά ερωτήματα, τα ευρήματα δείχνουν ότι ο άμεσος διορισμός Επιτρόπου αποτελεί ένα αναγκαίο αλλά όχι επαρκές μέτρο προστασίας. Η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται άμεσα από τη συνολική λειτουργία του συστήματος παιδικής προστασίας. Αντίστοιχα, αν και οι αρμοδιότητες του Επιτρόπου, όπως ορίζονται από το νομικό πλαίσιο, είναι θεωρητικά επαρκείς για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, στην πράξη περιορίζονται από γραφειοκρατικά εμπόδια, έλλειψη πόρων και οργανωτικές δυσλειτουργίες.

Συνολικά, η παρούσα μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η επιτροπεία, αν και αναγκαία, δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως μεμονωμένο μέτρο προστασίας, εάν δεν εντάσσεται σε ένα ευρύτερα οργανωμένο, σταθερό και επαρκώς στελεχωμένο σύστημα παιδικής προστασίας. Η ουσιαστική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν μπορεί να περιορίζεται στη θεσμική κατοχύρωση δικαιωμάτων, αλλά απαιτεί τη δημιουργία ενός σταθερού, συντονισμένου και ανθρωποκεντρικού συστήματος παιδικής προστασίας, ικανού να ανταποκρίνεται έμπρακτα στις σύνθετες ανάγκες των παιδιών. Υπό το πρίσμα των συνεχιζόμενων προσφυγικών ροών και των σύγχρονων κοινωνικών προκλήσεων, η ενίσχυση των μηχανισμών προστασίας και επιτροπείας καθίσταται όχι μόνο θεσμική, αλλά και κοινωνική αναγκαιότητα.

9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ & ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας, καθίσταται σαφές ότι η ενίσχυση του θεσμού της επιτροπείας προϋποθέτει παρεμβάσεις σε πολλαπλά επίπεδα του συστήματος παιδικής προστασίας.

1. Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου και διασφάλιση της σταθερής εφαρμογής του, με έμφαση στη συνέπεια και τη συνέχεια των πολιτικών παιδικής προστασίας.

Κρίνεται αναγκαία η διαμόρφωση ενός σταθερού και συνεκτικού θεσμικού πλαισίου, το οποίο θα εφαρμόζεται με συνέπεια και συνέχεια, περιορίζοντας την αποσπασματικότητα και τις συχνές μεταβολές που δημιουργούν αβεβαιότητα στη λειτουργία του συστήματος.

2. Απλούστευση και επιτάχυνση των διοικητικών και γραφειοκρατικών διαδικασιών και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της λειτουργικότητας των διοικητικών διαδικασιών, μέσω της απλοποίησης και επιτάχυνσής τους. Η μείωση της γραφειοκρατίας και των χρονικών καθυστερήσεων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ουσιαστική πρόσβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε δικαιώματα όπως η υγεία, η εκπαίδευση και οι διαδικασίες ασύλου.

3. Ενίσχυση των δομών φιλοξενίας με επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να διασφαλίζεται η κάλυψη των αναγκών των ανηλίκων σε σταθερή βάση.

Σε επίπεδο δομών, αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης της επάρκειας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω της συστηματικής στελέχωσης με εξειδικευμένο προσωπικό και της ισόρροπης κατανομής των πόρων. Η ενδυνάμωση των δομών φιλοξενίας και υποστήριξης μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και στην κάλυψη των σύνθετων αναγκών των παιδιών.

4. Αύξηση του αριθμού των Επιτρόπων και διασφάλιση της επαρκούς εκπαίδευσής τους, με στόχο την ουσιαστική και εξατομικευμένη παρακολούθηση των υποθέσεων των παιδιών.

Όσον αφορά τον θεσμό της επιτροπείας, κρίνεται απαραίτητη η διασφάλιση επαρκούς αριθμού επιτρόπων, ώστε να αποφεύγεται η υπερφόρτωση και να καθίσταται εφικτή η εξατομικευμένη παρακολούθηση κάθε περίπτωσης.

5. Αποσαφήνιση των ρόλων και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των επαγγελματιών, προκειμένου να αποφεύγονται επικαλύψεις και ασάφειες που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

Η σαφής οριοθέτηση των ρόλων μεταξύ επιτρόπων και λοιπών επαγγελματιών του πεδίου είναι κρίσιμη για την αποφυγή επικαλύψεων και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση της διεπιστημονικής συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων, μέσω της ανάπτυξης σταθερών μηχανισμών επικοινωνίας και συντονισμού. Η συνεργασία αυτή αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ολιστική προσέγγιση των αναγκών των ασυνόδευτων ανηλίκων.

6. Ενίσχυση της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, με στόχο την αντιμετώπιση των τραυματικών εμπειριών και την ενδυνάμωση των ανηλίκων.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί καλούνται να διαχειριστούν σύνθετες και πολύ-επίπεδες ανάγκες, λειτουργώντας ως συνδετικός κρίκος μεταξύ των παιδιών, των υπηρεσιών και του θεσμικού πλαισίου. Ωστόσο, οι δομικοί περιορισμοί του συστήματος, περιορίζουν τη δυνατότητα άσκησης μιας ολιστικής και αποτελεσματικής παρέμβασης. Η ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών λειτουργών, μέσα από επαρκή στελέχωση, συνεχή εκπαίδευση και σαφή θεσμική κατοχύρωση των αρμοδιοτήτων τους, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας και την ουσιαστική προάσπιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων.

7. Ανάπτυξη μακροπρόθεσμων πολιτικών ένταξης, που θα λαμβάνουν υπόψη το ενδεχόμενο παραμονής των παιδιών στη χώρα και θα προωθούν την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Αναδεικνύεται η ανάγκη υιοθέτησης μιας πιο ολοκληρωμένης και μακροπρόθεσμης στρατηγικής πολιτικής για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, η οποία θα υπερβαίνει τη λογική των αποσπασματικών παρεμβάσεων και θα εστιάζει στη βιώσιμη ένταξη των παιδιών στην κοινωνία. Μια τέτοια προσέγγιση προϋποθέτει την ενίσχυση του κράτους πρόνοιας και τη διασφάλιση της ουσιαστικής εφαρμογής των δικαιωμάτων των παιδιών στην πράξη.

Με βάση τα ευρήματα και τους περιορισμούς της παρούσας μελέτης, προκύπτουν ορισμένες προτάσεις για μελλοντική έρευνα. Μια πρόταση είναι η μελέτη των εμπειριών των ίδιων των ασυνόδευτων ανηλίκων, ώστε να αποτυπωθεί πιο ολοκληρωμένα η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων. Θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να συμπεριληφθεί και η οπτική των ίδιων των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων, ώστε να καταγραφούν οι

εμπειρίες, οι ανάγκες και οι αντιλήψεις τους σχετικά με τον θεσμό της Επιτροπείας και τις παρεχόμενες υπηρεσίες προστασίας. Η ενσωμάτωση της “φωνής” των παιδιών θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη κατανόηση του φαινομένου.

Επιπλέον, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να επεκταθούν σε μεγαλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα επαγγελματιών, τόσο σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της χώρας όσο και σε διαφορετικούς φορείς (δημόσιους, μη κυβερνητικούς και διεθνείς οργανισμούς), ώστε να διερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις στις εμπειρίες και στις πρακτικές εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου.

Άλλη πρόταση θα μπορούσε να εστιάσει στην κριτική αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής προστασίας που εφαρμόζονται για τους ασυνόδευτους ανηλίκους πρόσφυγες στην Ελλάδα, με ιδιαίτερη έμφαση στον βαθμό στον οποίο αυτές ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες τους. Σημαντικό πεδίο μελλοντικής μελέτης αποτελεί ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας μέσα σε αυτές τις πολιτικές, με στόχο την ανάδειξη των δομικών αδυναμιών του συστήματος και τη διατύπωση προτάσεων για την ενίσχυση ενός πιο ολοκληρωμένου, αποτελεσματικού και ανθρωποκεντρικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας, το οποίο θα διασφαλίζει στην πράξη τα δικαιώματα και το βέλτιστο συμφέρον των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Τέλος, δεδομένων των θεσμικών μεταβολών που ακολούθησαν μετά την περίοδο διεξαγωγής της παρούσας έρευνας, κρίνεται σημαντική η πραγματοποίηση νέων μελετών σχετικά με την εφαρμογή και την εξέλιξη του συστήματος επιτροπείας στην Ελλάδα, ιδιαίτερα μετά τις αλλαγές που εισήχθησαν με τον Ν.4939/2022. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εξετάσουν κατά πόσο οι μεταβολές αυτές συνέβαλαν ουσιαστικά στη βελτίωση της προστασίας, της εκπροσώπησης και της καθημερινής υποστήριξης των ασυνόδευτων ανηλίκων, υπό το πρίσμα των σύγχρονων προσφυγικών και μεταναστευτικών εξελίξεων.

10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αναστασίου, Α. (2016). *Βιώσιμες Λύσεις για τους ασυνόδευτους ανήλικους στην Ευρώπη. Εθνική Έκθεση: Ελλάδα*. Greek Council for Refugees GCR

Αποστολάρα, Π., Τσερώνη, Μ., Αδαμακίδου, Θ. (2021). *Πανδημία COVID-19 και προκλήσεις για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες*, στο Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2021, 38(5): 599-606

Βαρβιτσιώτης, Ι. Μ. & Καμπούρογλου, Γ. (2006). *Η Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρώπης*. Αθήνα

Γεωργιάδης, Δ. & Πανταζής, Β. (2020). *Η αναγκαστική μετανάστευση στην Ελλάδα: η πολιτική για την ενσωμάτωση και την ένταξη των προσφύγων και μεταναστών*. Αθήνα: Διάδραση

Γιατροί Χωρίς Σύνορα (2017). *Κατάσταση έκτακτης ανάγκης για την ψυχική υγεία στη Σάμο και τη Λέσβο, Γιατί ο εγκλωβισμός των αιτούντων άσυλο στα ελληνικά νησιά πρέπει να σταματήσει*

Γιατροί Χωρίς Σύνορα (2017). *Ένας χρόνος μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας: Αμφισβητώντας τα «εναλλακτικά στοιχεία» της ΕΕ*

Γκιουβέτση, Δ. Μανωλάκου, Ζ., κ.α. (2016). *Χαρτογράφηση των κοινωνικών υπηρεσιών για την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών και παιδιών χωρίς την οικογένειά τους στην Ελλάδα*. Πτυχιακή Εργασία. Ηράκλειο: ΤΕΙ Κρήτης

Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (2009). *Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων*. Στ' έκδοση, Αθήνα: UNHCR.

Council of Europe (2018). *Έκθεση της Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης Dunja Mijatovic μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα από 25 έως 29 Ιουνίου 2018*. Commissioner for Human Rights. Strasbourg

Δημητροπούλου, Γ. & Παπαγεωργίου, Ι. (2008). *Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα. Μελέτη σχετικά με την αντιμετώπιση από την Πολιτεία των αλλοδαπών ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα*. Αθήνα: UNHCR

Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ. (2011). *Μεθοδολογία κοινωνικής εργασίας, μοντέλα παρέμβασης. Από την ατομική στη γενική-ολιστική προσέγγιση*. Εκδ: Τόπος

ΔιαΝεοσις (2020). *Το μεταναστευτικό-προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα Πανελλαδική έρευνα-έκθεση αποτελεσμάτων*

Διεθνής Αμνηστία (2016). *Μη ασφαλές καταφύγιο. Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες στερούνται αποτελεσματικής προστασίας στην Τουρκία*

Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΙΟΜ) (2019). *Η αποσυμφόρηση των ελληνικών νησιών συνεχίζεται με τη μεταφορά 700 προσφύγων και μεταναστών στην ενδοχώρα*

Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΙΟΜ) & Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. (2017). *Οδηγός Μεταναστευτικού Δικαίου για Επαγγελματίες στην Ελλάδα*

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) (2020). *ΕΚΘΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΜΕΡΟΣ Β'.* Αθήνα Διάτυπος

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) (2016). *Δημόσια Δήλωση για την τροπολογία που αλλάζει τη σύνθεση των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών.* Αθήνα

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) (2016). *Οι συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας μεταναστών και προσφυγών.* ΕΚΘΕΣΗ ΕΕΔΑ. Αθήνα

Ε.Κ.Κ.Α. (2019). *Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα.*

Ε.Κ.Κ.Α. (2016). *Στατιστικά έτους 2016 της Υπηρεσίας Διαχείρισης αιτημάτων στέγασης Αιτούντων Άσυλο και Ασυνόδευτων Ανηλίκων*

Ε.Κ.Κ.Α. (2015). *Στατιστικά έτους 2015 της Υπηρεσίας Διαχείρισης αιτημάτων στέγασης Αιτούντων Άσυλο και Ασυνόδευτων Ανηλίκων*

Ελευθεριάδου, Β. (2017). *Προσφυγικό ζήτημα: Αρχή της μη επαναπροώθησης, άσυλο και δεσμεύσεις της Ελλάδας από το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.* Θεσσαλονίκη: Expressis Verbis Law Journal, vol 1, 32-38

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR) (2019). *Έκθεση Πεπραγμένων 2018.* Αθήνα

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR) (2018). *Έκθεση Πεπραγμένων 2017.* Αθήνα

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016). *Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 2016 περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016). *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013). *Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013). *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση)*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012). *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010). *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης – Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006). *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)*

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005). *Το Πρόγραμμα της Χάγης: Ενίσχυση της Ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Η Ε.Ε. και η Μεταναστευτική κρίση*. Βρυξέλλες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Έκθεση της επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο. Έβδομη έκθεση για την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην εφαρμογή της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας*. Βρυξέλλες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014). *Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)*. Λουξεμβούργο

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) (2018). *Ετήσια έκθεση για την κατάσταση του ασύλου στην ΕΕ για το 2017*

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) (2016). *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια - Δικαστική ανάλυση*

FRA - Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης & Συμβούλιο της Ευρώπης (2016) *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού*. Λουξεμβούργο

FRA - Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης & Συμβούλιο της Ευρώπης (2014). *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης*. Λουξεμβούργο

FRA – Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2010). *Έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις*. Λουξεμβούργο

Greek Council of Refugees GCR (2015). *Βιώσιμες Λύσεις για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρώπη*. Εθνική Έκθεση: Ελλάδα

Griesbeck, N. (2013). *Έκθεση σχετικά με την κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην ΕΕ*. Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης & Εσωτερικών Υποθέσεων. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; : Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική

Καλλινικάκη Θ. (2010). *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Κριτική

Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία, Εισαγωγή στη θεωρία και την Πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*. Ελληνικά Γράμματα

Καραγιάννη, Α. (2021). *Απα-λύνοντας τον πόνο του άλλου: Η επισφαλαιοποίηση της φροντίδας υπό το πρίσμα της ανθρωπιστικής εργασίας με ασυνόδευτους ανηλίκους στην Ελλάδα*. Διπλωματική Εργασία. Πάντειον Πανεπιστήμιο

Καρναβά, Α. (2018). *Η διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος: ανήλικοι πρόσφυγες, συνθήκες διαβίωσης και τα δικαιώματά τους*. Διπλωματική Εργασία. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κασιμάτη, Ε. & Παναγιωτοπούλου, Π. (2018). *Μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην Ελλάδα την περίοδο 2015-2017: Μια περιγραφική καταγραφή*, στο Οικονομικές εξελίξεις, τεύχος 35, σελ. 92 – 116. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). Αθήνα

Κασιμάτη, Κ. (1998). *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*. Αθήνα: Gutenberg

Κιόση, Γ. (2017). *Η δράση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Ελλάδα στην εποχή της οικονομικής κρίσης*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κοινή Υπουργική Απόφαση 717/2020, (ΦΕΚ 199/Β/31-1-2020). *Ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης των αιτούντων διεθνούς προστασίας στις υπηρεσίες υγείας, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση και την αγορά εργασίας* -Έκδοση Π.Α.Α.Υ.Π.Α.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 1/7433/2019, (ΦΕΚ 2219/Β/10-6-2019). *Γενικός Κανονισμός Λειτουργίας Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης και Κινητών Μονάδων Υποδοχής και Ταυτοποίησης*.

Κοροντζής, Τ. (2017). *Οργανωμένο έγκλημα και παράνομη μετανάστευση*. Αθήνα: Πεδίο

Κυριαζή, Ν. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο

Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου, Δ., Συμεωνάκη, Μ., (2008). *Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Μπάγκαβος, Χ. & Παπαδοπούλου, Δ. (2002). *Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Νικολόπουλος, Π.Α. (2018) *Ο θεσμός της επιτροπείας των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων στο Σύνηγορος*, τεύχος 127, σ. 47-48

Νιούμαν, Μ.Γ., Παπαδημητροπούλου, Μ.Ρ., Σαρηγιαννίδου, Χ. (2020). *Η Συμβολή της κοινωνίας των πολιτών στην κοινωνική ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στο Ηράκλειο Κρήτης*. Πτυχιακή Εργασία. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο

Οικονόμου, Κ. (2011). *Κοινωνική Εργασία και ασυνόδευτα παιδιά και παιδιά που έχουν χωρισθεί από την οικογένειά τους. Η περίπτωση του Κέντρου Υποδοχής Ανηλίκων Προσφύγων του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας στα Ανώγεια Κρήτης* στο Συλλογικό τόμο: *Οι πρακτικές εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και στην Κύπρο*, κεφ. 7, 123-138, *Κοινωνική Εργασία Με Κοινωνικά Αποκλεισμένες Ομάδες*, Ενότητα Τρίτη. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο

OSCE/ODIHR (2018). *Κατευθυντήριες Αρχές για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κατά την Επιστροφή των παρανόμως Διακινηθέντων Ατόμων*. Warsaw

Παπαγιάννης, Δ.Ι.(2015) *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*. 5η Έκδοση, σελ 55. Νομική Βιβλιοθήκη

Παπακωνσταντίνου Μ. Ε. (2014). *Ασυνόδευτοι Ανήλικοι. Πολιτικές διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο της Κοινής Μεταναστευτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η περίπτωση της Ελλάδας*. Διπλωματική Εργασία. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Παραλή, Μ. (2021). *Η διερεύνηση των αναγκών υγείας και τα εμπόδια στην πρόσβαση των υπηρεσιών υγείας των ασυνόδευτων ανηλίκων*. Διπλωματική εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Παρατηρητήριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2008). *Αφημένα στη μοίρα τους. Συστηματική αποτυχία παροχής προστασίας στα ασυνόδευτα παιδιά στην Ελλάδα*. Αθήνα

Παυλακούδης, Σ.Α. (2021). *Ευάλωτες Ομάδες Αιτούντων Διεθνούς Προστασίας*. Διπλωματική Εργασία. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Παυλακούδης, Σ.Α. (2018) *Το καθεστώς προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, αιτούντων άσυλο: οι νέοι νόμοι 4540/2018 και 4554/2018, στο Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, τεύχος 3. Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου ΚΔΕΟΔ

Πλουμάκη, Μ. (2009). *Ανήλικοι πρόσφυγες στην Ελλάδα. Η περίπτωση του κέντρου φιλοξενίας ανηλίκων προσφύγων του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας στα Ανώγεια Κρήτης*. Πτυχιακή Εργασία. Ηράκλειο: ΤΕΙ Κρήτης

Πουλαράκης, Σ. (2016) *Η διαπίστωση της ανηλικότητας των ασυνόδευτων ανηλίκων αλλοδαπών. Σκέψεις και προβληματισμοί*. Γιατροί του Κόσμου

Refugee Support Aegean - Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο (RSA)(2021). *Έκθεση Πεπραγμένων 2020*

Σαράντου, Ε., & Θεοδοροπούλου, Α. (2019). *Παιδιά έρμια - Εθνική μελέτη: Αποκλεισμός και εκμετάλλευση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ίδρυμα Ρόζα Λουξεμβούργο

Save the Children, UNHCR, UNICEF (2009). *Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών*. 4η Αναθεωρημένη Έκδοση

Σπυροπούλου, Γ. & Χριστόπουλος, Δ. (2016). *Προσφυγικό: 'Θα τα καταφέρουμε;' Ένας απολογισμός διαχείρισης και προσπάσιες διεξόδου*. Εκδ: Παπαζήση

Στεργίου, Α. & Σιμόπουλος, Γ. (2019). *Μετά το κοντέινερ οι πρόσφυγες*. Αθήνα: Gutenberg

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989). Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Σύμβαση της Γενεύης “περί του καθεστώτος των προσφύγων” (1951). Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Σύμβαση της Χάγης για την προστασία των παιδιών. (1996). Αθήνα: Σάκκουλας

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2008). Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο. Βρυξέλλες

Συνήγορος του Πολίτη (2020) Ετήσια Έκθεση 2019. Αθήνα

Συνήγορος του Πολίτη & UNICEF (2018). Παιδιά που μετακινούνται. Ετήσια Έκθεση.

Συνήγορος του Πολίτη (2018) Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ (αναδιατύπωση 29.6.13) σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία κ.ά. διατάξεις

Συνήγορος του Πολίτη (2017). Απαράδεκτες συνθήκες κράτησης ασυνόδευτων ανηλίκων στη Βόρεια Ελλάδα διαπίστωσε ο Συνήγορος του Πολίτη. Δελτίο τύπου

Συνήγορος του Πολίτη, Συνήγορος του Παιδιού, UNICEF. (2016). Μηχανισμός Παρακολούθησης. Τα Δικαιώματα των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα. Έκθεση.

Συνήγορος του Πολίτη, UNHCR (2005). Κατευθυντήριες οδηγίες για τα Ασυνόδευτα Παιδιά που ζητούν άσυλο. Αθήνα

Τζέμος, Β.Γ. (2019). Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. 2η έκδοση, σελ 252. Νομική Βιβλιοθήκη

Τρουμπέτα, Σ. (2012), Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα: διαβάσεις και μελέτες συνόρων. Αθήνα: Παπαζήση

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) & Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) & Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2019). Ετήσια Έκθεση 2019

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων & Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (2011). Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου. Αθήνα

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) (2009). Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1

(ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) (1997). *Κατευθυντήριες Αρχές για την Πολιτική και Διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου Ασυνόδευτων Παιδιών*. Γενεύη

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) (1997). *Παιδιά Πρόσφυγες - Κατευθυντήριες Αρχές για τη παιδική Προστασία & Πρόνοια*. Γενεύη

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (2021). *Ενημερωτικά σημειώματα. Στατιστικά*. Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία

Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (2018). *Παρουσίαση προγράμματος HELIOS για την κοινωνική ένταξη προσφύγων και μεταναστών*. Αθήνα

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (2017). *Δελτίο τύπου 25 Μαΐου 2017: Επιστροφή 10 παράτυπων μεταναστών στην Τουρκία*. Αθήνα

Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2005). *Τα κοινωνικά δικαιώματα των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Αθήνα: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Υπουργική Απόφαση 92490/4.10.2013. *Πρόγραμμα ιατρικού ελέγχου εισερχομένων χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα σε δομές πρώτης υποδοχής*.

ΦΕΚ 199/Β/31-1-2020

ΦΕΚ 169/Α/1-11-2019

ΦΕΚ 2725/Β/2-7-2019

ΦΕΚ 2558/Β/27-6-2019

ΦΕΚ 2219/Β/10-6-2019

ΦΕΚ 3580/Β/22-8-2018

ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018

ΦΕΚ 117/Α/22.6.2016

ΦΕΚ Α΄51/3.4.2016

ΦΕΚ 21/Α/21-2-2016

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Alexandridis, A. & Dalkiran, M. (2017). *Routes change, migration persists: the effects of EU policy on migratory routes*. Al Sharq Forum, Istanbul

Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. New York: The Free Press

Chatzea, V.-E. et al. (2017). *PTSD, burnout and well-being among rescue workers: Seeking to understand the impact of the European refugee crisis on rescuers*. Psychiatry Research, vol 262 (2018), 446–451

Council of Europe (2020). *FAMILY REUNIFICATION FOR REFUGEE AND MIGRANT CHILDREN. Standards and promising practices*.

Council of Europe (2019). *Steering Committee For Human Rights. Drafting Group On Migration And Human Rights. Feasibility Study On The Reception Conditions For Refugee And Migrant Children*.

Council of Europe & UNHCR. (2014). *Unaccompanied and separated asylum –seeking and refugee children turning eighteen: what to celebrate*. Strasbourg

Council of Europe. (2011). *Child-friendly justice guidelines*. Strasbourg

Devore, W. & Schlesinger E.G.(1991). *Ethnic Sensitive Social Work Practice*. Merrill Pub Co

EASPD. (2025). *GUIDE National Capacity Report: Greece*

European Asylum Support Office (EASO). (2021). *Guidance on asylum procedures for children*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Asylum Support Office (EASO). (2019). *Practical guide on the best interests of the child in international protection procedures*.

European Commission (2017). *All children have the same rights under the UN Convention on the rights of the child. They all have the right to protection (Věra Jourová, Brussels, 29.11.2016)*. 10th European Forum on the rights of the child - the protection of children in migration 29 -30 November 2016. Brussels

European Commission (2010). *Action Plan on Unaccompanied Minors (2010 – 2014)*. Brussels

European Forum on the Rights of the Child (2012). *The role of child protection systems in protecting children on the move*. Brussels

European Migration Network (2018). *Approaches to Unaccompanied Minors Following Status Determination in the EU plus Norway*. Brussels

European Migration Network (2015). *Policies, practices and data on unaccompanied minors in the EU Member States and Norway. Synthesis Report for the EMN Focused Study 2014*. European Commission

European Union Agency for Asylum. (2021). *Unaccompanied children in asylum procedures*. Valletta: EUAA.

Eurostat (2019). *Asylum applicants considered to be unaccompanied minors - Almost 20 000 unaccompanied minors among asylum seekers registered in the EU in 2018*. Newsrelease, Eurostat Press Office

Eurostat (2018). *Asylum applicants considered to be unaccompanied minors - Over 31000 unaccompanied minors among asylum seekers registered in the EU in 2017*. Newsrelease, Eurostat Press Office.

FRA - EU Agency for Fundamental Rights. (2022). *Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union*. Luxembourg

FRA - EU Agency for Fundamental Rights. (2022). *Guardianship systems for unaccompanied children in the European Union*. Luxembourg

FRA - EU Agency for Fundamental Rights. (2019). *Fundamental Rights Report 2019*. Luxembourg

FRA - EU Agency for Fundamental Rights. (2019). *Integration of young refugees in the EU: Good practices and challenges*. Luxembourg

Gana D. (2019). *The asylum processes for unaccompanied minors as implemented by the Greek Asylum Service*. Athens: Hellenic Open University

Husbands, C. T. (2013). *Frontiers of Fear: Immigration and Insecurity in the United States and Europe*. Ethnic and Racial Studies, Vol.37, Issue 5

International Committee of the Red Cross (2004). *Inter-agency Guiding Principles on UNACCOMPANIED and SEPARATED CHILDREN*.

International Organization for Migration IOM (2019). *WORLD MIGRATION REPORT 2020*. Switzerland

International Organization for Migration IOM (2017). *Migrant deaths and disappearances worldwide: 2016 analysis*. Global Migration Data Analysis Centre Briefing Series, Issue no 8.

International Organization for Migration IOM (2016). *Managing the Migration Crisis in Greece, Implementations for the EU-Turkey Agreement*.

International Organization for Migration IOM (2016). *Children and unsafe migration in Europe: Data and policy, understanding the evidence base*. Global Migration Data Analysis Centre Briefing Series. Issue no 5

Kalverboer, M., et al. (2017). *Unaccompanied minors in the Netherlands and the care facility in which they flourish best*. Child and Family Social Work, 'It is a house but it isn't my home'. Vol 22, 587–596

Karpouzi, E. (2019). *The living conditions of refugee/migrant unaccompanied minors in Greece and their rights*. Postgraduate Dissertation. Patras: Hellenic Open University

Kousi, Th., Mitsi, L.C. & Simos, J. (2021). *The Early Stage of COVID-19 Outbreak in Greece: A Review of the National Response and the Socioeconomic Impact*. International Journal of Environmental Research and Public Health 2021, 18, 322.

Manesi, D., Liapi, M., & Gousetis, I. (2021). *Girls on the move in Greece*. Athens: Diotima & Save the Children.

Oxfam Briefing Paper (2017). *Beyond "Fortress Europe", Principles for a humane EU migration policy*. Oxfam GB Oxford

Parkes R. (2017). *Nobody Move! Myths of the EU Migration Crisis*. Chaillot Papers No 143. Institute for Security Studies European Union (ISSUE)

Payne, M. (2005). *Modern social work theory* (3rd ed.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Robertshaw L, Dhesi S, Jones LL. (2017). *Challenges and facilitators for health professionals providing primary healthcare for refugees and asylum seekers in high-income countries: a systematic review and thematic synthesis of qualitative research*.

- Save the Children & Greek Council for Refugees (GCR). (2025). *Children on the move in Greece: Joint briefing paper*
- Save the Children (2020). *Quality of care in child protection services for refugee children in Greece*. London
- Save the Children (2018). *Protecting children on the move. A guide to programming for children affected by migration and displacement*. London
- Skleparis, D. (2017). *A Europe without Walls, without Fences, without Borders: A Desecuritisation of Migration Doomed to Fail*. Political Studies 1–17
- Skleparis, D. & Armakolas, I. (2016). *The refugee crisis and the role of NGOs, civil society, and media in Greece*, in Phillips, D. L. (ed.) *Balkan Human Corridor: Essays on the Refugee and Migrant Crisis from Scholars and Opinion Leaders in Southeast Europe*. Columbia University, 171-184.
- Sotiropoulos, D. & Karamagioli, E. (2006). *Greek Civil Society: The Long Road to Maturity, CIVICUS – Civil Society Index Shortened Assessment Tool*. Report for the Case of Greece. Athens
- The Lancet (2020). *COVID-19 will not leave behind refugees and migrants*. Vol 395
- The Lancet (2016). *Child health, the refugees crisis, and economic recession in Greece*. Vol 387
- UNHCR, UNICEF, IOM (2019). *Access to education for refugee and migrant children in Europe*.
- UNHCR (2019). *Refugee and Migrant Children arriving in Europe and how to Strengthen their Protection. January to September 2019*. Desperate journeys
- UNHCR (2019). *Child protection and asylum procedures*. Geneva
- UNHCR (2019). *Forced Displacement in 2019*. Global Trends
- UNHCR (2017). *Forced Displacement in 2016*. Global Trends
- UNHCR (2016). *Forced Displacement in 2015*. Global Trends
- UNICEF (2023). *Fulfilling the rights of children without parental care displaced from Ukraine across Europe*.

UNICEF. (2021). *Child protection systems strengthening: Workforce challenges and care quality*.

UNICEF (2017). *Refugee and migrant children in Greece*.

UNICEF (2017). *A Deadly Journey for Children: The Central Mediterranean Migration Route*.

UNICEF – child alert

World Health Organization WHO (2018). *Health of refugee and migrant children. Technical guidance*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

ΑΡΣΙΣ – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων. *Δομές Φιλοξενίας Ανηλίκων*. <https://arsis.gr/drasis-ke-ipiresies/domes-filoxenias-asinodefton-anilikon/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

ΑΡΣΙΣ – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων. (2020). “Τα παιδιά παραμένουν αόρατα” Κοινή ανοιχτή επιστολή <https://www.arsis.gr/ta-paidia-paramenoun-aorata-koini-anoixti-epistoli/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Γιατροί Χωρίς Σύνορα (2019). *Συνέντευξη Τύπου έξι οργανώσεων για το Σχέδιο Νόμου για το Άσυλο και τη Διεθνή Προστασία* <https://msf.gr/magazine/synenteyxi-typou-exi-organoseon-gia-shedio-nomoy-gia-asylo-kai-ti-diethni-prostasia> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Γιατροί Χωρίς Σύνορα (2019). *Τρία χρόνια μετά, η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας διαιωνίζει τον εγκλωβισμό και την απόγνωση των προσφύγων* <https://msf.gr/magazine/tria-hronia-meta-i-symfonia-ee-toyrkias-diaionizei-ton-egklovismo-kai-tin-apognosi-ton> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

ΔιαΝεοσις. *Η Μετανάστευση Και Οι Έλληνες. Μια σειρά από έρευνες που αποτυπώνουν το φαινόμενο της μετανάστευσης στη χώρα και μια σειρά από προτάσεις πολιτικής για αποτελεσματική διαχείριση του φαινομένου*. <https://www.dianecosis.org/research/oi-ellines-kai-to-prosfygiko-provlima/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Διεθνής Αμνηστία (2020). *Ελλάδα: τα απάνθρωπα μέτρα για το άσυλο θα θέσουν ζωές σε κίνδυνο*. <https://www.amnesty.gr/news/articles/article/23046/ellada-ta-apanthropa-metra-gia-asylo-tha-thesoyn-zoes-se-kindyno> [Πρόσβαση Απρίλιος 2020]

Διεθνής Αμνηστία (2019). *Κοινή συνέντευξη τύπου για το σχέδιο νομού περί διεθνούς προστασίας*<https://www.amnesty.gr/news/events/22599/koini-synenteyxi-typoy-gia-shedio-nomoy-peri-diethnoys-prostasias> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Διεθνής Αμνηστία (2017). *Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας: ένα ντροπιαστικό μελανό σημείο στη συλλογική συνείδηση της Ευρώπης*.
<https://www.amnesty.gr/news/press/article/20698/symfonia-ee-toyrkias-ena-ntropiastiko-melano-simeio-sti-sylogiki-syneidisi> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Διεθνής Αμνηστία (2016). *Ε.Ε.: Οι αιτούντες άσυλο πρέπει να μεταφερθούν μακριά από τις άθλιες συνθήκες που επικρατούν στα νησιά*.
<https://www.amnesty.gr/news/press/article/20601/ee-oi-aitoyntes-asylo-prepei-na-metaferthoyn-makria-apo-tis-athlies> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων - Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2018) *Άρθρο 18 – Αρμοδιότητες του επιτρόπου*.<http://www.opengov.gr/minlab/?p=3916> [Πρόσβαση Μάρτιος 2021]

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης ΕΚΚΑ (2021). *Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα. Μάιος*. <https://www.ekka.org.gr/index.php/el/rolos-skopos-tou-ekka/statistika> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). *Δελτίο Τύπου: Μετανάστευση: Η Επιτροπή αναλαμβάνει δράση για την εξεύρεση λύσεων για τα ασυνόδευτα παιδιά-μετανάστες στα ελληνικά νησιά*.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_406[Πρόσβαση Φεβρουάριος 2021]

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2016) *Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016*
<http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
[Πρόσβαση Φεβρουάριος 2020]

Καραμαγκάλης, Γ. (2016) *Το Προσφυγικό Πρόβλημα Το 2015*
<https://www.dianeosis.org/2016/02/to-profil-twn-prosfygikwn-rown-pros-tin-ellada-to-2015/>
[Πρόσβαση Οκτώβριος 2019]

Κουσκουβέλης, Η. (2015). *Προσφυγική κρίση: Είναι αυτή η Ευρώπη που θέλουμε*;<http://www.elogiki.gr/prosfigiki-krisi-inc-afti-evropi-pou-theloume/> [Πρόσβαση Φεβρουάριος 2020]

METAδραση. Δίκτυο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων.

<https://metadras.org/campaigns/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD/>

[Πρόσβαση Φεβρουάριος 2020]

Refugee Support Aegean (2018). *ΕΛΛΑΔΑ: Εκατοντάδες ευάλωτα παιδιά πρόσφυγες παραμένουν απροστάτευτα και άστεγα*. <https://rsaegean.org/el/ellada-ekatontades-evalota-paidia-prosfyges-paramenoun-aprostateuta-kai-astega/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Refugee Support Aegean (2018). *Αύξηση των ξενοφοβικών και ρατσιστικών περιστατικών στα νησιά το τελευταίο εξάμηνο*.

<https://rsaegean.org/el/%ce%b1%cf%8d%ce%be%ce%b7%cf%83%ce%b7-%cf%84%cf%89%ce%bd-%ce%be%ce%b5%ce%bd%ce%bf%cf%86%ce%bf%ce%b2%ce%b9%ce%ba%cf%8e%ce%bd-%ce%ba%ce%b1%ce%b9-%cf%81%ce%b1%cf%84%cf%83%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba/>

[Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME). (2019). Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου https://www.amifisf.gr/prosklisi_cat/tame/ [Πρόσβαση Απρίλιος 2020]

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) & Συμβούλιο της Ευρώπης. *Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Άσκηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών (1997) & Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης (2008)* https://thess.pde.sch.gr/jn/attachments/article/120/04032014_01.pdf [Πρόσβαση Φεβρουάριος 2020]

Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης. (2017). Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου <https://migration.gov.gr/ris/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2021]

Υπηρεσία Ασύλου. *Στατιστικά*. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου <https://migration.gov.gr/statistika/> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021]

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (2021). *Σε λειτουργία ο εθνικός μηχανισμός για τον εντοπισμό και την προστασία ασυνόδευτων παιδιών σε επισφαλείς συνθήκες*.

<https://migration.gov.gr/en/se-leitoyrgia-o-ethnikos-michanismos-gia-ton-entopismo-kai-tin-prostasia-asynodeyton-paidion-se-episfaleis-synthikes/> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021]

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. *Δομές Φιλοξενίας / Προσωρινής Υποδοχής*
<https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/domes/> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021]

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. *Κανονισμός Δουβλίνου III*.
<https://migration.gov.gr/gas/diadikasies/doyvlinio-iii/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2021]

UNHCR (2021). *Ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες: από την αστεγία σε μια νέα ζωή στην Ευρώπη*.
<https://www.unhcr.org/gr/24597-lone-refugee-children-greece.html> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021]

UNHCR (2020). *Η Υπάτη Αρμοστεία καλεί για αποφασιστική ανάληψη δράσης, ώστε να τερματιστούν οι εξαιρετικά ανησυχητικές συνθήκες στα νησιά του Αιγαίου*.
https://www.unhcr.org/gr/13991-apofasistiki_analipsi_drasis_synthikes_sta_nisia.html [Πρόσβαση Απρίλιος 2021]

UNHCR (2019). *Στατιστικά*.
<https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC> [Πρόσβαση Φεβρουάριος 2020]

UNHCR (2018). *Ενημερωτικό Δελτίο: Ελλάδα*. <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/10/Greece-Fact-Sheet-062018-GRE.pdf> [Πρόσβαση Φεβρουάριος 2020]

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

AIDA. (2019). *Statistics Report Greece*.
<https://asylumineurope.org/reports/country/greece/statistics/> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

Border Violence Monitoring Network (2021). *ANNUAL TORTURE REPORT 2020*.
<https://www.borderviolence.eu/annual-torture-report-2020/?fbclid=IwAR1qqWASQIHJ1xKJ28KVx43YF38sNfcAk2nr5nNMJIB45TqhKDRKpFkB660> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

European Commission. (2019). *Migration and Home Affairs. Asylum procedures*.
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/common-procedures_en
[Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

European Commission (2019). *MANAGING MIGRATION. EU Financial Support to Greece. July 2019*https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/201907_managing-migration-eu-financial-support-to-greece_en.pdf [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

European Commission (2018). *Migration and Home Affairs Asylum: Migration and Integration Fund (AMIF)*.https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/asylum-migration-integration-fund_en [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Eurostat (2021). *13,600 unaccompanied minors seeking asylum in the EU in 2020*.<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210423-1> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

Eurostat (2021). *Children in migration - asylum applicants*.https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_in_migration_-_asylum_applicants#Unaccompanied_minors [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

Eurostat (2018). *Immigration by age and sex*http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_imm8&lang=en [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

FRA - EU Agency for Fundamental Rights. (2010). *Unaccompanied Minors in the EU*. European Commission. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/asylum/uam/uam_infographic_a4_en.pdf [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Human Rights Watch (2020). *World Report 2020: Greece Events of 2019 - Part of the EU Chapter*. <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/greece> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

Human Rights Watch (2019). *World Report 2019:European Union: events 2018*.<https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/european-union> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Human Rights Watch (2018). *World Report 2018:European Union: events 2017*.<https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/european-union> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

International Federation of Social Workers. (2014). *Global definition of social work*. Retrieved from <https://www.ifsw.org> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

International Organization for Migration (IOM). *Missing Migrants: Tracking Deaths Along Migratory routes*<https://missingmigrants.iom.int/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

International Organization for Migration (IOM). *Migration Flows-Europe*<http://migration.iom.int/europe/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

Oxfam International (2021). *After five years of failed asylum policies, it is time for the EU to do better.*<https://www.oxfam.org/en/press-releases/after-five-years-failed-asylum-policies-it-time-eu-do-better> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021]

Oxfam International (2016). *Stranded in Greece: the long refugee road to nowhere.*<https://www.oxfam.org/en/stranded-greece-long-refugee-road-nowhere> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNHCR (2025). *Greece operational data portal.* <https://data.unhcr.org/en/situations/europe-sea-arrivals/location/24489> [Πρόσβαση Ιανουάριος 2026]

UNHCR – Operational Data Portal. *Mediterranean Situation, Greece.*<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021]

UNHCR (2020). *Explainer: Relocation of unaccompanied children from Greece to other EU countries.* <https://www.unhcr.org/neu/43303-explainer-relocation-of-unaccompanied-children-from-greece-to-other-eu-countries.html> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2020]

UNHCR (2020). *Population breakdown in ESTIA Accommodation Scheme*<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/74756> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNHCR (2020). *FACT SHEET Greece / 1-31 January 2020.*
file:///C:/Users/Lydia%20G/Desktop/2020.01%20-%20Greece%20Factsheet_v2.pdf
[Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNHCR (2019). *Greece must act to end dangerous overcrowding in island reception centres, EU support crucial* <https://www.unhcr.org/news/briefing/2019/10/5d930c194/greece-must-act-end-dangerous-overcrowding-island-reception-centres-eu.html> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2019]

UNHCR (2018). *Europe Emergency* <http://www.unhcr.org/europe-emergency.html>
[Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNHCR (2018). *UNHCR urges Greece to accelerate emergency measures to address conditions on Samos and Lesvos* <https://www.unhcr.org/news/briefing/2018/11/5be15c454/unhcr-urges-greece-accelerate-emergency-measures-address-conditions-samos.html> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2019]

UNHCR, UNICEF, IOM (2017). *Refugee and Migrant Children: Including Unaccompanied and Separated Children in the EU. Overview of Trends in 2016* <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/55971> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNHCR (2017) *Refugees in Europe* <http://www.unhcr.org/europe.html> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNHCR (2015) *Over one million sea arrivals reach Europe in 2015* <http://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNICEF (2019). *More than 1.100 unaccompanied refugee and migrant children in Greece need urgent shelter and protection.* <https://www.unicef.org/press-releases/more-1100-unaccompanied-refugee-and-migrant-children-greece-need-urgent-shelter-and> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNICEF (2018). *Refugee and migrant children arriving on Greek Islands up by one-third in 2018* <https://www.unicef.org/press-releases/refugee-and-migrant-children-arriving-greek-islands-one-third-2018-unicef> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2019]

UNICEF (2017). *Growing number of unaccompanied refugee and migrant children in Greece in urgent need of shelter, care and protection* <https://www.unicef.org/press-releases/growing-number-unaccompanied-refugee-and-migrant-children-greece-urgent-need-shelter> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

UNICEF (2016). *Refugee and migrant children stuck in Greece face double crisis* <https://www.unicef.org/press-releases/refugee-and-migrant-children-stuck-greece-face-double-crisis> [Πρόσβαση Οκτώβριος 2019]

Valdaru, K., Asari, E.M., Mälksoo, L. (2017) *The impact of the refugee crisis on Europe and Estonia, Estonian Human Development Report 2016/2017* <https://inimareng.ee/en/migration-and-demographic-changes-in-estonia-and-europe/the-impact-of-the-refugee-crisis-on-europe-and-estonia/> [Πρόσβαση Μάρτιος 2020]

World Health Organization (2020) *Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID19 - 11 March 2020* <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

[Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021]

World Health Organization (2018). *Report on the health of refugees and migrants in the WHO European Region: No PUBLIC HEALTH without REFUGEE AND MIGRANT HEALTH*. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311347/9789289053846-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y&ua=1> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2020]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Αγαπητοί/ές,

Καλείστε να συμμετέχετε στην ποιοτική έρευνα που εκπονείται στο πλαίσιο ολοκλήρωσης πτυχιακής εργασίας, στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, με τίτλο *«Η άποψη των επαγγελματιών και ειδικών για τον νέο Νόμο σχετικά με την επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων»*, της κας Λυδία Γεωργαρά, με υπεύθυνη επιβλέπουσα την κα. Πελεκίδου Λ., PhD (c), Κοινωνική Λειτουργό, κατόπιν έγκρισης του πρωτοκόλλου, αναφορικά με το Ν. 4540/2018 (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018)

Η διαδικασία της έρευνας αποτελείται από τη διεξαγωγή μιας συνέντευξης διάρκειας 30-40 λεπτών με στόχο τη διερεύνηση των απόψεων των επαγγελματιών και των ειδικών για τον νέο νόμο επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων. Η συνέντευξη μπορεί να πραγματοποιηθεί στο γραφείο σας ή σε άλλο ιδιωτικό προσωπικό χώρο, είτε μέσω βίντεο κλήσης λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών των ημερών μας.

Οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν κατά τη συνέντευξη θα είναι απολύτως εμπιστευτικές και θα διασφαλιστεί ανωνυμία σε κάθε στάδιο της έρευνας, κατά τη συγγραφή των αποτελεσμάτων και τυχόν δημοσιοποίηση.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αν οποιαδήποτε ερώτηση σας φέρει σε αμηχανία ή δύσκολη θέση έχετε πάντοτε την επιλογή να μην απαντήσετε καθώς και την επιλογή να διακόψουμε ολοκληρωτικά τη συνέντευξη οποιαδήποτε στιγμή θελήσετε.

Ο/Η Ενήλικας

Ημερομηνία

Με εκτίμηση,

Γεωργαρά Λυδία, φοιτήτρια Κοινωνική Εργασίας, ΕΛΜΕΠΑ. Lyd_geo@yahoo.gr

Πελεκίδου Λ., PHD (C), Κοινωνική Λειτουργός. Ακαδημαϊκή Υπότροφος Τμήματος Κ.Ε., ΕΛΜΕΠΑ, pelekidou@hmu.gr